

Armoedebeleid gemeente Uden 2018–2021

Inhoud

Samenvatting	4
Hoofdstuk 1: inleiding.....	7
1.1 Waarom een nieuwe armoedeaanpak?.....	7
1.2 Totstandkoming beleidsplan	7
Hoofdstuk 2: vraag en aanbod.....	9
2.1 Wat is armoede?.....	9
2.2 Armoede in Uden	9
2.3 Armoede onder verschillende groepen	11
2.4 Schulden.....	15
2.5 Huidige aanbod	15
2.6 Minimaregelingen	16
2.7 Schulddienstverlening	16
2.8 Voedselbank	18
Hoofdstuk 3: de nieuwe armoedeaanpak	20
3.1 Doel	20
3.2 Inzet langs vier uitgangspunten	20
Hoofdstuk 4: Investeren in meedoen	22
4.1 Kern van het probleem.....	22
4.2 Ambitie.....	22
4.3 Welke maatregelen nemen we?.....	23
4.4 Wat levert het op?	24
4.5 Uitwerking gereed.....	24
5.1 Kern van het probleem.....	25
5.2 Ambitie.....	26
5.3 Welke maatregelen nemen we?.....	26
5.4 Wat levert het op?	28
5.5 Uitwerking gereed.....	29
Hoofdstuk 6: bestaanszekerheid	30
6.1 Kern van het probleem.....	30
6.2 Ambitie.....	31
6.3 Welke maatregelen nemen we?.....	31
6.4. Wat levert het op?	34
6.5 Uitwerking gereed.....	35
Hoofdstuk 7: kinderen in armoede	36
7.1 Kern van het probleem.....	36
7.2 Ambitie.....	36

7.3 Welke maatregelen nemen we?	36
7.4 Wat levert het op?	39
7.5 Uitwerking gereed	40
Hoofdstuk 8: preventie en vroegsignalering	41
8.1 Kern van het probleem	41
8.2 Ambitie	41
8.3 Welke maatregelen nemen we?	41
8.4 Wat levert het op?	44
8.5 Uitwerking gereed	44
Hoofdstuk 9: integrale aanpak	45
9.1 Kern van het probleem	45
9.2 Ambitie	45
9.3 Welke maatregelen nemen we?	45
9.4 Wat levert het op?	47
9.5 Uitwerking gereed	48
Hoofdstuk 10: Financiën	49
10.1 Analyse huidige begroting	49
10.2 Benodigde financiële middelen voortzetting huidig beleid	49
10.3 Benodigde financiële middelen inzet nieuw beleid	50
10.4 Financiële effecten nieuw beleid	51
10.5 Totaal begroting: voortzetting huidig beleid in combinatie met nieuw beleid	52
10.6 Financiële risico's	53
Hoofdstuk 11: Effectmeting	54
11.1 Wat gaan we meten?	54
11.2 Kanttekening van effectmetingen armoede	55
11.3 Armoedebelief is continu in beweging	56
Bijlagen	59

Samenvatting

Hoe ziet armoede in Uden eruit?

- In 2016 telt Uden 2.417 huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Dat is 13,6% van het totaal aantal Udense huishoudens. Het landelijk gemiddelde ligt hoger, namelijk 16,2%.
- 30% van de Udense huishoudens met een inkomen onder de 120% heeft als voornaamste inkomstenbron 'arbeid'. Landelijk is dit 25%.
- 70% van de Udense huishoudens met een inkomen tot 120% heeft als voornaamste inkomstenbron een uitkering uit een inkomensverzekering als WW, WIA, of AOW of een uitkering in het kader van een sociale voorziening (waaronder Participatiewet). Landelijk ligt dit op 75%.
- In Uden groeien bijna 1.000 kinderen tot 18 jaar op in een gezin waarvan het inkomen niet hoger is dan 120% van het minimum.
- Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen ligt in Uden lager (6,5%) dan landelijk (8,6%).
- Uden kent een hoog percentage armen onder uitkeringsontvangers. Namelijk 21,3% tegenover een regiogemiddelde van 13,2%. (landelijk 20,5%).
- Uden heeft in verhouding met landelijke cijfers een hoger percentage armen onder de groep niet-westerse migranten in Uden, namelijk 24,3%, daar waar dit landelijk 22,1% betreft. Dit is wel in lijn met de regio, daar bedraagt het 24,2%.
- Onder zelfstandigen in Uden is de armoede lager dan het landelijke en regionale gemiddelde.

Inzet nieuw armoedebeleid: voorkomen is beter dan genezen

Met dit beleidsplan zetten we meer dan voorheen in op vroegsignalering en preventie. We willen nadrukkelijk de kanteling maken van het bieden van inkomensondersteunende maatregelen en schulddienstverlening aan de 'achterkant' naar het voorkomen dat mensen in situaties terechtkomen waar ze hier gebruik van moeten maken. We hebben expliciet aandacht voor kinderen die opgroeien in armoede. Zij moeten, ongeacht het gezin waarin ze opgroeien, alle kansen krijgen om zich op sociaal, mentaal en fysiek vlak te ontwikkelen. Hieronder is, op basis van de eerder geformuleerde uitgangspunten, uitgewerkt hoe we bovenstaande gaan realiseren. In het rapport wordt elke onderwerp verder uitgewerkt in een apart hoofdstuk.

Inzet op werk dat loont

De enige weg uit armoede is een structurele verbetering van het inkomen door werk dat loont. Dit is dan ook waar we als gemeente sterk op moeten inzetten, waarbij aandacht nodig is voor herkenning van armoedeproblematiek en een passende aanpak om te komen tot werk. We zetten daarom in op:

- Betere herkenning van armoede.
- Aandacht voor armoede in relatie tot de mogelijkheid om mee te kunnen doen.
- Inzet op life-event: goede begeleiding bij uitstroom naar werk.

Bevorderen en ondersteunen van financiële zelfredzaamheid

We ondersteunen mensen daar waar nodig in het zelfredzaam worden, zodat ze het uiteindelijk zelf kunnen. We stimuleren inzet van hun eigen kwaliteiten en wijzen hun de weg naar ondersteuning, zodat ze weten waar ze terechtkunnen als het nodig is. Dit doen we op de volgende manieren:

- Inzet budgetbeheer voor begeleiding richting zelfredzaamheid en afname gebruik bewindvoering.
- Startpunt Geldzaken voor ondersteuning bij financiële zelfredzaamheid.
- Faciliteren van ontmoetingen tussen mensen die zich in een situatie van armoede bevinden of die in dezelfde situatie hebben gezeten.

- Personen die een voedselpakket ontvangen actief begeleiden in 'het zelfredzaam worden'.
- Budget voor kleinschalige initiatieven armoede voor en door inwoners van Uden.

Inkomensondersteuning voor degene die het nodig hebben

De meeste minimahuishoudens komen maandelijks geld tekort voor het betalen van hun vaste lasten en basisbehoeften. Het Nibud rekent voor, dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau, alleen goed kunnen rondkomen als zij gebruik maken van alle landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende regelingen waar zij recht op hebben. Mensen die recht hebben op regelingen moeten daar dan ook goed gebruik van maken, we zetten daarom in op de volgende zaken:

- Inzet op beter gebruik van collectieve ziektekostenverzekering.
- Bijzondere bijstand voor specifieke schuldhelpverlening aan ondernemers.
- Zzp'ers actief informeren over voorzieningen voor het versterken van ondernemersvaardigheden en hulp bij thuisadministratie en budgetbegeleiding.
- Aansluiting bij life-events: budgetplan bij instroom in de uitkering.
- Doelgroep activiteitenfonds aanpassen en aanscherpen op oorspronkelijk doel: meedoen.

Extra aandacht voor kinderen in armoede

In Uden groeien bijna 1.000 kinderen op in een huishouden met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum, hier is sprake van een reële kans op armoede. Uden wil dat kinderen, ongeacht het gezin waarin ze opgroeien, alle kansen krijgen om zich op sociaal, mentaal en fysiek vlak te ontwikkelen. Dit doen we door:

- Intensivering en uitbreiding van regelingen voor kinderen.
- Introductie van een kindpakket.
- Meer verbinding met scholen, zowel qua signalering als voorlichting.
- Aandacht voor negatieve gevolgen van opgroeien in armoede voor kinderen.

Nadrukkelijke inzet op preventie en vroegsignalering

Met dit nieuwe armoedebelied geven we meer dan voorheen aandacht aan preventie en vroegsignalering. Dit om daar waar mogelijk te voorkomen dat mensen in armoede komen, maar ook om er op tijd bij te zijn als armoede en schulden zich voordoen en erger te voorkomen. Dit doen we op de volgende manieren:

- Mensen die schulden hebben bij zorgverzekeraars en nutsbedrijven, proactief benaderen.
- Uitvoering Wet wanbetalersregeling zorgverzekeraars, waardoor bijstandsgerechtigden uit kunnen stromen uit het bestuursrechtelijke premieregime.
- Screening laaggeletterdheid bij intake.
- Training herkennen armoede voor consulenten.
- Financieel spreekuur voor jongeren ROC.
- Lessen omgaan met geld op het ROC.
- Inrichten nazorg bij schulddienstverlening.

Het armoedevraagstuk wordt integraal benaderd

Integraal werken heeft betrekking op het niveau van de inwoner en het aanbod van de verschillende partijen in Uden die met het vraagstuk te maken hebben. We zetten daarbij in op de volgende zaken:

- Ontwikkelen methode voor integraal werken waar armoede onderdeel van is.
- Consulanten meenemen in het gedachtegoed van integraal werken.
- Armoedenetwerk in Uden opzetten met alle partijen betrokken bij het vraagstuk.
- Ontwikkeling wegwijzer financiële ondersteuning: van welke ondersteuning kunnen inwoners met een laag inkomen gebruikmaken?
- Armoederegisseur bij de gemeente als aanspreekpunt voor organisaties betrokken bij het armoedevraagstuk en om het thema intern en extern structureel op de agenda zetten.

Benodigde inzet op armoede vraagt extra financiële investering

Extra middelen zijn nodig op twee onderdelen:

1. Budgetten voor huidige regelingen: de evaluatie van de minimaregelingen heeft aangetoond dat de begroting structureel extra middelen nodig heeft om de uitgaven van het huidige beleid te kunnen dekken.
2. Budgetten voor nieuw beleid: er zijn financiële middelen nodig voor de speerpunten van het nieuwe armoedebeleid. Het is noodzakelijk om meer dan voorheen aandacht te geven aan preventie en vroegsignalering en ook willen we, en ligt er een nadrukkelijke opdracht vanuit het Rijk, meer doen voor de kinderen in Uden.

De maatregelen van het nieuwe beleid leiden ook tot inverdieneffecten. Zo kan met de inzet van budgetbeheer de instroom in beschermingsbewind een halt worden toegeroepen. Hiermee worden kosten voor bijzondere bijstand voorkomen. Daarnaast worden het activiteitenfonds en de computerregeling omgevormd wat uiteindelijk leidt tot een besparing.

Wanneer de kosten voor het voortzetten van het huidige beleid worden gecombineerd met de kosten voor het nieuwe beleid, leidt dit tot onderstaande begroting:

	2018	2019	2020	2021
Totaal begroting				
Huidige begroting	€ 1.033.566	€ 1.033.566	€ 1.033.566	€ 1.033.566
Benodigd extra budget bestaand beleid	€ 294.000	€ 294.000	€ 294.000	€ 294.000
Benodigd extra budget nieuw beleid	€ 469.000	€ 492.000	€ 351.000	€ 351.000
Financiële effecten nieuw beleid	€ -146.000	€ -213.000	€ -213.000	€ -213.000
Totaal nieuwe begroting	€ 1.650.566	€ 1.606.566	€ 1.465.566	€ 1.465.566
Gevraagde budgetverhoging Minimabeleid	€ 617.000	€ 573.000	€ 432.000	€ 432.000
<i>Waarvan Structureel</i>	€ 432.000	€ 432.000	€ 432.000	€ 432.000
<i>Waarvan Incidenteel</i>	€ 185.000	€ 141.000	€ -	€ -

De extra middelen zijn noodzakelijk om het huidige beleid te kunnen voortzetten en tegelijkertijd met het nieuwe beleid de noodzakelijke kanteling te maken naar meer inzet op preventie & vroegsignalering en in te zetten op de nieuwe opgaven zoals kinderen in armoede. Enkel voortzetting van het huidige beleid zal leiden tot een alsmaar toenemend gebruik van regelingen zonder dat de gemeente de instrumenten in handen heeft om bij te sturen op de kosten. En nog belangrijker, we zullen onze inwoners veel beter kunnen ondersteunen dan voorheen en echt de oorzaken van armoede aanpakken.

Hoofdstuk 1: inleiding

1.1 Waarom een nieuwe armoedeaanpak?

Onder de titel 'Maximaal Meedoen' stelde de Raad in 2007 het eerste plan voor armoedebelief vast. Belangrijk uitgangspunt was destijds dat burgers die in armoede (dreigen te) komen mee moeten kunnen blijven doen in gezin, buurt en samenleving. Een eigen inkomen, liefst uit werk, stond in dat beleidsplan voorop, en toegankelijke voorzieningen voor wie niet in een eigen inkomen kon voorzien. Wie langdurig zonder werk was, moest niet buitenspel blijven staan en actief mee kunnen doen, bijvoorbeeld als vrijwilliger.

Hier is de afgelopen jaren op verschillende manieren op ingezet. Zo zijn alle mensen in ons uitkeringsbestand gescreend op Loonwaarde en zijn nieuwe Re-integratie trajecten ingekocht om mensen zo goed mogelijk te kunnen begeleiden naar werk. Ook is er ingezet op een beter gebruik van onze regelingen, onder andere door de tijdelijke inzet van een consulent vroegsignalering en de introductie van bereken uw recht in combinatie met een digitaal aanvraagformulier. Inmiddels kennen we een gebruik van 91% onder onze uitkeringsgerechtigden. Ook hebben we de eerste stappen gezet naar een meer preventieve aanpak voor schuldhulpverlening door de ontwikkeling van een preventie cursus.

Nu is het moment om nog een stap verder te zetten. De decentralisaties, nieuwe aandachtspunten vanuit het Rijk (armoede en kinderen) en recente onderzoeken over de effecten van armoede (op het denk- en handelingsvermogen) geven veel nieuwe inzichten waarmee we een nog effectievere aanpak kunnen realiseren. We willen daarmee meer inzetten op preventie & vroegsignalering en onze inwoners ondersteunen in het financieel zelfredzaam worden. Dit alles met behoud van de regelingen zoals we die al hebben en met aanvullingen voor kinderen die moeten opgroeien in armoede. Bovendien hebben we gezien dat we zowel binnen als buiten de gemeente gebaat zijn bij een meer integrale benadering van het vraagstuk.

Voor u ligt het nieuwe Udense armoedebelief waarmee we doorgaan op de lijn die we eerder ingezet hebben, maar dit actualiseren naar de nieuwste inzichten en opgaven en we steviger inzetten op preventie.

1.2 Totstandkoming beleidsplan

Dit nieuwe armoedebelief is tot stand gekomen door middel van een uitgebreide dialoog met de samenleving en de doelgroep. De start is gemaakt met een grote startbijeenkomst op 30 november 2016 waar 20 organisaties aanwezig waren die betrokken zijn bij het armoedevraagstuk in Uden (bijlage 1, verslag startbijeenkomst). Het doel van deze bijeenkomst was om te inventariseren hoe men armoede ziet, wie er te maken hebben met armoede, wat er op dit moment goed gaat in de aanpak van armoede en wat nog beter kan. Op basis van deze avond zijn uitgangspunten gedefinieerd die richting geven aan het nieuwe beleid. Deze uitgangspunten zijn met het Platform Minima Uden (PMU) en de commissie Samenleving & Bestuur besproken, op basis daarvan aangescherpt een aangevuld en vervolgens voorgelegd aan de gemeenteraad die ze heeft vastgesteld.

De uitgangspunten vroegen vervolgens om een concrete invulling. Hoe gaan wij bijvoorbeeld preventie en vroegsignalering vormgeven? Om hier de juiste antwoorden op te vinden zijn er 1 op 1-gesprekken aangegaan met een groot aantal organisaties die betrokken zijn bij het armoedevraagstuk, is gesproken met inwoners van Uden die rond moeten komen van een laag inkomen (bijlage 2, verslag gesprekken met inwoners) en is er literatuuronderzoek gedaan naar een effectieve aanpak van armoede. Dit heeft geleid tot het armoedebelief zoals nu voorligt. Ook in de besluitvorming zoeken wij naar de dialoog om te zorgen dat het armoedebelief daadwerkelijk het verschil gaat maken en breed

gedragen wordt. Het eerste concept wordt daarom besproken met de commissie Samenleving & Bestuur, waarbij ook een vertegenwoordiging vanuit diverse organisaties aanwezig is die als kritisch klankbord fungeert. Op basis van deze bijeenkomst wordt het beleidsplan verder aangescherpt, nogmaals aangeboden aan de commissie Samenleving & Bestuur en vervolgens ter besluitvorming voorgelegd. Vanzelfsprekend wordt er ook een officieel advies gevraagd aan de betreffende adviesorganen.

Door bovenstaande aanpak is een brede en positieve dialoog ontstaan met meer inzicht, begrip en waardering voor elkaar. Het in gesprek zijn over armoede heeft voor verbinding gezorgd tussen de diverse partners die betrokken zijn bij het armoedevraagstuk. Het voortzetten van deze dialoog is straks ook in de uitvoering van het beleid van groot belang. De noodzaak en bereidheid hiertoe wordt bij iedereen gevoeld, waarmee we een heel mooie basis hebben gelegd voor een Uden-brede samenwerking om armoede aan te pakken.

Hoofdstuk 2: vraag en aanbod

2.1 Wat is armoede?

Van 'armoede' bestaan uiteenlopende definities. Uden gaat uit van een brede definitie die niet alleen de financiële kant belicht. Armoede is namelijk een complex verschijnsel, waarvan verschillende oorzaken als een laag inkomen, maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, (psychische) gezondheid, zelfredzaamheid, wonen en leefomgeving nauw met elkaar zijn verweven. Er is vaak sprake van meervoudige problematiek. Armoede en schulden belemmeren mensen bij het volwaardig meedoen in de samenleving. Armoede is, naast een financieel moeilijke situatie, ook een mentale toestand van geen kansen meer zien. Als mensen geen kansen of perspectieven zien, dan worden ze passief, voelen ze zich slachtoffer van de situatie waarin ze verkeren, en zijn ze niet bij machte om stappen te ondernemen om de situatie wezenlijk te veranderen.

Uit onderzoek blijkt dat het omgaan met armoede en schulden een dagtaak is (Mullainathan S., en Shafir E., 2013). Mensen met een (langdurig) laag inkomen zijn heel goed in het focussen op en oplossen van korte termijn problemen: hoe betaal ik die rekening? Hoe zet ik met een paar euro vanavond een warme maaltijd op tafel? Door de focus op korte termijn problemen raken andere zaken uit beeld. Schaarste veroorzaakt tunnelvisie en beperkt het denkvermogen. Armoede (langdurige schaarste) zorgt er voor dat men moeilijk nieuwe vaardigheden aan kan leren en zorgt ervoor dat mensen op de lange termijn steeds onverstandigere beslissingen nemen.

Om de armoedecijfers te kunnen vergelijken met die van andere gemeenten en de omvang van de doelgroep te bepalen, definiëren we armoede als het moeten rondkomen van een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. De inkomensondersteunende maatregelen in Uden zijn ook geënt op deze doelgroep. Het is van belang te onderkennen dat deze inkomensnorm weliswaar een goede indicator is voor de omvang van de problematiek, maar dat huishoudens met een inkomen onder deze inkomensnorm niet per definitie financiële problemen hebben. Er kan sprake zijn van een laag inkomen, maar ook van relatief lage kosten en/of spaargeld. Niet iedereen komt in de problemen bij een laag inkomen. Omgekeerd kan er ook een hoger inkomen zijn (dan de norm), maar ook van hoge verplichtingen en zelfs schulden. Een inkomensnorm geeft dus niet aan wie daadwerkelijk arm is, maar vooral voor wie het risico op armoede bestaat. In het armoedebeleid zelf is het de uitdaging om de groep te bereiken die daadwerkelijk problemen kent en voor wie armoede effect heeft op deelname aan de maatschappij en het perspectief voor de toekomst.

2.2 Armoede in Uden

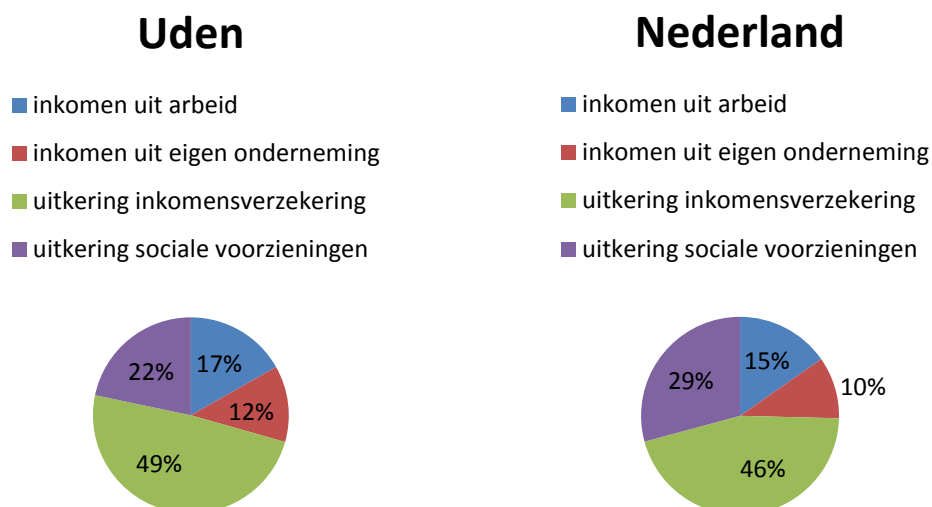
Inkomstenbronnen en inkomensgrenzen

In 2016 telt Uden 2.417 huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Dat is 13,6% van het totaal aantal Udense huishoudens. Het landelijk gemiddelde ligt hoger, namelijk 16,2%.

Uit figuur 2.1 blijkt dat 17% van de huishoudens met een inkomen tot 120% als voornaamste inkomstenbron een inkomen uit arbeid heeft, 12% heeft inkomen uit een eigen onderneming. Hieruit kunnen we de conclusie trekken dat 30% van de Udense huishoudens met een inkomen onder de 120% als voornaamste inkomstenbron 'arbeid' heeft. Landelijk is dit 25%.

Het overige gedeelte van de Udense huishoudens (ongeveer 70%) met een inkomen tot 120% heeft als voornaamste inkomstenbron een uitkering uit een inkomensverzekering als WW, WIA of AOW, of een uitkering in het kader van een sociale voorziening (waaronder Participatiewet).

Figuur 2.1 Udense Huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum naar inkomstenbron (2016)

Bron Divosa Benchmark Armoede en schulden, 2016

In tabel 2.2 is ook voor huishoudens met een inkomen tot resp. 101%, 120% en 125% van het sociaal minimum gekeken naar de voornaamste inkomstenbron.

Tabel 2.2 Omvang en samenstelling doelgroep armoedebelid

Uden	Inkomen tot 101% ¹	Inkomen tot 120%	Inkomen tot 125%	Totaal aantal huishoudens/ kinderen
Aantal huishoudens	1.151 (7%)	2.417 (14%)	2.632 (15%)	17.751
Aantal Kinderen < 18 jaar	580	967	967	8.297
Inkomen uit arbeid	204 (18%)	407 (17%)	407 (15%)	
Inkomen als zelfstandige	204 (18%)	305 (13%)	305 (12%)	
Uitkering inkomensverzekering ²	429 (37%)	1.181 (49%)	1.395 (53%)	
Uitkering sociale voorzieningen	314 (27%)	524 (22%)	524 (20%)	
Totaal	1.151	2.417	2.632	

Bron: Divosa Benchmark Armoede en schulden, 2016

Uit de tabel valt op te maken dat je niet meer werkenden bereikt indien je de inkomensgrens voor deelname aan minimavoorzieningen zou verhogen naar 125%. Het heeft enkel een effect bij de groep

¹ Het waargenomen inkomen van huishoudens die uitsluitend op een bijstandsuitkering zijn aangewezen, wijkt in veel gevallen in geringe mate af van de vastgestelde normbedragen. Zouden de normbedragen als inkomensgrens worden gehanteerd, dan valt een deel van deze huishoudens met hun inkomen net boven het sociale minimum. Daarom is niet 100%, maar 101% van het sociaal minimum als inkomensgrens gehanteerd.

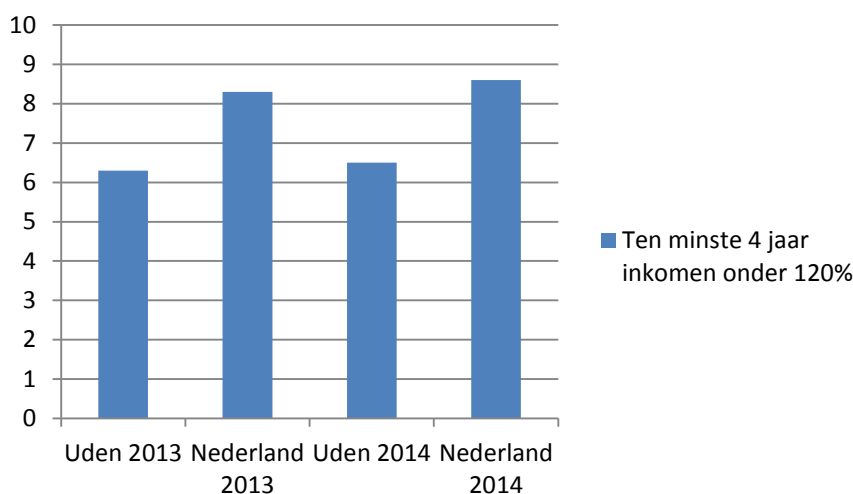
² Uitkering inkomensverzekering = WW, WAO, WAJONG, WAZ, WIA, AOW. Let op: bij deze cijfers gaat het telkens om de voornaamste inkomensbron in het huishouden.

mensen met een uitkering inkomensverzekering. Wat duidelijk zichtbaar is, is dat het hanteren van een grens van 120% t.o.v. 101% een groot verschil maakt qua bereik. Het is dan ook wenselijk deze inkomensgrens te handhaven.

Langdurig laag inkomen

Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt toe, zowel landelijk als in Uden. De onderstaande tabel toont het percentage huishoudens dat gedurende 4 jaar of langer rond moest komen van een inkomen onder de 120% in 2013 en 2014. De stijging in Uden is daarbij iets lager dan het gemiddelde van Nederland.

Grafiek 2.3: percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen onder 120% van het sociaal minimum

Bron: CBS Statline³

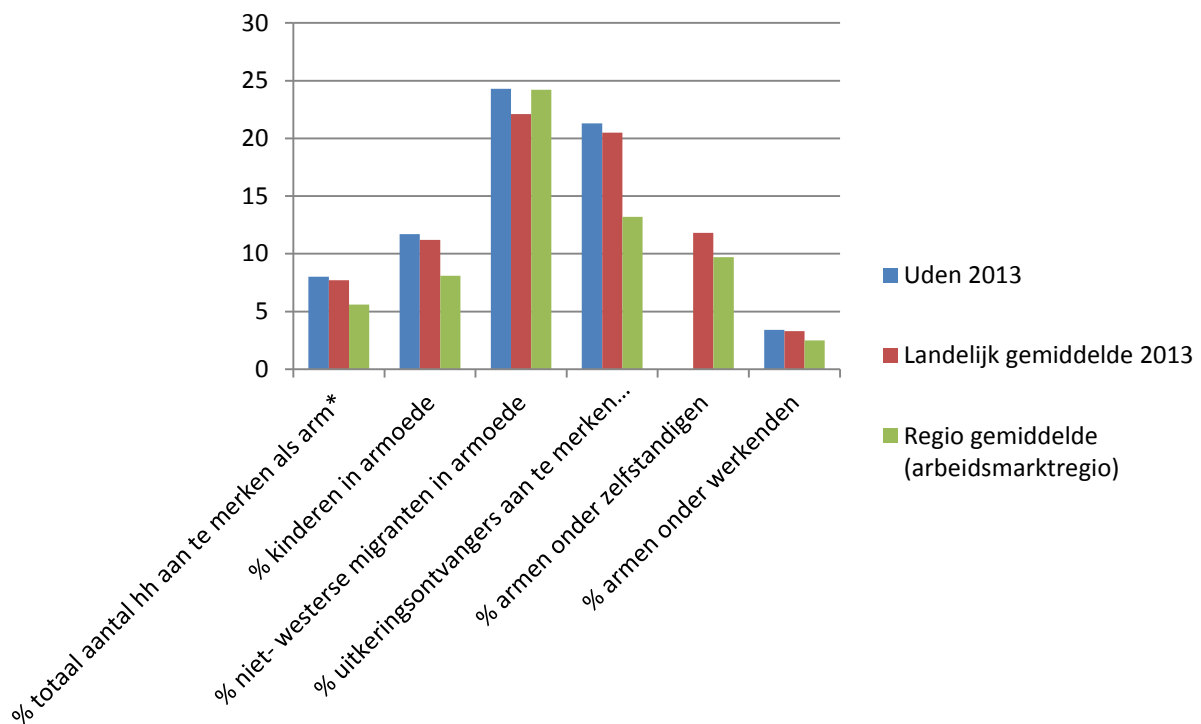
Het totaal aantal huishoudens met een inkomen onder de lage-inkomensgrens is in 2015 nagenoeg gelijk gebleven (CBS, 2017). Hieruit kan geconcludeerd worden dat het steeds meer mensen niet lukt om uit de situatie van armoede te komen. Dit is erg zorgelijk gezien de negatieve effecten die armoede met zich meebrengt.

2.3 Armoede onder verschillende groepen

Naast de omvang van de armoedeproblematiek is ook inzichtelijk gemaakt onder welke doelgroepen armoede het meest voorkomt. Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) heeft hier onderzoek naar gedaan (SCP, september 2016). Binnen dit onderzoek kan de armoede in Uden onder verschillende doelgroepen worden vergeleken met de armoede onder diezelfde doelgroepen op regionaal (arbeidsmarktregio) en landelijk niveau. De meest recente cijfers zijn uit 2013.

³ Van armoede, of beter gezegd inkomensarmoede, is volgens het CBS sprake als het inkomen niet voldoende is om een bepaald consumptieniveau te realiseren dat in Nederland als minimaal noodzakelijk wordt geacht. Het CBS maakt voor het meten van armoede gebruik van de lage-inkomensgrens. Deze grens lag in 2015 op € 1.030,- per maand voor een alleenstaande en op € 1.930,- voor een echtpaar met twee kinderen. Inzichten over wanneer er sprake is van armoede, zijn subjectief. Daarom spreekt het CBS niet van arme huishoudens, maar van huishoudens met een laag inkomen of van huishoudens met risico op armoede.

Grafiek 2.4: Percentage huishoudens aan te merken als arm⁴ onder verschillende groepen, vergelijking Uden, Nederland en arbeidsmarktregio

Bron: SCP, september 2016

Landelijk lopen kinderen, zelfstandigen, bijstandsonvangers en niet-westerse migranten een bovengemiddeld risico op armoede (SCP, september 2016). Cijfers laten zien dat voor al deze groepen in Uden de kans op armoede net iets groter is dan gemiddeld in Nederland. Als het percentage armen onder de verschillende doelgroepen uit Uden vergeleken wordt met de regio- gemiddelden blijkt dat de armoede in Uden telkens hoger is dan in de regio. Opvallend is het hoge percentage aan armen onder de uitkeringsontvangers in Uden. Namelijk 21,3% tegenover een regio gemiddelde van 13,2%.

Armoede onder kinderen

In totaal groeien er in Nederland 421.000 minderjarige kinderen (12%) op in armoede. (Divosa, september 2016). De grootste groep betreft kinderen tot 12 jaar (CBS, september 2016). Gemiddeld spreken we van 1 op de 8-9 kinderen in armoede. In Uden groeien bijna 1.000 kinderen tot 18 jaar op in Uden waarvan het inkomen niet hoger is dan 120% van het minimum (Divosa Benchmark Armoede en schulden, 2016). Van de niet westerse minderjarige kinderen in Nederland groeide in 2014 een derde op in een gezin met een laag inkomen. Dat aandeel is vier keer zo hoog als onder autochtone kinderen.

Het Nibud heeft voor verschillende huishoudens en inkomens voorbeeldbegrotingen gemaakt. Daaruit blijkt dat een gezin met twee kinderen dat moet rondkomen van een bijstandsuitkering elke maand

⁴ Het SCP kent een eigen definitie van armoede, het zogenaamde niet-veel-maar-toereikend-criterium. Dit budget houdt rekening met de minimale uitgaven aan onvermijdbare zaken zoals voedsel, kleding en wonen, de uitgaven van moeilijk te vermijden posten zoals verzekeringen en persoonlijke verzorging, maar daarnaast ook met de minimale kosten van ontspanning en participatie. Het niet-veel-maar toereikendbudget is nog steeds bescheiden; luxegoederen zoals een auto ontbreken. Voor een alleenstaande € 1.063,- (jaar 2014). Dat is nog altijd minder dan de grens die wij hanteren voor deelname aan bijzondere bijstand of minimabeleid.

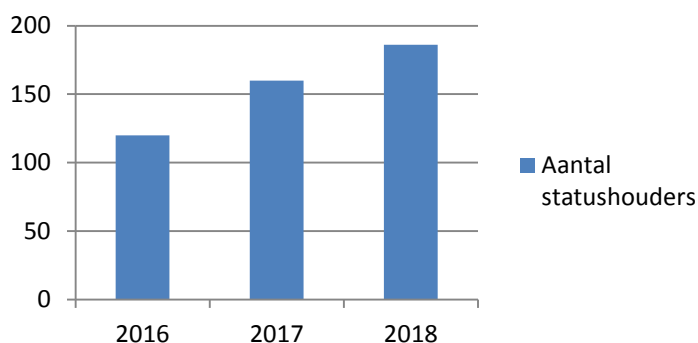
€ 50,- tekort komt voor alle noodzakelijke uitgaven (bijlage 3). Een gezin met drie kinderen komt iedere maand maar liefst € 150,- tekort. In de dagelijkse praktijk betekent dit dat deze gezinnen na het betalen van de vaste lasten, waarschijnlijk zullen bezuinigen op posten als kleding, inventaris en voeding.

Armoede onder niet westerse migranten

Opvallend is het grote percentage armen onder de groep niet westerse migranten in Uden, namelijk 24,3%, daar waar dit landelijk 22,1% betreft. Dit is in lijn met de regio, daar bedraagt het 24,2%. De reden dat deze groep oververtegenwoordigd is in het aantal armen, is omdat niet westerse migranten meer dan gemiddeld zijn aangewezen op een inkomen uit een uitkering. Het lage inkomen heeft bovendien veel vaker een langdurig karakter, dat wil zeggen tenminste vier jaar achter elkaar.

Een belangrijke ontwikkeling in de omvang van deze doelgroep is de taakstelling die Uden heeft ten aanzien van het huisvesten van statushouders. In de periode 2015–2016 is sprake geweest van een toename van 50% in het aantal te huisvesten statushouders. Deze mensen komen in eerste instantie in de uitkering terecht en zullen daar minimaal een aantal jaar in verblijven. Dit komt door het inburgertraject en de tijd die het kost om hen toe te leiden naar werk. De verwachting is dat eind 2017 20% van ons uitkeringsbestand statushouders betreft. Statushouders met een verblijfsvergunning krijgen niet alleen een bijstandsuitkering, maar komen ook voor bijzondere bijstand en de overige minimaregelingen in aanmerking, mits zij zelf niet in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Dit betekent dus automatisch ook dat onze 'minimapopulatie' in de komende jaren zal toenemen.

Grafiek 2.5: Aantal statushouders met bijstandsuitkering, prognose tot en met 2018

Bron: GWS, 2017

Armen onder uitkeringsgerechtigden

Bijstandsgerechtigden zijn landelijk gezien de tweede grootste groep onder de armen. Bovendien lopen ze het grootste risico op armoede (CBS⁵, september 2016). Ook Uden kent een hoog percentage aan armen onder de uitkeringsontvangers. Namelijk 21,3% tegenover een regionaal gemiddelde van 13,2% en een landelijk gemiddelde van 20,5%. De groep uitkeringsontvangers is in dit verband breder dan alleen het aantal bijstandsgerechtigden. Onder uitkeringsontvangers wordt hier verstaan: mensen die leven in een huishouden waarvan de belangrijkste inkomensbron een uitkering is en waarvan het inkomen minder is dan het niet-veel-maar-toereikendcriterium⁶. Wat betreft de uitkeringen zijn alle soorten uitkeringen meegeteld, dus zowel de arbeidsongeschiktheids-, WW- en bijstandsuitkeringen. Maar ook de nabestaandenuitkering. Een mogelijke verklaring voor het hoge percentage armen onder

⁵ De afkorting CBS staat voor het Centraal Bureau voor de Statistiek.

⁶ Het niet-veel-maar-toereikendcriterium is een inkomensgrens afgeleid van de minimumbudgetnormen die het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting hanteert. Deze inkomensgrens wordt in Nederland onder andere als indicator gebruikt om armoede af te bakenen.

de Udense uitkeringsgerechtigden is dat in Uden de gemiddelde lonen lager liggen dan landelijk. Een WW- of WIA-uitkering is altijd een X-percentage van je laatst verdiende loon.

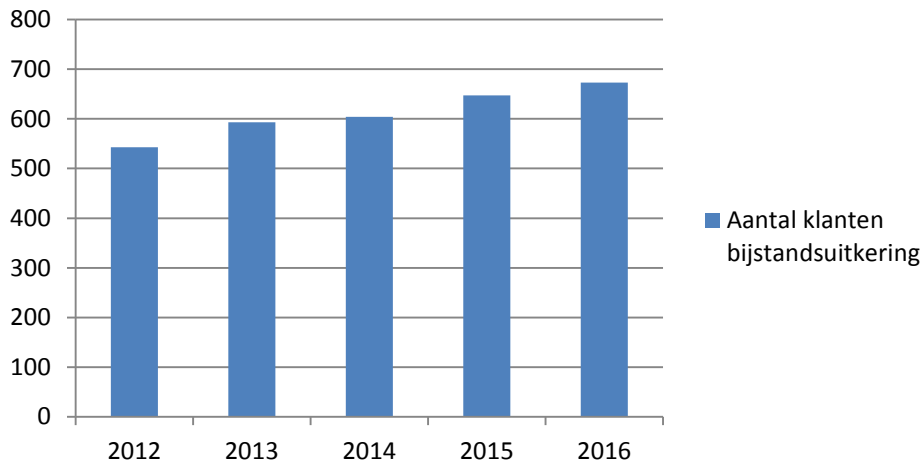
Wanneer we de groepen uitkeringsontvangers nader bekijken en de aantallen van Uden vergelijken met de aantallen van gemeentes van dezelfde omvang (tussen de 20.000–50.000 inwoners), dan blijkt dat Uden:

- 33% meer bijstandsgerechtigden heeft
- 36% meer mensen in de WW
- 60% meer mensen in de WAO, Wajong, WGA.
- 27% meer mensen in de AOW

Bron: CBS, 2015 en 2016

Dit beeld (meer uitkeringsgerechtigden dan gemiddeld) is overigens niet nieuw. Al jaren lang heeft Uden een groter aantal uitkeringsgerechtigden dan andere gemeentes van dezelfde omvang. Wat dat betreft kent Uden dus een meer kwetsbare bevolking. Het is daarbij ook interessant om te kijken naar ontwikkelingen in het bijstandsbestand. In de onderstaande grafiek is deze weergegeven over de periode 2012–2016. In bijlage 4 zijn deze cijfers nog uitgesplitst naar verschillende soorten uitkeringen (P-wet, IOAW, IOAZ, BBZ).

Grafiek 2.6: Aantal klanten bijstandsuitkering

Bron: GWS, 2017

De landelijke prognose is dat de gemeente Uden in 2018 855 uitkeringsgerechtigden heeft. Uden heeft de ambitie dat om te buigen naar maximaal 800 (Gemeente Uden, 2016).

Armoede onder zelfstandigen

Onder zelfstandigen in Uden is de armoede lager dan het landelijk en regionaal gemiddelde. Desondanks is het een kwetsbare groep waar we in het armoedebeleid wel aandacht voor hebben.

Armoede onder werkenden

In recent onderzoek van het SCP (SCP, maart 2016), wordt opgemerkt dat de helft van de groep langdurig armen bestaat uit werkenden. Dat komt vooral, omdat veel zelfstandigen – zzp'ers – en mensen met flexibele arbeidscontracten snel zonder werk komen. Vaak wordt gesuggereerd dat

betaalde arbeid de beste en snelste manier is om uit de armoede te raken. Betaald werk geeft wel een goede kans, maar geen garantie dat mensen uit de armoedesituatie komen.

2.4 Schulden

Uit landelijk onderzoek over schulden van Nederlandse huishoudens en preventiemogelijkheden (Panteia, november 2015) blijkt dat bijna één op de 5 huishoudens in Nederland in de onderzoeksperiode 2013 –2015, te maken heeft gehad met risicovolle schulden, problematische schulden of in een schuldtraject zit. De onderstaande tabel toont hoe groot genoemde groepen zijn.

Tabel 2.7: percentage huishoudens met schulden landelijk

Groep	% huishoudens minimaal	% huishoudens maximaal
1. Geen risico op schulden	81,2	82,6
2. Onzichtbare risicovolle schulden	8,1	11,3
3. Onzichtbare problematische schulden	4,6	7,5
4. Zichtbare problematische schulden	2,5	2,5
*Totaal	17,4	18,8

* De aantallen tellen niet exact op tot het totaal als gevolg van afrondingsverschillen.

Bron: Panteia, september 2015

Huishoudens met problematische schulden of een risico daarop zijn echter niet helemaal gelijk verdeeld over Nederland. In sommige regio's wonen meer huishoudens met schulden dan in andere regio's (Bron: Huishoudens in de rode cijfers, Panteia, 2015). In de Udense arbeidsmarktregio ligt het minimum aantal huishoudens met problematische schulden of een risico daarop rond de 10% . Landelijk is dit 12,7% (groep 2 plus 3 uit tabel 2.7). Als we deze cijfers doorrekenen naar het Udense, gaat het om 1.775 huishoudens met problematische schulden of een risico daarop, die niet bekend zijn bij schulddienstverlening. Exacte cijfers over Uden zijn niet bekend.

2.5 Huidige aanbod

Een groot deel van onze inspanningen ten aanzien van armoedebestrijding betreft toekenningen voor allerlei vormen van bijzondere bijstand. We ondersteunen daarnaast relatief veel burgers via de collectieve aanvullende zorgverzekering en de individuele inkomenstoeslag. Daarnaast kennen we het activiteitenfonds, waaruit we een jaarlijkse financiële bijdrage verstrekken aan de minima voor kosten in verband met sociaal-culturele, sportieve en educatieve activiteiten. Verder verstrekken we subsidie aan het Jeugdsportfonds, Stichting Leergeld en het Jeugdcultuurfonds.

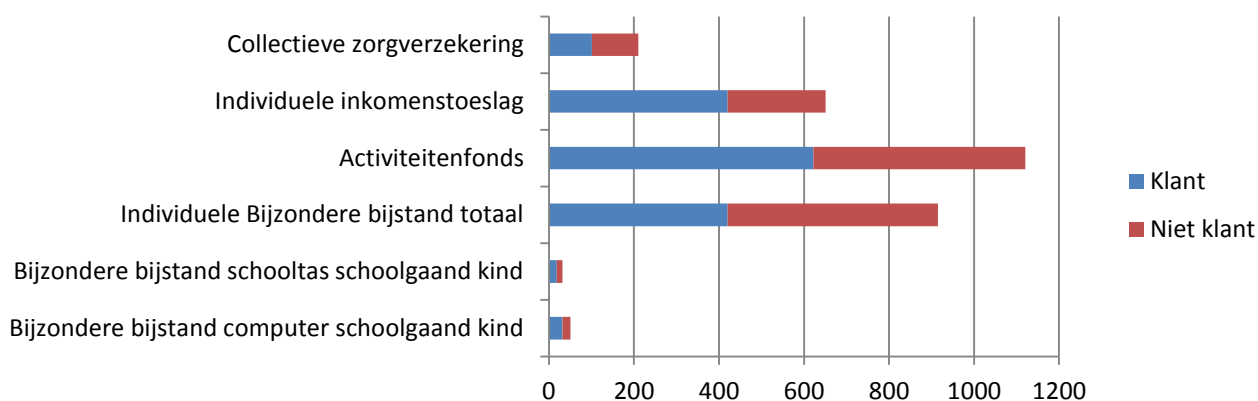
In bijlage 5 is de inhoud van de regelingen beschreven, de wijze van toegang, de voorwaarden en de (financiële) ondersteuning.

2.6 Minimaregelingen

De gemeente voert momenteel al een actief beleid om niet-gebruik van de minimaregelingen tegen te gaan. Dit gebeurt bijvoorbeeld door het actief promoten van de voorzieningen op de website. Daarnaast worden op sommige momenten bij ons bekende personen met een inkomen onder de 120% van het minimum actief aangeschreven om hen te wijzen op de mogelijkheid van aanvragen van de voorzieningen. Bij huisbezoeken en contactmomenten in de spreekkamer wijzen onze consultants cliënten actief op onze minimaregelingen. Verder is het sinds april 2016 mogelijk voor Udenese inwoners om online via het online-programma 'Bereken uw recht' te berekenen op welke voorzieningen mogelijk recht bestaat. Vervolgens kan meteen digitaal (via Digi-D) een aanvraag worden ingediend.

In grafiek 2.8 zie je het aantal aanvragen in 2016 voor de verschillende gemeentelijke regelingen. Daarnaast wordt in beeld gebracht welk deel van de aanvragen gedaan wordt door cliënten die bij ons bekend zijn met een uitkering in het kader van de Participatiewet (klant).

Grafiek 2.8 Gebruik regelingen

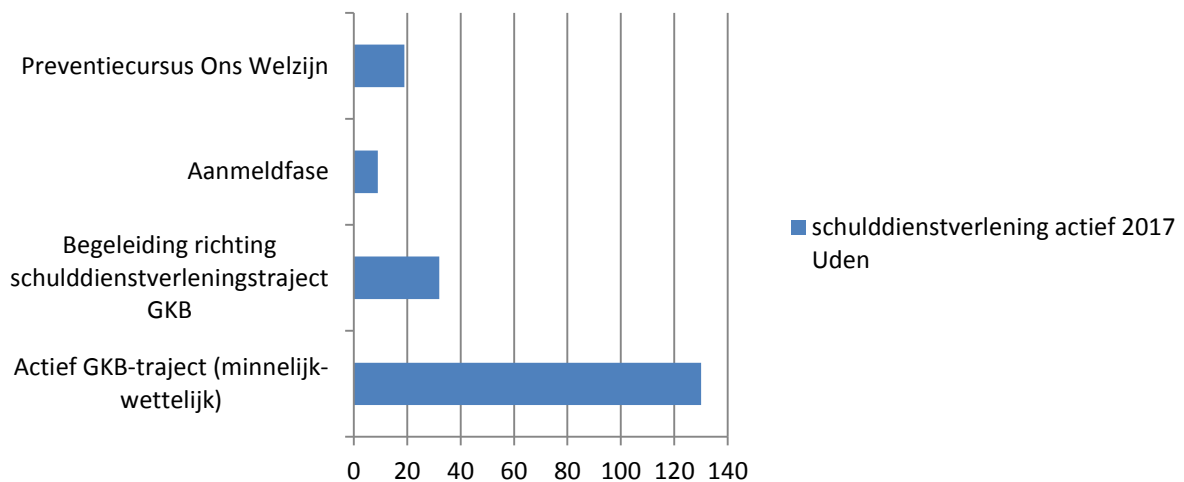

2.7 Schulddienstverlening

We bieden onze inwoners met schulden, schulddienstverlening. In het processchema in bijlage 6 is het proces schulddienstverlening van de gemeente Uden weergegeven. Preventie en nazorg zijn hier nadrukkelijk onderdeel van, echter krijgen in de praktijk nog niet voldoende aandacht.

Aanvullend op de schulddienstverlening vanuit de gemeente biedt ONS welzijn cursussen in module vorm aan, gericht op omgaan met geld, budgetteren, en ordenen van de administratie.

Grafiek 2.9: Schulddienstverlening Uden 2017

In grafiek 2.9 wordt in beeld gebracht hoeveel huishoudens binnen de schulddienstverlening bekend zijn. Er zijn 17.751 huishoudens in Uden. Momenteel zijn ongeveer 190 Udense huishoudens actief bekend bij de schulddienstverlening. Dat zou betekenen dat momenteel slechts iets meer dan 1% van de Udense huishoudens in beeld is tegenover 2,5% landelijk (Movisie, maart 2016). Hierbij moet overigens vermeld worden dat het vergelijken van percentages over aanmeldingen, aantal (geslaagde) regelingen en andere cijfers tussen gemeentes altijd erg lastig is. Er worden bijvoorbeeld verschillende definities gehanteerd van ‘een aanmelding’, maar ook wordt in iedere gemeente anders geregistreerd. Zo wordt bijvoorbeeld in Uden een persoon die zich meldt, in sommige gevallen meteen geholpen met een telefonisch advies. Deze wordt niet geregistreerd als een ‘aanmelding’, maar deze mensen zijn dus wel geholpen en in beeld.

Wat we wel met zekerheid kunnen zeggen is dat Uden in vergelijking met andere gemeentes een lager percentage recidivisten heeft. Slechts 5% van de personen die in Uden een schulddienstverleningstraject hebben doorlopen, meldt zich weer binnen 5 jaar. Dit tegenover maar liefst 21% landelijk. Binnen de benchmark Armoede en schulden⁷ is dit 17%. Weinig recidive leidt tot een lager aantal aanmeldingen. Bovendien voeren wij in Uden al sinds 1998 schulddienstverlening uit, daar waar in andere gemeentes schulddienstverlening pas is opgezet sinds de invoering van de Wet gemeentelijke schulddienstverlening in 2012 (Wgs). Door de jaren heen hebben we dus al een behoorlijk aantal mensen geholpen (en in beeld gehad) met een schuldregeling. Dat heeft een positieve weerslag op het aantal aanmeldingen (minder aanmeldingen).

Tabel 2.10 laat het aantal aanmeldingen zien in de periode 2012–2016. Ook de landelijke cijfers zijn er, ter vergelijking onder geplaatst. Hieruit blijkt dat er in Uden al sinds 2014 sprake is van een sterke afname in het aantal aanmeldingen, terwijl er landelijk pas in 2015 een afname optreedt en in veel mindere mate.

Een en ander wil niet zeggen dat er geen winst meer te behalen is. Preventie en vroegsignalering krijgen in Uden nog niet voldoende aandacht. We zien bijvoorbeeld dat er weinig mensen gebruik maken van de preventiecursus bij ONS welzijn. Daarnaast ontvangen we veel signalen van

⁷ Sinds 2016 neemt Uden voor het eerst deel aan de landelijke benchmark armoede en schulden. De resultaten van de benchmark geven inzicht in hoe de gemeente er voor staat op het gebied van armoede en schulden. Bovendien kunnen de resultaten worden vergeleken met voorgaande jaren (eerste jaar deelname is 2016) en die van andere deelnemende gemeenten.

ziektekostenverzekeraars en nutsbedrijven over betalingsachterstanden van Udenaren waar we op dit moment niets mee doen. Ook zien we in de praktijk dat signalen (van cliënten zelf, maar ook van organisaties) laat binnen komen. De problemen zijn dan al fors. In Uden is de gemiddelde schuldenlast € 44.000,-, Dat is iets boven het landelijk gemiddelde (€ 42.900,-). Ook het relatief grote aantal (ex)-zelfstandigen in Uden draagt bij aan de hoge gemiddelde schuldenlast. Zodra deze personen in de schulden geraken is het schuldenpakket groter en complexer.

In hoofdstuk 4.5 wordt dieper ingegaan op preventie en vroegsignalering. Dat wordt een speerpunt.

Tabel 2.10 aanmeldingen schulddienstverlening 2012–2016 Uden versus landelijk

	2012	2013*	2014*	2015	2016
Aantal meldingen Uden	220	233 (+6%)	205 (-12%)	161 (-22%)	146
Aantal meldingen landelijk	84.000	89.000 (+6%)	92.000 (+3%)	90.4000 (-2%)	N.b.

*In de periode 2013–2015 heeft er een ‘opschoonactie binnen het registratiesysteem plaatsgevonden, o.a. zijn zgn. ‘dubbele aanmeldingen’ eruit gehaald. Dit is mogelijk een medeveroorzaker van de sterke daling in het aantal aanmeldingen over genoemde periode.

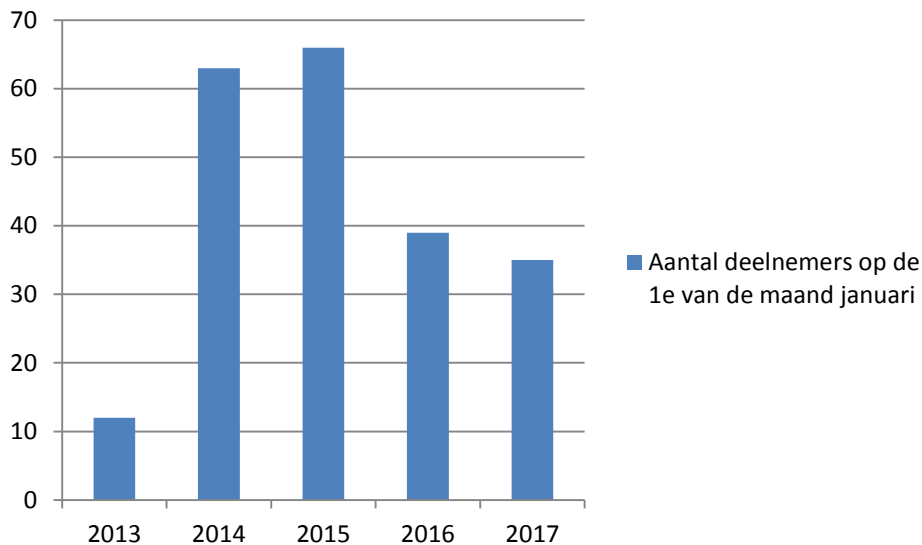
Bron: GWS en NVVK, 2015

2.8 Voedselbank

Sinds 2012 verleent Uden subsidie aan de Voedselbank Veghel, zodat de inwoners van Uden daar gebruik van kunnen maken. Uden voert zelf de screening uit en beoordeelt of iemand wel of niet in aanmerking komt voor een voedselpakket op grond van zijn inkomen. In de uitvoering is destijds de link gelegd met de uitvoering van schulddienstverlening, omdat er in de praktijk een aanzienlijke samenloop blijkt te zijn van mensen met schulden en mensen die tijdelijk op een voedselpakket aangewezen zijn. Daar waar een cliënt niet bekend blijkt te zijn bij schulddienstverlening, wordt een brede intake gedaan. Heeft de cliënt problemen op andere domeinen dan wordt actief doorverwezen naar bijvoorbeeld ONS welzijn. Indien blijkt dat een cliënt nog geen gebruik maakt van voorliggende voorzieningen als toeslagen of bijzondere bijstand, wordt de cliënt hier actief op gewezen. Dit om te zorgen dat na 3 maanden (voorziening is altijd tijdelijk) de klant weer dusdanig zelfredzaam is dat een voedselpakket niet meer nodig is.

Op 1 februari 2017 namen er 35 Udenaren wekelijks een voedselpakket af bij de Voedselbank Veghel.

Grafiek 2.11: gebruikers voedselbank 2013-2017

Uit de cijfers blijkt een terugloop tussen 2015 en 2016, van 66 naar 39 deelnemers (41%). Landelijke cijfers laten in die periode ook een daling zien, maar deze is minder rigoureuus, namelijk van 88.000 naar 80.000 in 2016 (10%) (bron: Feiten en cijfers Voedselbanken Nederland, 2016). De landelijke daling is veroorzaakt door strenger toezicht op de regels. In 2015 heeft Voedselbank Nederland uniforme screeningsregels vastgesteld. Daarin werd onder andere beter gelet op de termijn dat mensen gebruik mogen maken van de voedselbank. Uden is ook in dat jaar volgens deze regels gaan werken.

Van alle mensen die in 2016 gebruik maken van de voedselbank heeft 53% een bijstandsuitkering, 51% is al bekend bij schulddienstverlening, voordat er een melding wordt gedaan voor een voedselpakket. In totaal blijkt 77% van de deelnemers voorafgaand aan de aanmelding op dat moment bekend is bij de gemeente.

Hoofdstuk 3: de nieuwe armoedeaanpak

3.1 Doel

Uit de analyse blijkt dat er een grote groep Udenaren is die leeft in armoede waardoor zij niet volwaardig mee kunnen doen in de maatschappij. Hierdoor ontstaat ongelijkheid, wat maakt dat mensen die in armoede leven ook vaak moeite hebben om hun situatie te verbeteren. Dit heeft niet alleen effect op de mensen zelf, maar ook op hun kinderen die niet de start krijgen in het leven die zij verdienen. We willen de achterstand van deze groep aanpakken. We mogen niet uit het oog verliezen dat, hoe goed het ook met Uden gaat, er nog steeds een groep is die in armoede leeft. Ook zij moeten volwaardig mee kunnen doen in onze samenleving en de kansen krijgen die anderen ook hebben.

We willen meer dan voorheen inzetten op het voorkomen van armoede door middel van preventie en vroegsignalering en het bevorderen van financiële zelfredzaamheid. Hierbij hebben we nadrukkelijk aandacht voor de invloed van armoede op het denken en handelen van mensen. Hiermee kan onze aanpak veel effectiever zijn. We bieden een helpende hand als mensen financiële ondersteuning nodig hebben en zetten in op een goed gebruik van onze regelingen, maar benaderen dit altijd vanuit een tijdelijkheid. De beste weg uit armoede is nog altijd betaald werk, maar wel betaald werk dat loont. Hier hebben we nadrukkelijk aandacht voor. Ook zetten we meer in op de verbinding met onze partners en sluiten we coalities om armoede structureel op de agenda te krijgen in Uden. We geven kinderen in armoede expliciet aandacht door maximaal in te zetten op meedoen en te zorgen voor een opgroei-klimaat waarin zij zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen, zodat zij later niet in eenzelfde situatie terechtkomen.

3.2 Inzet langs vier uitgangspunten

Het doel wordt verder geconcretiseerd in een aantal uitgangspunten die de basis leggen voor dit armoedebeleid. Deze uitgangspunten zijn in een eerder stadium tot stand gekomen door met een brede vertegenwoordiging van maatschappelijke organisaties in Uden te spreken en input op te halen voor de gewenste richting van het nieuwe armoedebeleid. De uitgangspunten zijn vervolgens vastgesteld door de gemeenteraad. Deze uitgangspunten worden in hoofdstuk 4 t/m 9 verder uitgewerkt door middel van concrete maatregelen.

Uitgangspunt 1

Het armoedebeleid van de gemeente Uden staat onverminderd in het teken van 'Maximaal Meedoen' en gaat daarmee uit van een brede benadering van armoede.

Wij onderscheiden drie elementen in deze brede benadering: investeren in meedoen, financiële zelfredzaamheid en bestaanszekerheid.

Investeren in meedoen

Uit diverse onderzoeken blijkt dat armoede een negatief effect heeft op de sociaal-maatschappelijke participatie van mensen. Dit terwijl er nauwelijks mensen zullen zijn die niet aan het leven in hun omgeving willen meedoen. Mensen in armoede hebben echter soms psychische of fysieke problemen, waardoor ze zich niet kunnen focussen op zaken als participatie en werk. Het is daarom van belang om mensen te ondersteunen, zodat ze in staat zijn om te participeren en van daaruit ook de stappen te kunnen zetten om uit de armoede te komen door middel van werk.

Financiële zelfredzaamheid

De basis op orde is een belangrijke voorwaarde om te kunnen participeren. Als de basis op orde is, kun je de kosten die je maakt om te leven en te wonen betalen. En dat is niet voor iedereen even gemakkelijk, het vraagt van mensen de nodige vaardigheden en gezond financieel gedrag en soms ook

om tijdelijke professionele ondersteuning. Hierbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de financiële zelfredzaamheid van inwoners. We ondersteunen hen daarbij in het opdoen van voldoende vaardigheden om financieel zelfredzaam te zijn.

Bestaanszekerheid

Als iemand niet kan voorzien in de noodzakelijke kosten van bestaan, biedt de gemeente op basis van wettelijke verplichting een vangnet (uitkering, bijzondere bijstand, voedselbank). Mensen die moeten rondkomen van een laag inkomen, hebben deze ondersteuning nodig om het hoofd boven water te kunnen houden, maar maken hier niet altijd gebruik van. Hierdoor kunnen schuldsituaties ontstaan. We zetten daarom ook in op intensivering van gebruik. Financiële ondersteuning is daarbij gekoppeld aan begeleiding om de basis weer op orde te krijgen en kent in principe altijd een tijdelijke basis.

Uitgangspunt 2

Het armoedebeleid legt waar nodig en mogelijk speciale accenten bij armoede in gezinnen met kinderen en het benut bij de uitvoering daarvan de door het Rijk aan gemeenten beschikbaar te stellen extra middelen

Ons beleid sluit aan bij de kamerbrief 'Voortgang kansen voor alle kinderen' van staatssecretaris Klijnsma en de daarbij aansluitende bestuurlijke afspraken tussen VNG en SZW over de ambitie om alle kinderen in Nederland mee te kunnen laten doen. Ook in Uden groeien er nog te veel kinderen op in armoede. Kinderen moeten ongeacht het gezin waarin ze opgroeien, gelijke kansen krijgen, daar zetten we op in. De kindregelingen worden daartoe geïntensiveerd, uitgebreid en gebundeld in één kindpakket.

Uitgangspunt 3

Armoedebeleid verlangt een integrale en een over meer beleidsterreinen geregisseerde, samenhangende aanpak waarbij het klantproces leidend is.

Mensen in armoede hebben vaak te maken met problemen op meerdere levensdomeinen. Zowel de wetenschap als ervaringen vanuit de praktijk laten steeds meer zien dat basale problemen voor burgers, zoals armoede en schulden, eerst moeten worden opgelost voordat mensen openstaan voor begeleiding rond opvoeding, participatie en werk. Een integrale aanpak is daarom noodzakelijk, waarbij nadrukkelijk met de inwoner het gesprek wordt aangegaan over de samenhang tussen verschillende zaken en de gewenste aanpak. Een integrale aanpak betekent ook samenwerking met partijen in het veld en een integraal beeld van de ondersteuning op het gebied van armoede in Uden.

Uitgangspunt 4

Preventie en vroegsignalering krijgen nadrukkelijk een plek in het nieuwe armoedebeleid om daar waar mogelijk armoede te voorkomen, of als er al sprake is van armoede, tijdig in te kunnen grijpen zodat erger voorkomen wordt.

Voorkomen is beter dan genezen. Diverse onderzoeken hebben aangetoond dat preventie en vroegsignalering effectief zijn. Echter, de drempel om hulp te vragen is hoog en mensen weten ook niet altijd de weg te vinden met hun vragen. Het komt voor, dat iemand pas maanden na het ontstaan van schulden aanklopt bij de schulddienstverlening, met als gevolg dat schulden, die eerst misschien nog beheersbaar waren, hoger zijn geworden. En er kunnen dan ook gemakkelijk problemen op andere leefgebieden ontstaan, terwijl het traject naar de oplossing in de tussentijd ingewikkelder en duurder kan worden. De urgentie om 'er op tijd bij te zijn' is dan ook evident. Met dit nieuwe armoedebeleid geven we concreet handen en voeten aan preventie en vroegsignalering om zoveel en zo vroeg mogelijk te voorkomen dat mensen in armoede en schulden komen, maar ook om er op tijd bij te zijn en erger te voorkomen als een situatie van armoede en schulden zich voortdoet.

Hoofdstuk 4: Investeren in meedoen

4.1 Kern van het probleem

Nederland is veranderd van een verzorgingsstaat in een participatiesamenleving: van iedereen die dat kan wordt gevraagd verantwoordelijkheid te nemen voor zijn of haar eigen leven en omgeving. Een voordeel hiervan is dat in de ideale participatiesamenleving iedereen meedoet, daar waar de verzorgingsstaat juist mensen buiten spel heeft gezet. Wie een 'vlekje' had werd goed verzorgd en van een inkomen voorzien om vervolgens niet actief deel te nemen aan de samenleving, met eenzaamheid en gevoel van nutteloosheid tot gevolg. In die participatiesamenleving zet iedere burger juist zijn of haar eigen kracht in en doet naar vermogen mee aan de samenleving. Wie een lichamelijke of verstandelijke beperking heeft, ontvangt niet meer automatisch en levenslang een uitkering, maar is – met de nodige aanpassingen – actief en doet mee. Arbeidsparticipatie kan dus meerdere doelen dienen. Economische zelfstandigheid wordt gerealiseerd, in werk worden talenten opgedaan en ontwikkeld en werk heeft een sociale functie in het ontmoeten van anderen en het samenwerken met collega's (Movisie, 2015).

Ook als structurele oplossing voor armoedeproblemen is werk de eerstaangewezen weg. Echter blijkt uit onderzoek dat een betaalde baan niet altijd leidt tot voldoende inkomen om uit de armoede te komen, bijvoorbeeld omdat men instroomt in een laagbetaalde baan en/of een kleine deeltijdbaan. Ook het behoud van werk kan een probleem zijn. Uitstroom naar werk is lang niet altijd duurzaam. Volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau is vooral het vinden van werk met meer uren of beter betaald werk een belangrijke factor bij het zich ontworstelen aan armoede. In Nederland is er juist een groot aanbod van deeltijdwerk. Om een groter besteedbaar inkomen te verwerven, zijn vooral voltijdbanen of grote deeltijdbanen nodig. Werklozen in de doelgroep behoeven dus niet zomaar een baan, maar een baan die meer opbrengt dan hun inkomen in de periode daarvoor. Het is dus van belang in te zetten op het vinden van werk dat voldoende oplevert om op een hoger inkomensniveau te komen en daarmee uit de afhankelijkheid te komen (SER, maart 2017). Het gaat niet alleen om meer inkomen dan de uitkeringsgrens, maar om een inkomen dat hoog genoeg is om volledig financieel zelfstandig te zijn en niet meer afhankelijk te zijn van overige inkomensondersteunende maatregelen (inkomen > 120% van het sociaal minimum). Met andere woorden: werken moet lonen!

4.2 Ambitie

Ook het College van Uden vindt dat het hebben van werk en meedoen belangrijke elementen zijn. In het coalitieakkoord 2014–2018 (Gemeente Uden, 2014) is daarom ook opgenomen dat de gemeente nadrukkelijk de samenwerking opzoekt met werkbedrijven, onderwijs en lokale ondernemers om kansen op werk te vergroten. Bovendien maakt de gemeente afspraken met bedrijven en organisaties over stage- en werkervaringsplaatsen. Het college vindt het belangrijk dat mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt een zinvol bestaan hebben.

Werken moet lonen is daarbij een belangrijk uitgangspunt. Het gaat om het lonen van werk ten opzichte van een uitkering en om het voordeel van meer (uren) werken. Niet in alle gevallen gaan mensen die vanuit de bijstand aan het werk gaan, er financieel op vooruit. Dit komt door de hoge marginale belastingdruk (combinatie van de schijftarieven, inclusief aftrekposten, en diverse inkomensafhankelijke regelingen zoals de zorgtoeslag, de huurtoeslag, het kindgebonden budget, de algemene heffingskorting, de arbeidskorting etc.) waarvan vooral sprake is bij mensen die zich opwerken van een minimumloon naar modaal inkomen. Dit zijn echter rijksregelingen en hier valt geen gemeentelijk beleid op te voeren. Bovendien moet geconstateerd worden dat voor de overgrote meerderheid van de werkenden werken wel loont. Werk is bovendien ook vaak een opstap om verder te komen in het leven (SER, maart 2017).

Overigens is het college zich ervan bewust dat meedoen niet per definitie werken betekent. In sommige gevallen is het goed om de druk voor betaalde arbeid weg te nemen, bijvoorbeeld door medische en/of psychische problematiek, of als iemand in een ernstige armoedesituatie verkeert. En ook te erkennen dat dit voor die mensen zelf niet de wenselijke situatie is, maar dat het op dat moment even niet anders kan.

4.3 Welke maatregelen nemen we?

- Inzet op betere herkenning van armoede
- Aandacht voor armoede in relatie tot de mogelijkheid om mee te kunnen doen
- Goede begeleiding bij uitstroom naar werk
- Ruilwinkel Uden

Inzet op betere herkenning van armoede

Om inzichtelijk te maken hoe ver de mensen uit het uitkeringsbestand van de arbeidsmarkt af staan en in welke mate zij mee kunnen doen aan arbeidsparticipatie, gebruikt de gemeente bij het intakegesprek het instrument Competensys. Dit geeft een beeld van de indicatieve loonwaarde en de potentiële loonwaarde die binnen een jaar bereikt kan worden, zodat daar naartoe kan worden gewerkt. In Competensys zijn ook vragen opgenomen die gaan over de financiële situatie van de inwoner. Het is algemeen bekend dat veel mensen die in armoede verkeren, zich hiervoor schamen en de vragen ontkennend zullen beantwoorden. De arbeidsconsulenten volgen daarom in 2017 de training 'armoede onder de loep', zodat zij beter in staat zijn armoede te herkennen en het onderwerp bespreekbaar kunnen maken.

Naast het onderwerp armoede tijdens het intakegesprek aan de orde laten komen, wordt armoede een vast onderwerp van gesprek tijdens de vervolgesprekken die de arbeidsconsulenten met betrokkenen voeren.

Aandacht voor armoede in relatie tot de mogelijkheid om mee te kunnen doen

Geldzorgen trekken een enorme wissel op het denk- en handelingsvermogen van mensen en het IQ daalt met 11 – 13 punten. Psycholoog Shafir en econoom Mullainathan stellen in hun boek *Schaarste* dat als het leven overleven is, de rust en ruimte in het hoofd ontbreken om na te denken over de toekomst (Mullainathan S. en Shafi E., 2013). Daarom is geldzorgen oplossen een essentiële stap om uit de armoede te komen. Alleen dan zijn mensen in staat om hun eigen kracht aan te boren. Het is dan ook de vraag of het effectief is om bij mensen die in armoede verkeren, in te zetten op een traject richting werk. Het levert voor de mensen veel stress op en het traject zal waarschijnlijk niet leiden tot het gewenste resultaat (uitstroom), omdat mensen zich onvoldoende kunnen inzetten.

In de gevallen waarin mensen in een dussdanige armoedesituatie verkeren dat zij geen rust en ruimte hebben om met de toekomst bezig te zijn, is het belangrijk dat (in overleg met een consulent schulddienstverlening en een zorgmakelaar) maatwerk wordt toegepast (bijvoorbeeld nog geen arbeidstoeleiding). Hiermee krijgen mensen de tijd en gelegenheid om hun financiële situatie op orde te brengen. Om consulenten te stimuleren dit maatwerk toe te passen en handvatten te bieden bij de afweging die zij moeten maken, wordt hierover aan de consulenten een werkinstructie gegeven en wordt de belangenafweging in het proces ingebed.

Goede begeleiding bij uitstroom naar werk

Het is van belang dat de consulent de klant bewust maakt van de financiële voordelen die werken (of uitbreiding van uren) met zich meebrengt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de vakantietoeslag of een eindejaarsuitkering, maar ook doorstroommogelijkheden binnen de organisatie en het opdoen van

werkervaring. Tegelijkertijd is het bekend dat werken niet altijd per definitie een verbetering van de inkomenssituatie betreft daar waar het gaat om deeltijdbanen of laagbetaald werk. En ook als werken wel tot een inkomensverbetering leidt, dan verandert er financieel veel door hoogtes van toeslagen die veranderen en regelingen die komen te vervallen. Het is in beide gevallen van belang dat het financiële huishoudboekje wordt aangepast aan de nieuwe situatie en dat de consulent van de gemeente de mensen bewust maakt van het belang hiervan en dat daar waar nodig ook ondersteuning wordt geboden. In 2018 gaan we onderzoeken hoe we dit exact willen vormgeven.

Ruilwinkel Uden

ONS welzijn heeft een projectplan geschreven voor een Ruilwinkel in Uden. Centraal bij de ruilwinkel staat het uitruilen van goederen en diensten, waarbij de nadruk ligt op wederkerigheid. Er wordt uitgegaan van het principe: ik doe iets voor jou en jij voor mij of iemand anders. Deze wederkerigheid heeft een positief effect op de vraag- en handelingsverlegenheid. Een dergelijke ruilwinkel zorgt voor contact, benut de mogelijkheden van mensen en zorgt voor een netwerk.

Het ruilwinkelproject heeft alle mogelijke elementen in zich waardoor mensen (weer) kunnen participeren en betrokken kunnen zijn bij de maatschappij. Het biedt mensen mogelijkheden om in te stappen op diverse treden van de participatieladder en door te groeien. Dat kan als vrijwilliger in de winkel, maar begint feitelijk al als klant van de ruilwinkel door spullen of diensten te brengen. Positieve ervaringen zullen sociale stijging met zich meebrengen. De ruilwinkel biedt ruimte, ontmoeting, dagbesteding, leer- en ervaringsplaatsen aan verschillende groepen vrijwilligers. Dit project staat nog in de kinderschoenen, maar heeft vanuit de gemeente wel de aandacht om verder te onderzoeken.

Naast bovenstaande inzet die erop is gericht om mensen in armoede zo goed mogelijk naar vermogen mee te laten doen, zet Uden via diverse projecten ook breder in op een betere (arbeids)participatie van uitkeringsgerechtigden. Deze inzet is in bijlage 7 beschreven.

4.4 Wat levert het op?

Voldoende aandacht voor armoede en het leveren van maatwerk door in te zetten op verschillende trajecten vergroten de kans op succesvolle uitstroom naar werk. En werk is de beste sociale zekerheid. Het hebben van een baan is van groot belang. Het is het beste middel om zelfstandig te zijn en mee te doen aan de samenleving. Wanneer ouders van kinderen in staat zijn zich te onttrekken aan hun armoedesituatie en weer te participeren in de samenleving, heeft dit ook effect op hun kinderen. De ouders zullen minder stress ervaren, waardoor de kans op opvoedingsproblemen wordt verkleind. Daarnaast zal er meer geld besteedbaar zijn, waardoor de kinderen beter sociaal kunnen participeren en de het risico op sociale uitsluiting verkleint.

4.5 Uitwerking gereed

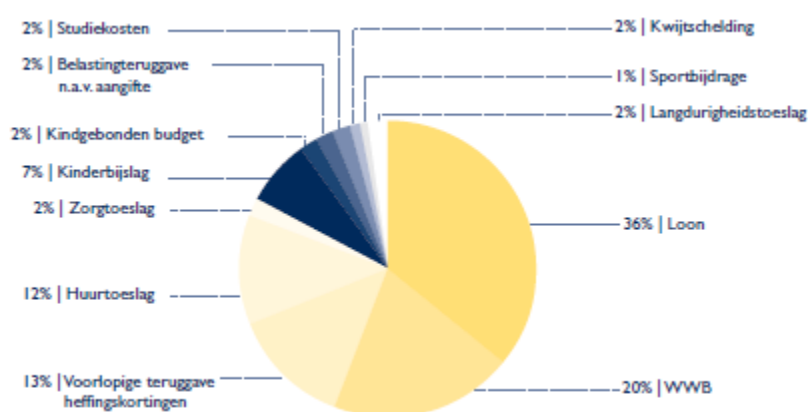
Gereed voor 1-1-2018	Uitwerking 2018	Onderzoeken 2018
Procesaanpassing afweging maatwerk bij armoede	Inzet op betere herkenning van armoede	Ruilwinkel
		Wijze van begeleiding bij uitstroom naar werk

Hoofdstuk 5: financiële zelfredzaamheid

5.1 Kern van het probleem

Het gezinsbudget van een alleenstaande ouder (twee kinderen < 18 jaar) met een deeltijdbaai en een aanvullende uitkering in het kader van de Participatiewet, met een huurwoning kan er zo uitzien: loon, aanvullende P-wetuitkering, voorlopige teruggave, heffingskortingen, huurtoeslag, zorgtoeslag, kinderbijslag, kindgebonden budget, belastingteruggave n.a.v. aangifte, tegemoetkoming studiekosten, kwijtschelding gemeentelijke- en waterschapsbelasting, sportbijdrage en individuele inkomensvoeslag.

Figuur 5.1: schets opbouw gezinsbudget (alleenstaande ouder, twee kinderen deeltijdbaai, met huurwoning en een aanvullende uitkering)

Deze alleenstaande ouder ontvangt twaalf inkomenselementen, afkomstig van zes instanties. Daarvoor moeten de nodige (digitale) formulieren per jaar worden ingevuld en ontvangt het gezin rond de tachtig betalingen per jaar. De administratieve lasten voor iemand met een minimuminkomen zijn daardoor enorm hoog (De nationale ombudsman, 2013). De complexiteit van deze regelingen leidt er bovendien toe dat het een deel van de betrokken mensen het zonder deskundige hulp niet lukt om de noodzakelijke inkomensondersteuning voor elkaar te krijgen. Deze uitkomst is zorgwekkend, omdat de ondersteuningsregelingen juist bedoeld zijn voor kwetsbare mensen, met vaak een laag opleidingsniveau en een beperkt sociaal netwerk. Door hun onbekendheid met – en onbegrip van de mogelijkheden, dreigen zij de juist voor hen bedoelde ondersteuning mis te lopen (SER, 2017).

Financiële zelfredzaamheid van mensen met een minimum inkomen vraagt dus nogal wat en is niet vanzelfsprekend, zelfs als er geen sprake is van schulden. Maar deze schulden zijn vaak niet ver weg. Valt één van de voorzieningen weg, dan is het budget direct niet meer sluitend; reserves zijn er zelden. Bij schulden neemt de complexiteit exponentieel toe. Niet alleen moeten mensen in staat zijn alle relevante informatie te begrijpen en overzicht te houden, ook wordt een groot beroep gedaan op hun alertheid, zelfcontrole en stressbestendigheid. Lang niet iedereen is daartoe altijd voldoende in staat. Mensen hebben wel eigen kracht, maar die gaat volledig op aan het gevecht dat ze moeten leveren om de dag door te komen. Dat gevecht ziet niemand, maar vreet energie.

De Nationale Ombudsman spreekt over 'de illusie van zelfredzaamheid', waarbij de overheid er ten onrechte van uitgaat dat deze zelfredzaamheid bij burgers in de gemeentelijke schuldhulpverlening al

aanwezig is (Movisie, 2016). Het nieuwste inzicht is dan ook dat 'zelfredzaamheid' bij mensen met een financieel kwetsbare situatie kan ontbreken. Eigen kracht komt later: eerst mensen op krachten laten komen (Vriesema I., 2017).

Een andere ontwikkeling die we zien, is dat de uitgaven aan bijzondere bijstand voor bewindvoeringskosten enorm stijgen (zie bijlage 8). Dat is een landelijke trend: "We weten nu dat de toename van het aantal mensen in beschermingsbewind groot is (jaarlijks zo'n 40.000), dat de uitstroom gering is en dat gemeenten weinig invloed hebben op de in-, en uitstroom" (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2016). Daarnaast is er sprake van slechte kwaliteit en betrouwbaarheid van bewindvoerders. Contracten met bewindvoerders zijn vaak langdurig en de weg terug is lastig. De grootste oorzaak hiervan is dat er niet wordt gewerkt aan de zelfredzaamheid van de klant. Daarnaast hebben bewindvoerders er baat bij om hun cliënten zo lang mogelijk 'onder hun vleugels' te hebben. Immers gemeenten zijn verplicht om bij bewindvoering, bijzondere bijstand te verstrekken voor de kosten hiervan. Indirect betaalt de gemeente dus in veel gevallen het salaris van de bewindvoerder.

Uit onderzoek blijkt verder dat een substantieel deel van de personen die onder bewind staan, baat zou hebben bij een lichter instrument zoals budgetbeheer door de gemeente, waarbij op het financiële gedrag gestuurd kan worden. Als de gemeente budgetbeheer (gecombineerd met traject richting zelfredzaamheid) in eigen handen neemt, wordt doorverwijzing naar beschermingsbewind minder noodzakelijk.

5.2 Ambitie

De inzet van de gemeente is er primair op gericht dat mensen zoveel mogelijk zelfredzaam blijven en de regie over hun leven houden. Daar waar het nodig is, krijgen mensen ondersteuning. Echter, we moeten ons realiseren dat het burgers soms erg moeilijk wordt gemaakt om die verantwoordelijkheid ook waar te maken, dat niet iedereen in gelijke mate beschikt over de daartoe vereiste mentale kenmerken en vermogens, en dat psychologische mechanismen de zaken nog eens kunnen bemoeilijken (WWR, 2016). Mensen laten rondkomen van een laag inkomen betekent daarom vaak een gedragsverandering en dat is erg ingewikkeld. Het aanleren van gezond financieel gedrag en het terugdringen van problematische schulden is dan ook een zaak van lange adem. Aandacht voor factoren, zoals motivatie en geloof in eigen kunnen, is hierbij cruciaal. Uden zet diverse nieuwe maatregelen in om mensen te ondersteunen om beter de regie te kunnen voeren over hun eigen financiële situatie. Hierbij kijken we goed naar wat iemand wel en niet kan.

5.3 Welke maatregelen nemen we?

- Budgetbeheer in eigen beheer
- Beperken kosten bewindvoering
- Pilot Startpunt Geldzaken
- Budget voor kleinschalige initiatieven
- Wegwijzer naar financiële ondersteuning
- Ontmoetingspunten met ervaringsdeskundigen
- Voedselbank training zelfredzaamheid

Budgetbeheer in eigen beheer

We willen budgetbeheer in pilotvorm opzetten vanuit de gemeente (in eigen beheer). Daarbij willen we drie vormen aanbieden, afhankelijk van de mate van zelfredzaamheid van de cliënt. Daarnaast dient altijd een traject te lopen waarin de klant begeleid wordt in zijn zelfredzaamheid.

Binnen deze vormen van budgetbeheer kan er op- en afgeschaald worden. De juiste/gewenste weg is van bewindvoering richting totale zelfredzaamheid, via de drie vormen van budgetbeheer (licht –

midden – zwaar). Maar in sommige gevallen (neem crisissituaties, bijvoorbeeld een dreigende huisuitzetting) is het de bedoeling dat de klant zo snel mogelijk financieel stabiliseert. In zo'n geval kan de budgetbeheerder dit snel oppakken. In een later stadium kan dan alsnog blijken dat de cliënt uiteindelijk onder bewind moet worden gesteld.

De gemeente heeft vanaf 1 april 2017 de bevoegdheid om een breed moratorium bij de rechter te verzoeken. Het moratorium biedt de gemeentelijke schuldhelpverlening de mogelijkheid om onder bepaalde voorwaarden een incassopauze mogelijk te maken. Het gaat om situaties waarin door de wijze van incasso van een of meer schuldeisers, de financiële situatie van de schuldenaar herhaaldelijk wordt gedestabiliseerd, terwijl andere instrumenten onvoldoende resultaat bieden om tot een effectieve schuldhelpverlening te komen. Het moratorium is dan ook een laatste middel. De incassopauze biedt hulpverlener en schuldeisers de mogelijkheid een juist beeld te krijgen van de afbetalingsmogelijkheden van de schuldenaar en op basis daarvan tot reële afbetalingsafspraken te komen. Een verzoek tot het instellen van een breed moratorium wordt door het college van burgemeesters en wethouders gedaan aan de rechter. Vervolgens is het de bedoeling dat het budget van de cliënt beheerd wordt door de gemeente. Ook daarvoor kan de budgetbeheerder worden ingezet.

Beperken kosten bewindvoering

Door budgetbeheer laagdrempelig binnen de gemeente aan te bieden, kan in veel situaties bewindvoering worden voorkomen. We verwachten dan ook dat dit meteen invloed kan hebben op de instroom in bewindvoering (en dus de aanvragen voor bijzondere bijstand voor deze kosten). Doordat we eerder ingrijpen voorkomen we problematische schulden. Het is bovendien een veel goedkoper middel om in te zetten dan bewindvoering, wat een besparing oplevert in de bijzondere bijstand.

De gemeente heeft een beperkte invloed op de uitstroom uit bewindvoering. Er zijn echter gemeentes die de juridische mogelijkheden aan het onderzoeken zijn om burgers waarbij bewindvoering een te zwaar middel is, actief uit te laten stromen naar een lichter middel (budgetbeheer in eigen beheer bijvoorbeeld). Uden sluit aan bij deze ontwikkeling en gaat in 2018 onderzoeken hoe hier invulling aan gegeven kan worden.

Pilot Startpunt Geldzaken

Startpunt Geldzaken richt zich op financiële zelfredzaamheid. Daartoe zijn diverse geldplannen ontwikkeld en via het internet beschikbaar gesteld. Deze helpen huishoudens stap voor stap en op de door hen gewenste tijd en plaats, om de eigen geldzaken in balans te krijgen en te houden. Het is bedoeld voor mensen die nog geen problematische schulden hebben en met een beetje ondersteuning maar zonder de 1 op 1 persoonlijke begeleiding hun financiële situatie kunnen aanpakken. We doen dit in eerste instantie voor een periode van twee jaar. Daarna wordt geëvalueerd of het initiatief een waardevolle bijdrage levert en wordt besloten over continuering en structurele inzet

Budget voor kleinschalige initiatieven

Uden kenmerkt zich door een actieve gemeenschap die constructief meedenkt en zelf graag de handen uit de mouwen steekt. De afgelopen jaren zijn er veel goede particuliere initiatieven ontstaan, zoals de Kledingbank en het Noodfonds dat nu wordt opgericht. Wij willen de gemeenschap verder stimuleren om zelf initiatieven te ontwikkelen. Zij staan dicht bij de burgers en zien wat nodig is, wat kan resulteren in uitermate effectieve aanpakken. We stellen daarom jaarlijks een budget van € 10.000,- beschikbaar binnen de armoedebestrijding om kleinschalige initiatieven te ondersteunen. We gaan vertegenwoordigers van mensen in armoede vragen om de wethouder te informeren over de ingediende voorstellen.

Wegwijzer naar financiële ondersteuning

In de gesprekken die zijn gevoerd tijdens de totstandkoming van dit nieuwe armoedebelief, is meerdere keren naar voren gekomen dat er onvoldoende weet is van de mogelijkheden voor ondersteuning, zowel op financieel vlak als op vlak van ondersteuning gericht op bevordering van zelfredzaamheid. Om bewoners zelfredzaam te laten zijn, moet in eerste instantie duidelijk zijn wat het aanbod is waarvan men gebruik kan maken en moet dit aanbod op een goede manier gecommuniceerd worden. We gaan daarom een wegwijzer financiële ondersteuning ontwikkelen. We hebben daarbij nadrukkelijk aandacht voor heldere communicatie in begrijpelijke taal.

Ontmoetingspunten met ervaringsdeskundigen

We willen mensen die zich in een situatie van armoede bevinden, de mogelijkheid geven om elkaar te ontmoeten en ook in contact te komen met mensen die in dezelfde situatie hebben gezeten. Herkenning bij lotgenoten door middel van lotgenotencontact helpt om met de stress om te gaan en zorgt dat mensen een netwerk hebben waarbij ze terecht kunnen bij vragen en problemen. Samen met ONS Welzijn gaan we onderzoeken hoe we dit kunnen organiseren, waarbij we gebruik maken van de ontmoetingsplekken in de wijken die we al hebben.

Voedselbank training zelfredzaamheid

We willen personen die een voedselpakket ontvangen actiever gaan begeleiden in 'het zelfredzaam worden'. Momenteel wordt bij de intake Voedselbank, de klant gewezen op minimavoorzieningen en daarnaast volgt, indien sprake is van problematische schulden, een doorverwijzing richting schulddienstverlening (of soms naar ONS welzijn, indien sprake is van psychosociale problematiek). Uit verschillende onderzoeken blijkt echter steeds meer dat persoonlijke begeleiding cruciaal is bij het zorgen van een structurele oplossing die ook gericht is op Participatie.

We willen daarom meer aandacht geven aan persoonlijke begeleiding van mensen die gebruik maken van de voedselbank, waarbij wordt uitgegaan van de krachten en talenten van mensen. We gaan dit doen door mensen te coachen via de methodiek "Wat aandacht krijgt dat groeit" van onderzoeksbureau Movisie. Deelnemers krijgen zicht op hun competenties, formuleren wat zij willen aanpakken en maken daarvoor een actieplan. Het resultaat moet zijn dat zij zich gesterkt en gesteund voelen om een stap te zetten in hun leven. Dat kan gaan om het opruimen van hun huis tot het doen van vrijwilligerswerk of het zoeken van een betaalde baan. Een gedeelte van de voedselbankgebruikers is al bij ons bekend met een uitkering in het kader van de Participatiewet (53%) en volgt in dat kader mogelijk al een traject. Bij die personen zal individueel bekeken worden of deze training meerwaarde heeft en kan worden ingepast binnen het lopende traject.

5.4 Wat levert het op?

Om mensen daadwerkelijk financieel zelfredzamer te maken, is een combinatie van financiële educatie en aandacht voor motivatie en geloof in eigen kunnen nodig. Enkel financiële educatie die zich beperkt tot overdracht van informatie en kennis, heeft vrijwel geen effect. Door ook aandacht te besteden aan non cognitieve factoren, is de kans op een verbetering van de zelfredzaamheid groter (WWR, 2016).

Met de maatregelen zoals geschetst in de voorgaande paragraaf, zetten wij in op beide lijnen: educatie en gedrag. Dit met als doel de financiële zelfredzaamheid te vergroten. Hiermee geven we mensen de instrumenten in handen om, ondanks hun precaire financiële situatie, een financieel stabiele situatie te creëren, wat voor rust zorgt en waarmee schulden uitblijven. Als schulden zich toch voordoen, weten mensen hoe ze kunnen handelen, zodat problematische schulden en alle daarbij behorende problemen worden voorkomen.

Wanneer de gemeente invloed gaat uitoefenen op de instroom naar bewindvoering, zal de instroom naar bewindvoering vanaf 2018 naar verwachting met ongeveer 50% dalen. Voor deze groep is

budgetbeheer door de gemeente een geschikter instrument. Tijdens het budgetbeheer kan dan vervolgens gewerkt worden aan de financiële redzaamheid van de klant.

5.5 Uitwerking gereed

Gereed voor 1-1-2018	Uitwerking 2018	Onderzoeken 2018
Pilot Startpunt Geldzaken	Budget kleinschalige initiatieven	Ontmoetingspunten met ervaringsdeskundigen
Budgetbeheer in eigen beheer starten (pilot)	Actief laten uitstromen mensen onder bewind richting budgetbeheer in eigen beheer	Onderzoeken (juridische) mogelijkheden uitstromen mensen onder bewind
	Wegwijzer financiële ondersteuning	
	Voedselbank training zelfredzaamheid	
	Beleid omtrent breed moratorium	

Hoofdstuk 6: bestaanszekerheid

6.1 Kern van het probleem

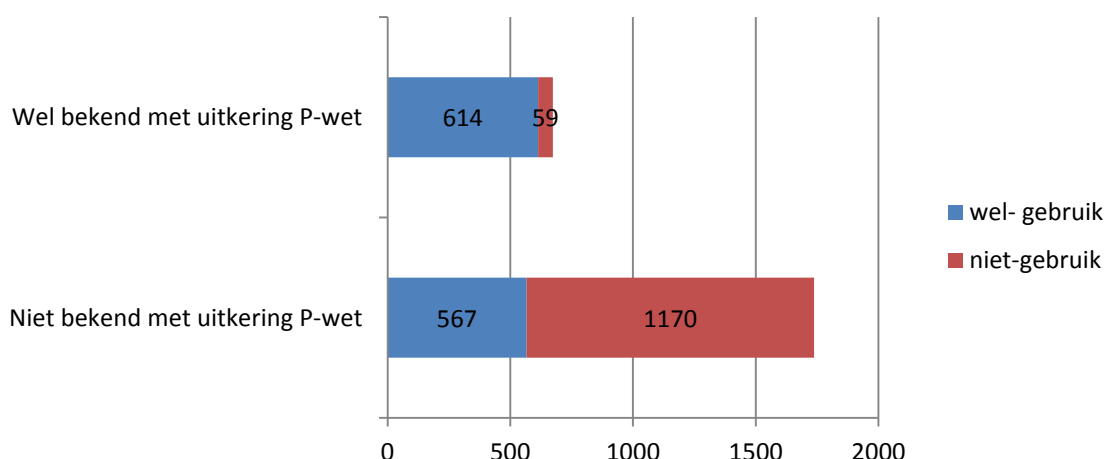
De meeste minimahuishoudens komen maandelijks geld tekort voor het betalen van hun vaste lasten en basisbehoeften. Het Nibud rekent voor, dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau alleen goed kunnen rondkomen als zij gebruik maken van alle landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende regelingen waar zij recht op hebben. Het effect van de gemeentelijke regelingen is daarbij overigens een stuk lager dan het effect van de bijdrage van het Rijk. Hierdoor kan de gemeente maar tot op zekere hoogte bijdragen aan een verbetering van de inkomenspositie van minima (KWIZ, 2015).

Het bieden van inkomensondersteunende maatregelen verlicht wel de situatie van de minimahuishoudens en biedt in feite een compensatie voor de armoede waarin zij verkeren. Maar met het compenseren van de gevolgen van armoede wordt armoede wel in stand gehouden. Het bieden van inkomensondersteunende maatregelen is in die zin symptoombestrijding. Het moet dan ook gezien worden als een tijdelijk vangnet. Hierbij wordt samen met de inwoner gewerkt aan een situatie, waarbij men in staat is om zelfstandig in het inkomen te voorzien. Deze beweging is niet alleen wenselijk voor de inwoner zelf, maar ook vanuit de financiële houdbaarheid van inkomensondersteuning.

Landelijke cijfers geven aan dat de uitgaven aan bijzondere bijstand de afgelopen jaren flink zijn gestegen. Ook in Uden zien we dit terug (bijlage 8 en 10). De groei van het aantal mensen onder bewindvoering en de toename van het aantal vluchtelingen met een verblijfstatus dragen hier in grote mate aan bij.

Ondanks dat de uitgaven aan bijzondere bijstand en minimaregelingen al jaren stijgen, zien we ook dat er (nog steeds) sprake is van niet-gebruik van de voorzieningen. Bij de cliënten die bekend zijn bij de gemeente met een uitkering in het kader van de Participatiewet zijn de voorzieningen goed bekend (zie onderstaande grafiek). Echter onder de niet- uitkeringsgerechtigden is de groep niet-gebruikers bijna twee keer zo groot als de groep die wel gebruik maakt van de gemeentelijke regelingen.

Grafiek 6.1.: gebruik minimaregelingen

*gekeken is naar de regelingen: bijzondere bijstand, individuele inkomens toeslag, activiteitenfonds en bijzondere bijstand voor de collectieve zorgverzekering, personen hebben minimaal 1 van genoemde voorzieningen aangevraagd.

Uit onderzoek van SGB0⁸ (SGB0, 2000) blijkt verder dat in een aantal gemeenten zelfstandigen veel minder gebruik maken van gemeentelijke minimaregelingen dan overige minima. De onderzoekers van SGB0 voeren als verklaring voor dit verschil aan dat gemeenten uitkeringsgerechtigden veel gemakkelijker kunnen traceren en benaderen met informatie over minimaregelingen. Bij ondernemers met een laag inkomen de onbekendheid met de (gemeentelijke) regelingen de belangrijkste reden waarom er geen gebruik van wordt gemaakt. Daarnaast speelt de perceptie van werkenden en zelfstandigen van hun recht op inkomensondersteuning een rol. Ondernemers hebben vaak de veronderstelling dat zij niet voor minimaregelingen in aanmerking komen vanwege een te hoog inkomen of vermogen en dat men het aanvragen ervan te veel rompslomp vindt. Het verschil in bereik van regelingen zien we ook tussen Bbz⁹-klanten en niet-Bbz-klanten. Bbz-klanten zijn beter in beeld bij de gemeente en worden daardoor sneller geïnformeerd over minimaregelingen (Stimulansz, 2010).

6.2 Ambitie

Om bestaanszekerheid te garanderen bieden wij bijzondere bijstand en de minimaregelingen, doen wij een bijdrage aan de Voedselbank, en bieden we schulddienstverlening. We hebben bij onze regelingen meer aandacht voor zzp'ers en gaan zorgen voor een beter gebruik van de collectieve ziektekostenverzekering, zodat niemand zorgt hoeft te mijden vanwege de te hoge kosten. We sluiten in onze voorlichting aan bij life-events, zodat we daar waar mogelijk kunnen voorkomen dat mensen in de financiële problemen komen. Waar dit niet te voorkomen is, bieden we tijdig ondersteuning om problematische schuldensituaties te voorkomen. Bij het gewenste aanbod voor bestaanszekerheid is het ook noodzakelijk de financiële haalbaarheid en houdbaarheid in acht te nemen, zodat we ook in de toekomst mensen die het nodig hebben kunnen blijven ondersteunen.

6.3 Welke maatregelen nemen we?

- Inzet op life-events
- Aandacht voor zzp'ers
- Inzet op beter gebruik van collectieve ziektekostenverzekering
- Eigen bijdragen voor voorzieningen in het kader van de Wmo, ook via de collectieve zorgverzekering
- Activiteitenfonds aanpassen
- Draagkracht bijzondere bijstand

Inzet op life-events

Uit onderzoek (OBI, 2015) blijkt dat mensen die bepaalde life-events meemaken als scheiding, baanverlies, ander inkomen, kwetsbaar zijn. Er verandert veel op zo'n moment. Juist op die momenten is het belangrijk om gericht op iemands leefwereld te interveniëren. En om mensen te ondersteunen de financiële situatie aan te passen aan de nieuwe omstandigheden, bijvoorbeeld door nieuw gedrag aan te leren of gedrag bij te sturen. Na een life-event is men ontvankelijk voor informatie/advies en kan de informatie heel gericht worden gegeven. (Jungmann N. et. al., 2012).

De gemeente heeft niet op alle life-events zicht. We richten ons daarom op die life-events waar we wel zicht op hebben en ook kunnen acteren. Wanneer een cliënt instroomt in de uitkering (vanuit bijvoorbeeld werk of een hogere uitkering), geven we specifieke aandacht en informatie over budgettering en gebruik van de gemeentelijke regelingen. We stellen hiervoor ook een budgetplan op met de betreffende cliënt. Hoe we dit exact vorm gaan geven willen we in 2018 uitwerken.

⁸ De afkorting SGB0 staat voor Staf Grootchalig Bijzonder Optreden.

⁹ De afkorting Bbz staat voor Bijstand voor zelfstandigen.

Aandacht voor zzp'ers

We informeren zzp'ers proactief over voorzieningen voor het versterken van ondernemersvaardigheden en hulp bij thuisadministratie en budgetbegeleiding. Deze voorzieningen zijn inmiddels regionaal vormgegeven en ondergebracht in www.155.nl.

Wanneer er bij zzp'ers sprake is van laag inkomen en/of schulden en zij ofwel richting een traject Bbz gaan of richting schulddienstverlening, is het noodzakelijk dat zij de jaarrekening en jaarcijfers kunnen aanleveren. Vaak hebben mensen hier zelf de expertise niet voor en hebben ze geen geld om dit te laten uitvoeren. We willen daarom de bijzondere bijstand uitbreiden met een vergoeding kosten van opstellen jaarrekening (afsluiting boekjaar) voor zelfstandigen. Met deze cijfers wordt inzichtelijk of er sprake is van een inkomen onder het sociaal minimum dat niet door de ondernemer zelf kan worden opgevangen, omdat er geen mogelijkheid was om een reserve op te bouwen. Is er sprake van een levensvatbaar bedrijf, dan kan ofwel ingezet worden op een tijdelijke ondersteuning door middel van bijstand vanuit de Bbz, of bij een problematische schuldenlast het opstarten van een schulddienstverleningstraject voor zover de Bbz niet toereikend. Is bedrijfsbeëindiging onontkoombaar, dan zal de ondernemer ook de financiële cijfers op orde moeten hebben. We willen de expertise voor een schuldhelpverleningstraject ten behoeve van de ondernemer met een levensvatbaar bedrijf, waarvoor de Bbz niet toereikend is, vergoeden vanuit de bijzondere bijstand.

Inzet op beter gebruik van collectieve ziektekostenverzekering

Gezondheid bepaalt in grote mate in hoeverre iemand kan meedoen aan de samenleving. Goede en betaalbare zorg is daarom erg belangrijk. Mensen met een laag inkomen beschikken niet altijd over voldoende middelen om zorg te betalen en zich goed te verzekeren voor de zorg die zij nodig hebben. Dit kan zorgmijding tot gevolg hebben. Mensen maken dan geen gebruik van de zorg die zij eigenlijk nodig hebben, omdat zij die niet kunnen betalen. De gemeente Uden vindt het belangrijk dat iedereen toegang heeft tot betaalbare zorg, zodat ziekte of medische beperkingen geen (of in mindere mate) een belemmering vormen om mee te kunnen doen. Daarom bieden wij de collectieve zorgverzekering, en een bijdrage in de vorm van bijzondere bijstand voor de kosten van de premie.

Gebruik van de collectieve zorgverzekering zorgt er voor dat het beroep op de bijzondere bijstand voor medische kosten wordt gedrukt. Indien iemand gebruik maakt van de collectieve zorgverzekering betreft dit een voorliggende voorziening.

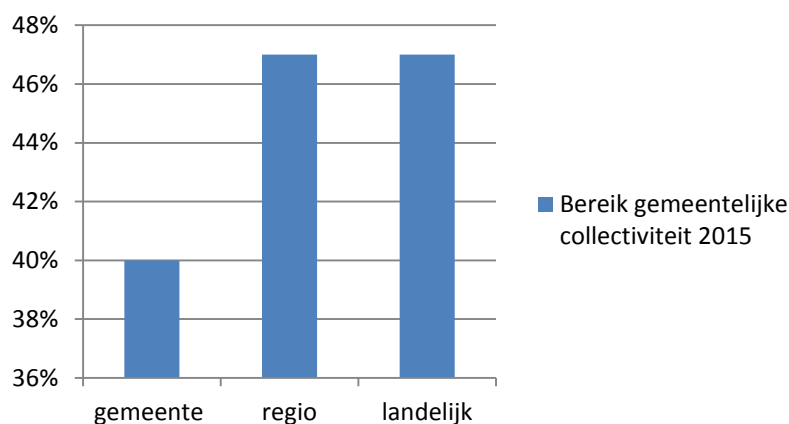
Onderstaande tabel 6.1 laat zien hoe het bereik in de gemeente Uden is voor wat betreft de gemeentelijke collectiviteitsverzekering (cijfers 2015, 2016 beschikbaar op aanvraag).

Tabel 6.1 Bereik (18+) van de gemeentelijke collectiviteit

Jaar	Inkomensgrens	Omvang potentiële doelgroep	Bereik gemeentelijke collectiviteit	% Bereik
2015	120,0%	1.700	678	40%

Bron: BS&F, 2016

Figuur 6.2: Bereik gemeentelijke collectiviteit (18+) ten opzichte van regio en landelijk

Bron: BS&F, 2016

Uit de tabel en figuur blijkt dat er in 2015 678 personen deelnamen aan de collectieve zorgverzekering. Het bereik is daarmee 40% van de potentiële doelgroep. Zowel in de regio als landelijk is het bereik 47%. Wij streven naar een bereik van 50% in 2018/2019. Dit doen we door deelname aan de collectieve zorgverzekering te stimuleren door aan te sluiten bij de communicatiecampagne die rond november 2017 zal starten vanuit CZ en VGZ (actief potentiële deelnemers aanschrijven). In voorgaande jaren lieten we dit over aan de zorgverzekeraars zelf.

Eigen bijdragen voor voorzieningen in het kader van de Wmo, ook via de collectieve zorgverzekering

Het verstrekken van bijzondere bijstand ten behoeve de eigen bijdragen Wmo kan worden aangemerkt als bovenwettelijk begunstigend beleid. De wet gaat ervan uit dat de eigen bijdrage al wordt berekend op basis van inkomen, daar wordt dus al rekening gehouden met lage inkomens. In Udens beleid is nooit besloten om bovenwettelijk begunstigend bijzondere bijstand te verstrekken ten behoeve van de eigen bijdrage. Bovendien biedt de collectieve zorgverzekering voor minima dekking voor de eigen bijdragen. Er is echter in het verleden wel degelijk bijzondere bijstand verstrekt ten behoeve van de eigen bijdrage (voornamelijk voor de Hulp bij het huishouden).

Het voorstel is om in 2018 een nieuwe werkwijze te ontwikkelen waarbij eenmalig (tot het einde van het kalenderjaar) bijzondere bijstand wordt verstrekt voor de eigen bijdragen. Op die manier bieden we de klant de gelegenheid om over te stappen naar de collectieve aanvullende verzekering waarmee de eigen bijdragen vergoed worden.

Activiteitenfonds aanpassen

Momenteel kunnen burgers met een inkomen onder de 120% van het sociaal minimum, en daarbij geen eigen vermogen, jaarlijks een beroep doen op het activiteitenfonds. Het gaat om een bedrag van € 188,- per jaar dat voor verschillende doeleinden kan worden ingezet. Voor deze regeling stellen we een aantal wijzigingen voor:

Leeftijdscriterium

In het nieuwe beleid hebben we voor kinderen in de leeftijd van 0 tot 18 het zogenaamde kindpakket ontwikkeld (zie hoofdstuk 7.3). Daarom besluiten we dat het activiteitenfonds in zijn huidige vorm vanaf 2018 enkel gericht is op personen van 18 jaar of ouder. Op deze manier voorkomen we bovendien dat vergoedingen bestemd voor sociaal- culturele activiteiten voor kinderen, door ouders aan andere uitgaven worden gespendeerd.

Kostensoorten

Vanaf 2018 zal het activiteitenfonds enkel bestemd zijn voor het oorspronkelijke doel waarvoor het bestemd is, dat wil zeggen sociaal-culturele en/of sportieve activiteiten. Dit is zo ook in de wet vastgelegd.

Invoer referteperiode

Indien een cliënt (en zijn eventuele gezinsleden) in december van het desbetreffende kalenderjaar een vergoeding uit het activiteitenfonds aanvraagt, omdat hij vanaf december een inkomen heeft onder de 120%, ontvangt hij binnen de huidige werkwijze een vergoeding voor dat gehele kalenderjaar. Vervolgens kan hij in januari wederom een verzoek doen voor het daarop volgende kalenderjaar. Dat gaan we vanaf 2018 anders inrichten. We gaan werken met een zogenaamde referteperiode. Om recht te hebben op het activiteitenfonds, dient de aanvrager 12 maanden voorafgaand aan de datum aanvraag reeds een inkomen te hebben gehad onder de 120% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm. Daarmee voorkomen we dat iemand een activiteitenfonds ontvangt voor een geheel kalender, terwijl hij niet dat hele jaar aan de voorwaarden heeft voldaan.

Draagkracht bijzondere bijstand

Momenteel wordt in beleid bij de berekening van de draagkracht bij de bijzondere bijstand rekening gehouden met eventuele buitensporig hoge kosten die cliënten kunnen hebben als gevolg van een hogere huur dan gebruikelijk of extra hoge premie zorgverzekering dan gebruikelijk. Het inkomen van belanghebbende wordt hiermee verlaagd. Wij zijn voornemens dit beleid ongewijzigd voort te zetten. Daarmee voorkomen we dat mensen die hogere algemeen gebruikelijke kosten hebben buiten de boot vallen voor de bijzondere bijstand.

6.4. Wat levert het op?

Wanneer mensen inkomensondersteuning nodig hebben en hier ook recht op hebben kan er middels inkomensondersteunende regelingen financiële stabiliteit geboden worden waardoor zij in staat zijn om zich te richten op het structureel verbeteren van hun inkomenssituatie door bijvoorbeeld trajecten naar werk. Door goed te kijken waar we extra willen inzetten ten aanzien van bestaanszekerheid (bv. inzet op extra gebruik van de collectiviteitsverzekering), maar tegelijkertijd ook te kijken naar aanscherpingen qua toegankelijkheid (activiteitenfonds) zorgen we bovendien ook voor een financieel houdbaar systeem van bestaanszekerheid. Mensen het vangnet bieden dat nodig is, blijft daarbij een belangrijk uitgangspunt.

Het gebruik van de regelingen zal toenemen als gevolg van de inzet op preventie en vroegsignalering, verbetering van de toegankelijk van de voorzieningen, en de inzet op zelfredzaamheid. Een voorbeeld hiervan is preventie waar een consulent vroegsignalering wordt ingezet. Deze consulent brengt de financiële situatie van de inwoner in beeld en gaat onder andere zorgen dat cliënten gebruik gaan maken van de gemeentelijke regelingen waarop recht bestaat. De inzet op vroegsignalering zal dus als bijeffect hebben dat het niet-gebruik van de voorzieningen afneemt. Dit geldt ook voor andere maatregelen zoals de inzet van een budgetbeheerder en de wegwijzer financiële ondersteuning. In de financiële paragraaf wordt daarom rekening gehouden met een toename van het gebruik van de regelingen als gevolg van de aanzuigende werking van maatregelen.

Besparing activiteitenfonds

Door het activiteitenfonds enkel toegankelijk te laten zijn voor 18-plussers en de invoer van een referteperiode, realiseren we een besparing op deze regeling zonder de doelstelling van de regeling te ondermijnen. De exacte berekening hiervan staat in de financiële paragraaf.

6.5 Uitwerking gereed

Gereed voor 1-1-2018	Uitwerking 2018	Onderzoeken 2018
Aansluiting campagne zorgverzekeraars en daarbij dus gebruik collectieve ziektekostenverzekering verhogen	Inzet op life-events	
Aanpassingen activiteitenfonds	Mensen die bijzondere bijstand voor eigen bijdragen bewegen om collectieve ziektekostenverzekering af te sluiten	
Bijzondere bijstand voor zzp'ers		

Hoofdstuk 7: kinderen in armoede

7.1 Kern van het probleem

Nederland is één van de rijkste landen ter wereld. Toch zitten er gemiddeld in iedere schoolklas 2 tot 3 kinderen die onder de armoedegrens leven. Deze kinderen lopen allerlei kansen mis die voor andere leeftijdsgenootjes vanzelfsprekend zijn. Het is belangrijk dat ook de kinderen die opgroeien in armoede, kunnen deelnemen aan schoolreisjes, lid kunnen worden van een sportclub, hun verjaardag vieren of de mogelijkheid krijgen om op muziekles te gaan. Opgroeien in armoede kan anders leiden tot sociale uitsluiting.

Kinderen die opgroeien in armoede, kunnen niet alleen minder meedoen, het opgroeien in armoede heeft ook gevolgen voor de opvoeding en daarmee de lange termijn. Amerikaans onderzoek (Luby J. et.al., 2013) laat zien dat kinderen die in hun eerste jaren in armoede leefden in de basisschoolperiode minder hersenontwikkeling hadden. Armoede leidde tot een minder ondersteunende opvoeding door de ouders en het in grotere mate meemaken van stressvolle levensgebeurtenissen (Nederlands Jeugdinstituut, 2015).

Onderzoeken over de invloed van armoede op schoolprestaties laten wisselende resultaten zien. Wel kan gesteld worden dat kinderen die opgroeien in een voortdurende situatie van geldgebrek hun toekomstverwachtingen lager stellen, eerder stoppen met hun opleiding om het gezin niet langer tot last te zijn en door zelf op jonge leeftijd te gaan werken, bij te dragen aan het gezinsinkomen (Stichting Leergeld Maas & Leijgraaf, 2015).

Kinderen in armoede kunnen zich dus fysiek, mentaal en sociaal niet optimaal ontwikkelen. Deze ontwikkelingen zijn belangrijk voor de toekomst van het kind, maar ook voor het gezin en uiteindelijk voor de hele samenleving. Opgroeien in armoede kan leiden tot sociale uitsluiting en achterstand en uiteindelijk tot ongelijkheid en tweedeling in onze maatschappij (Divosa, 2016).

Armoede onder kinderen blijkt een hardnekkig probleem te zijn door het relatief hoog blijvend percentage kinderen die in armoede opgroeien sinds 2000, namelijk tussen de 8 en 12 procent van alle kinderen. Zonder nader beleid zal het armoedeprobleem onder kinderen niet substantieel worden teruggedrongen (SER, 2017).

7.2 Ambitie

De kinderombudsman heeft in 2013 onderzoek gedaan naar de gevolgen van opgroeien in armoede voor kinderen. Kinderen geven daarbij aan dat ze het belangrijk vinden om 'erbij te horen'. Arm zijn betekent dat er geen geld is om deel te nemen aan de gewone activiteiten met andere kinderen, zoals je verjaardag vieren of meegaan naar de film. Uden wil dat kinderen ongeacht het gezin waarin ze opgroeien, alle kansen krijgen om zich op sociaal, mentaal en fysiek vlak te ontwikkelen. Daarnaast vinden we het van belang dat er aandacht is voor de situatie waarin kinderen opgroeien, dit vanwege de negatieve effecten die op de lange termijn kunnen ontstaan als kinderen opgroeien in armoede. Ook zoeken wij meer dan voorheen de verbinding met scholen. Zoals ook door de Sociaal Economische Raad (SER) (SER, maart 2017) wordt aangegeven, vervullen scholen een belangrijke rol om kinderen te leren verantwoord om te gaan met geld.

7.3 Welke maatregelen nemen we?

In bijlage 9 is aangegeven op welke manier Uden kinderen in armoede op dit moment al ondersteunt. We willen deze ondersteuning intensiveren en verder uitbreiden. We zetten daarbij in op de volgende onderdelen:

- Intensivering en uitbreiding van regelingen
- Introductie van een kindpakket
- Meer verbinding met scholen
- Aandacht voor negatieve gevolgen van opgroeien in armoede voor kinderen

Intensivering en uitbreiding van regelingen

Uitbreiding doelgroep

Ten eerste willen we de doelgroep kinderen verruimen. Op dit moment zijn alle regelingen gericht op kinderen in de leeftijd 4 t/m 17 jaar. Onder andere de ombudsman geeft aan dat projecten beter zouden moeten aansluiten bij jongere kinderen in de leeftijd 0–4 jaar, omdat ook zij kwetsbaar zijn. Wij zetten in op een grotere inzet voor kinderen in de doelgroep van 2–4 jaar. Kinderen in de leeftijd van 2–4 jaar van ouders met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum kunnen twee dagdelen gratis gebruikmaken van de peuteropvang. Ook kunnen ouders gebruik maken van het Jeugdsportfonds om kinderen mee te laten doen aan sport. Met deze maatregelen ontwikkelen kinderen hun motorische vaardigheden, groeien in sociaal opzicht en vergroten hun woordenschat. Tegelijkertijd nemen hun ouders ook meer deel aan de maatschappij, doordat zij hun kinderen begeleiden bij deze activiteiten.

Uitbreiding regelingen

We breiden het huidige pakket van ondersteuning aan kinderen verder uit met de volgende zaken:

- 2 dagdelen peuteropvang voor kinderen van 2 tot 4 jaar
- Jeugdsportfonds openstellen voor kinderen 2 tot 4 jaar
- Zwemdiploma vergoeden
- Verjaardagpakket via Jarige Job voor kinderen van 2–18 jaar waarbij geen geld is om de verjaardag te vieren
- Een fonds voor activiteiten, waardoor kinderen ook gedurende het jaar een keer naar de bioscoop kunnen of kunnen gaan zwemmen.

Intensivering huidige regelingen

De SER geeft aan dat het gebruik en bereik van bestaande instrumenten nog lang niet optimaal is en veel beter kan voor de zowel de groep kinderen met ouders die een uitkering ontvangen, als voor kinderen van werkende ouders (SER, maart 2017). Ook in Uden zien we dat er op dit moment nog beperkt gebruik wordt gemaakt van de regelingen voor kinderen gericht op meedoen. Voor het Jeugdsportfonds (hierna JSF) geldt een gebruik van 15%. Dit betekent dat een potentiële groep van 650 kinderen geen gebruik maakt van de regeling. De kanttekening daarbij is dat het niet voor al deze gezinnen noodzakelijk hoeft te zijn om gebruik te maken van een regeling om te kunnen sporten. De armoedecijfers geven inzicht in het aantal kinderen dat in armoede zou kunnen leven, maar dit hoeft niet te betekenen dat alle gezinnen moeilijk kunnen rondkomen. Dit hangt namelijk ook af van het consumptiepatroon van ouders en eventuele middelen naast het inkomen, (bv. spaargeld) (SER, maart 2017). Desondanks vinden wij het wenselijk dat meer kinderen van ouders met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum gebruik maken van de regelingen om mee te doen. Dit kan of door gebruik te maken van het JSF of het Jeugdcultuurfonds (hierna JCF). Met het huidige gebruik van beide regelingen bereiken we op dit moment 19% van de doelgroep. Daarbij moet opgemerkt worden dat we pas sinds 2017 gestart zijn met het JCF.

De doelstelling is om in 2021 50% van de doelgroep mee te laten doen in Uden door óf het JSF óf het JCF. Dit betekent meer dan een verdubbeling ten opzichte van de huidige situatie. Hierdoor zullen veel meer kinderen actief onderdeel zijn van de Udenese samenleving. Voor het JSF zullen we bovendien de hoogte van de vergoeding afhankelijk maken van de contributie. De huidige vergoeding maakt dat

bepaalde reguliere sporten niet betaalbaar zijn, dit is niet wenselijk. Sporten die buitensporig hoge kosten met zich meebrengen, vallen niet onder deze regeling.

Ook de huidige computerregeling wordt uitgebreid. In het huidige beleid kon dit voor slechts een kind worden aangevraagd. Wanneer er meerdere kinderen in een gezin zijn, is dit niet toereikend. Daarom wordt het mogelijk om per kind een computer met bijbehorende tas aan te vragen. De kosten voor een computer zijn de laatste jaren sterk gedaald, waardoor het geoorloofd is om het bedrag per kind naar beneden bij te stellen.

Introductie van een kindpakket

Op dit moment zijn de diverse regelingen voor kinderen nog losstaand. Een bundeling van regelingen om versnippering van het aanbod voor kinderen tegen te gaan is wenselijk. We kiezen er daarom voor om een kindpakket te introduceren, waardoor het aanbod voor iedereen inzichtelijk is. We sluiten hiermee aan bij de aanbeveling van de SER om een goed herkenbaar kindpakket in te voeren om armoede en uitsluiting onder kinderen te bestrijden.

Het kindpakket in Uden ziet er als volgt uit:

Thuis	School
Verjaardag Activiteiten door het jaar heen	Fiets Computer Tas Ouderbijdrage Schoolreis Peuteropvang
Cultuur	Sport
Meedoen aan cultuur	Meedoen aan sport Sportbenodigdheden Zwemdiploma

Klijnsma heeft bij het beschikbaar stellen van extra gelden voor kinderen aangegeven dat het de bedoeling is dat het geld direct bij de kinderen terechtkomt door giften in natura. Uit onderzoek van de SER blijkt dat bundeling van voorzieningen in natura in opkomst is. De helft van de gemeenten biedt dit inmiddels aan. De verschillende partners in Uden hebben aangegeven dat het in natura aanbieden van het kindpakket erg belangrijk is, omdat anders de kans bestaat dat ouders het geld uitgeven om financiële nood te lichten. Het kindpakket wordt daarom in natura beschikbaar gesteld.

Op dit moment kunnen ouders op verschillende manieren een kindregeling aanvragen, onder andere via de gemeente, via Stichting Leergeld, via Jongerenwerk Compass en via ONS Welzijn. Om de toegankelijkheid en het gebruik te verbeteren, is het wenselijk dat er zoveel mogelijk gewerkt wordt richting een centrale toegang. Bovendien moet worden voorkomen dat voor iedere regeling afzonderlijk weer een aanvraag moet worden ingediend. Door Stichting Leergeld is reeds uitgesproken dat zij bij een eventuele aanvraag van ouders voor leermiddelen in de toekomst ook wel breder willen kijken. Is er bij de kinderen binnen dit gezin ook behoefte aan sporten of het beoefenen van cultuur? Dan kan meteen een aanvraag voor bijvoorbeeld Jeugdsportfonds worden ingenomen en beoordeeld.

Meer verbinding met scholen

Scholen zijn een onmisbare schakel in de keten om armoede onder kinderen terug te dringen. Zij hebben een belangrijke signalerende, informerende en doorverwijzende rol. Het probleem van armoede wordt op veel scholen pas echt zichtbaar, als ouders de ouderbijdrage of het geld voor de

benodigde schoolartikelen niet kunnen betalen. Tot die tijd hebben scholen vaak wel vermoedens, maar er heerst nog een taboe op het arm zijn.

Armoede en omgaan met geld zijn vaak geen specifieke thema's op school maar worden indirect besproken tijdens bijvoorbeeld de lessen rekenen of burgerschap. Ruimte om binnen het reguliere lespakket meer aandacht aan armoede te besteden is tijd technisch erg lastig. Ruimte is er wel als het gaat om projecten waar op alle scholen mee gewerkt wordt. Zowel de basisscholen, als de middelbare scholen in Uden hebben aangegeven open te staan om te onderzoeken op welke manier er projectmatig meer aandacht besteed kan worden aan armoede en omgaan met geld. In samenwerking met de gemeente zal dit onderwerp in 2017 en 2018 verder uitgewerkt worden, zodat in 2018 Uden-breed op school projectmatig aandacht wordt besteed aan armoede en omgaan met geld.

Scholen geven aan dat ouders vaak onvoldoende weet hebben van de mogelijkheden voor ondersteuning. Men staat open voor het aanbieden van flyers op school en het plaatsen van berichten op websites en in nieuwsbrieven. Ook wordt de mogelijkheid geboden om aan te sluiten bij ouderavonden om voorlichting te geven. Voor communicatie over het nieuwe armoedebeleid met de daarbij behorende regelingen wordt gebruik gemaakt van deze mogelijkheden.

Scholen geven aan dat zij zelf ook onvoldoende zicht hebben op het aanbod in Uden en de diverse partijen die betrokken zijn bij dit vraagstuk. Het inzichtelijk maken van het aanbod via een wegwijzer financiële ondersteuning en het opzetten van een armoedecoalitie sluiten aan bij deze vraag. Dit wordt verder uitgewerkt in paragraaf 9.3 integrale aanpak.

Met de inzet op een betere verbinding met scholen sluiten we aan bij het advies van de SER (SER, maart 2017) die aangeeft dat de inzet van scholen nog te veel afhankelijk is van de individuele initiatieven van docenten en andere onderwijsmedewerkers en dat er te weinig structureel contact is met de gemeente over het onderwerp armoede. De SER vindt het wenselijk dat scholen, niet vrijblijvend, onderdeel zijn van de keten van instanties die armoede onder kinderen terugdringen. Met de bovengenoemde inzet leggen we deze noodzakelijke verbinding met de scholen

Aandacht voor negatieve gevolgen van opgroeien in armoede voor kinderen

In Uden is de zorg voor jeugd belegd bij het basisteam Jeugd. Dit is onderdeel van ONS Welzijn, dat van de gemeente het mandaat heeft gekregen om de Jeugdwet uit te voeren. Er wordt ingezet op training van het basisteam Jeugd om armoede beter te kunnen signaleren en hier op een goede manier het gesprek over aan te gaan. In deze training wordt ook ingegaan op de invloed van armoede op het gedrag van mensen en wat wel en niet werkt ten aanzien van de ondersteuning. Dit in combinatie met de introductie van een wegwijzer financiële ondersteuning (hoofdstuk 9 integrale aanpak), waarin inzichtelijk wordt gemaakt op welke manier inwoners in armoede ondersteund kunnen worden, en het kindpakket met daarin in een oogopslag het overzicht voor ondersteuning van kinderen, leidt ertoe dat er beter ingespeeld kan worden op armoede onder gezinnen in Uden. Door tijdig te signaleren en in te zetten op zowel ondersteuning van de ouder, als regelingen om het kind zoveel mogelijk mee te laten doen, kunnen de negatieve gevolgen van opgroeien in armoede zo veel mogelijk worden voorkomen.

7.4 Wat levert het op?

Met bovenstaande inzet weet Uden meer kinderen te ondersteunen op een breder vlak. Hiermee wordt bewerkstelligd dat alle kinderen in Uden kunnen meedoen, ongeacht de inkomenssituatie van hun ouders. Door de verbinding met scholen te maken, wordt bovendien ingezet op het bespreekbaar maken van armoede. Kinderen moeten het gevoel krijgen dat ze zich niet hoeven te schamen dat zij opgroeien in een situatie van armoede en als dit het geval is, dat er dan altijd perspectief is om mee te doen en jezelf te ontwikkelen.

Uit onderzoek van advies- en onderzoeksbureau Scholten&Franssen uit 2008 blijkt dat het investeren in meedoen voor kinderen loont (Scholten&Franssen Consultancy, 2008). De Social return on investment (SROI) ratio voor investeren in meedoen ligt tussen de 30–40%. Dat betekent dat één geïnvesteerde Euro de maatschappij tussen de 4,71 tot 6,28 meerwaarde oplevert. Maatschappelijke participatie door de diverse meedoen regelingen draagt niet alleen bij aan het meedoen van kinderen in de samenleving. Doordat ze meer mogelijkheden krijgen ontwikkelen ze ook meer vertrouwen en perspectief voor de toekomst, meedoen zorgt ervoor dat kinderen hun netwerk vergroten en dat hun leefwereld en alle mogelijkheden die daarbij horen, groter wordt. Ze komen dus in contact met mensen en activiteiten die anders niet toegankelijk zouden zijn, waardoor ze zich emotioneel en intellectueel verder kunnen ontwikkelen, meer kansen krijgen dan hun ouders en daardoor een grotere kans hebben op een toekomst los van armoede.

Van belang om op te merken is dat het investeren in een kindpakket geen directe invloed heeft op de verbetering van de financiële situatie van ouders. Het kindpakket wordt immers in natura beschikbaar gesteld. Wanneer de inkomenspositie van ouders niet verandert doordat ze gaan werken, zal het kind ondanks alle investeringen in regelingen in armoede blijven opgroeien. Door de investeringen zoals hierboven beschreven, ervaart het kind wel minder de negatieve effecten van opgroeien in armoede, omdat het wel kan meedoen in de maatschappij. Ook is het waarschijnlijk dat ouders minder stress ervaren, omdat hun kinderen dezelfde mogelijkheden krijgen als andere kinderen. Om kinderen structureel uit armoede te krijgen, is investering in de inkomensverbetering van ouders noodzakelijk. De manier waarop Uden daar invulling aan geeft is beschreven in hoofdstuk 4.

7.5 Uitwerking gereed

Gereed voor 1-1-2018	Uitwerking 2018	Onderzoeken 2018
Uitbreiding doelgroep	Verbinding met scholen	
Uitbreiding regelingen	Meer aandacht voor opgroeien in armoede	
Introductie kindpakket	Opzet fonds voor activiteiten	

Hoofdstuk 8: preventie en vroegsignalering

8.1 Kern van het probleem

De ervaring leert dat mensen vaak lange tijd zelf proberen om hun schulden op te lossen. Ze komen pas bij de hulpverlening in beeld, als er sprake is van ernstige schuldenproblematiek. Schaamte speelt een belangrijke rol bij het laat zoeken van hulp. De drempel om hulp te vragen is dus hoog en mensen weten ook niet altijd de weg te vinden met hun vragen. Het komt voor, dat iemand pas maanden na het ontstaan van schulden aanklopt bij de schulddienstverlening, met als gevolg dat schulden, die eerst misschien nog beheersbaar waren, hoger zijn geworden. En er kunnen dan ook gemakkelijk problemen op andere leefgebieden ontstaan, terwijl het traject naar de oplossing in de tussentijd ingewikkelder en duurder is geworden. De urgentie om 'er op tijd bij te zijn' is dan ook evident, maar de oplossing is niet altijd even makkelijk. Mensen willen niet gevonden worden of zijn lastig te vinden, omdat gegevens op verschillende plekken liggen en omdat we ook nog te maken hebben met het privacy-aspect in het kader van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp).

8.2 Ambitie

Voorkomen is beter dan genezen. Diverse onderzoeken hebben aangetoond dat preventie en vroegsignalering effectief zijn (Panteia, mei 2014 en Jungmann N. et.al., 2012), De inzet van het armoedebelief in Uden is de laatste jaren vooral curatief geweest. We willen nu meer inzet gaan plegen aan de voorkant om te voorkomen dat mensen in armoede komen, maar ook om er op tijd bij te zijn en erger te voorkomen als een situatie van armoede zich voordoet. Dit vraagt een wezenlijke kanteling ten opzichte van de huidige situatie wat een investering qua tijd en geld met zich meebrengt. Deze investering is echter noodzakelijk om mensen eerder en beter te ondersteunen en daarmee ook de stijgende uitgaven een halt toe te roepen.

8.3 Welke maatregelen nemen we?

In bijlage 6 is aangegeven op welke manier op dit moment preventie en vroegsignalering zijn weggezet in het proces. Het overzicht laat zien dat de huidige inzet met name wordt gepleegd door organisaties buiten de gemeente. We gaan nu de volgende maatregelen nemen:

- Vroegsignalering bij schulden
- Uitvoering wet wanbetalersregeling zorgverzekeraars
- Screening laaggeletterdheid
- Training herkennen armoede
- Financieel spreekuur voor jongeren ROC
- Lessen op ROC voor jongeren
- Inrichten nazorg

Vroegsignalering bij schulden

We willen stapsgewijs de vroegsignalering van armoede en schulden oppakken. We beperken ons daarbij nadrukkelijk tot de vroegsignalering van schulden met betrekking tot de vaste lasten, omdat het signaleren van alle schulden onbegonnen werk is. We zetten daarom in op vroegsignalering bij zorgverzekeraars en nutsbedrijven. Met name bij de laagste inkomens dragen de vaste lasten steeds vaker bij aan het ontstaan van problemen. In recent Nibud-onderzoek zijn (te) hoge vaste lasten de meest genoemde reden voor het ontstaan van achterstanden: 27 procent van de betrokkenen legt de oorzaak voor betalingsachterstanden hier (NIBUD, september 2014).

We gaan de signalen die we van zorgverzekeraars en nutsbedrijven krijgen over wanbetalers opvolgen door contact op te nemen met de betreffende personen en ze uit te nodigen voor een gesprek over hun financiële situatie. Tijdens een dergelijk gesprek kan inzichtelijk worden gemaakt of er ook nog andere

betalingsproblemen zijn en of er ondersteuning nodig is, bijvoorbeeld budgetbeheer of schulddienstverlening. Hiervoor zetten we voor een periode van twee jaar een pilot op waarin 1 fte wordt aangesteld om de signalen vanuit de zorg- en nutsbedrijven op te pakken. Na twee jaar evalueren we de bereikte resultaten en kijken we of structurele inzet gewenst is.

Uitvoering wet wanbetalersregeling zorgverzekeraars

De Wet verbetering wanbetalersregeling biedt gemeenten mogelijkheden om bijstandsgerechtigden uit te laten stromen uit het bestuursrechtelijke premierégime. Mensen komen hierin wanneer ze 6 maanden geen premie hebben betaald en niet reageren op betalingsherinneringen. Hun premie wordt dan verhoogd tot de bestuursrechtelijke premie (€ 134,-) en de aanvullende verzekering wordt stopgezet.

Door samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars kunnen bijstandsgerechtigden die aangemeld zijn bij Zorginstituut Nederland (ZIN), terugkeren naar een normale premiebetaling bij hun zorgverzekeraar. Ze moeten dan wel gebruikmaken van de collectieve ziektekostenverzekering van de gemeente en kunnen daarbij ook weer gebruikmaken van de aanvullende verzekering. Deze regeling is ingegaan in juli 2016. De regeling kan gaan gelden voor mensen die minimaal 12 maanden aaneengesloten een bijstandsuitkering hebben ontvangen. De premie wordt inclusief het eigen risico en een bedrag voor de aflossing van de schuld ingehouden op de uitkering.

Uden wil gaan experimenteren met het gebruik van deze regeling. De mensen die het betreft worden uitgenodigd voor een gesprek met de gemeente, waarbij ook weer een brede uitvraag wordt gedaan naar de financiële situatie. Er is namelijk een grote kans dat er nog meer financiële problemen zijn. Op basis van deze brede uitvraag wordt de juiste vorm van ondersteuning ingezet.

Screening laaggeletterdheid

Armoede en laaggeletterdheid zijn aantoonbaar gerelateerd, blijkt uit het onderzoek 'Armoede en laaggeletterdheid' van Ecbo en ROA. Laaggeletterden blijken vaker arm, en vaker langdurig arm, dan niet-laaggeletterden, ook als wordt gecorrigeerd voor opleidingsniveau. Ook blijkt dat laaggeletterden niet vaker werkloos zijn, maar wel banen met een gemiddeld lagere arbeidsstatus hebben (Movisie, 2016). Het is daarom van belang om specifiek aandacht te hebben voor deze doelgroep en hierop te screenen wanneer er een aanvraag voor een uitkering wordt ingediend en wanneer iemand in een schulddienstverleningstraject komt. Een aantal arbeidsconsulenten hebben inmiddels een training herkennen van laaggeletterdheid gevolgd en we willen dit uitrollen onder alle consulenten.

Als duidelijk is dat iemand laaggeletterd is, kan de consulent zijn communicatie aanpassen. Veel informatie komt immers onvoldoende aan bij deze cliënten. Anderzijds kan bekeken worden hoe taal- en rekenvaardigheden verhoogd kunnen worden als onderdeel van het schuldhulpverleningstraject. Schuldenaars moeten zo veel mogelijk vanuit hun eigen mogelijkheden hun financiële situatie stabiliseren en schulden aflossen. Voor laaggeletterden is dit echter nog lastiger dan voor niet-laaggeletterden, zo blijkt uit het rapport *Eigen Schuld?* van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2016). Zij hebben extra moeite om alle informatie die op hen afkomt te verwerken, het vereiste rekenwerk te doen, informatie over hun rechten en plichten te verzamelen en overzicht op hun administratie te houden.

Training herkennen armoede

Veel armoede is nog steeds verborgen armoede. Signalen die kunnen wijzen op het leven in een armoedesituatie worden niet als zodanig herkend, waardoor mensen niet of te laat hulp krijgen. Door alle consulenten en medewerkers van de basisteams een cursus signalering armoede te laten volgen, zijn we in staat beter te signaleren en daarmee erger te voorkomen.

Daarnaast is het van belang dat mensen in armoede worden benaderd op een constructieve manier, waardoor ze open staan voor ondersteuning. In de training wordt ook ingegaan op waarom arme mensen doen wat ze doen. Door oog te hebben voor hoe armoede beleefd wordt, wat het doet met mensen en de beslissingen die ze daarom wel of juist niet nemen, komt er meer begrip voor de handelwijze en kan er meer effectief gecommuniceerd worden. In de training worden handelingsperspectieven gegeven voor consultants.

Financieel spreekuur voor jongeren ROC

Het Nibud heeft in september 2014 een onderzoek gepubliceerd over de financiële situatie en hulpbehoefte van 12- tot en met 24-jarigen (NIBUD, september 2014). Uit dit onderzoek komt naar voren dat van alle jongeren tussen de 18 en 24 jaar, 42% minimaal één vorm van schuld, lening of betalingsachterstand heeft. Dit kan een studieschuld zijn of geld geleend van familie, vrienden en financiële instellingen, één of meerdere betalingsachterstanden of frequent rood staan. De meeste jongeren (26%) hebben één van deze vormen van schuld, 11% heeft er twee en 5% drie of vier. Uit cijfers van ROC de Leijgraaf blijkt dat studenten verreweg de meeste vragen hebben op het gebied van zaken die te maken hebben met geld.

Geldproblemen van scholieren kunnen leiden tot schooluitval en daarmee op een verminderde kans op een baan (jongeren zonder startkwalificatie raken driemaal vaker werkloos dan jongeren met een diploma). Jongeren zonder startkwalificatie zijn relatief ook veel vaker verdacht van een misdrijf en blijken hogere zorgkosten te hebben. De kans dat zij in de criminaliteit verzeild raken is maar liefst zesmaal hoger. Het voorkomen van geldproblemen is daarom van groot belang. We zetten hierop in door te starten met een financieel spreekuur voor jongeren op ROC de Leijgraaf. Het spreekuur wordt gehouden door sociale raadslieden. Het is gericht op bewustwording van de eigen financiële situatie en het in staat zijn om zelfstandig acties te ondernemen om de eigen financiële situatie te verbeteren, bijvoorbeeld door contact op te nemen met schuldhulpverleningsinstanties. Het gaat dus om adviserende, ordenende en ondersteunende taken. Uitgangspunt blijft de zelfredzaamheid van de student. In andere steden (o.a. Utrecht en Zwolle) is deze methode bijzonder effectief gebleken

Lessen op ROC

Naast het spreekuur wordt in overleg met het ROC ook gekeken op welke manier we lessen gericht op financiële bewustwording kunnen aanbieden. Jongeren op het ROC bevinden zich in een financieel risicovolle en kwetsbare leeftijd. Door te investeren in financiële bewustwording en vaardigheden onder jongeren helpen we hen om eigen verantwoordelijkheid te nemen en verstandig om te gaan met geld. Voorkomen is immers beter dan genezen. Hierbij wordt aangesloten bij de leefwereld van jongeren: bijvoorbeeld hoeveel kost een mobieltje? Jongeren willen graag weten hoe het bij henzelf beter kan en moet. Daarom is het belangrijk om met de jongeren over hun eigen situatie te praten.

Inrichten nazorg

Nazorg in het schulddienstverleningstraject is momenteel nog niet voldoende uitgewerkt. Tot op heden biedt gemeente Uden nog minimaal nazorg aan cliënten die een schuldregeling hebben doorlopen. Eind 2014 is in dat kader een onderzoeksgroep gestart van de Hoge School Arnhem Nijmegen om onderzoek te doen naar het volgende: "Welke behoefte is er aan nazorg bij (ex-)cliënten uit de gemeente Uden, nadat zij een minnelijk schulddienstverleningstraject hebben doorlopen via de Gemeentelijke Krediet Bank?". Hieruit zijn een aantal aanbevelingen naar voren gekomen. We willen de komende periode gaan onderzoeken op welke manier we deze aanbevelingen concreet vorm kunnen geven.

8.4 Wat levert het op?

Een onderzoek (Panteia, mei 2014) in opdracht van SZW toont aan dat elke geïnvesteerde euro in vroegsignalering de samenleving tussen de € 2,46 en € 4,22 kan opleveren aan bespaarde maatschappelijke kosten en de gemeente zelf tussen de € 1,57 en € 2,92.

Er is dus veel winst te behalen door te investeren aan de voorkant. De verwachting is dat door de inzet op preventie en vroegsignalering, mensen in armoede en met schulden eerder in beeld zijn, waardoor ze eerder en beter geholpen kunnen worden en er minder en korter gebruik gemaakt hoeft te worden van schulddienstverleningstrajecten. Ook kunnen we hiermee het gebruik van bewindvoering verminderen en alle daarbij behorende kosten.

8.5 Uitwerking gereed

Gereed voor 1-1-2018	Uitwerking 2018	Onderzoeken 2018
Vroegsignalering bij schulden (ingericht om te kunnen starten in 2018)	Uitvoering wet wanbetalersregeling zorgverzekeraars	Inrichten nazorg
	Screening laaggeletterdheid	
	Financieel spreekuur voor jongeren ROC	
	Lessen voor jongeren ROC	

Hoofdstuk 9: integrale aanpak

9.1 Kern van het probleem

Mensen in armoede ervaren problemen op verschillende levensdomeinen. Daardoor leven ze vaak in een maatschappelijk isolement. De problemen op verschillende levensdomeinen beïnvloeden en versterken elkaar onderling. Door deze multidimensionale problematiek hebben mensen in armoede het vaak moeilijk om een probleemsituatie te analyseren en de verwevenheid van problemen te ontrafelen zodat ze hanteerbaar worden.

Daarbij komt bij dat geldzorgen een enorme wissel trekken op het denk- en handelingsvermogen van mensen. Omdat het omgaan met armoede en schulden een dagtaak is, ontbreken rust en ruimte in het hoofd om na te denken over de toekomst. Mensen met een (langdurig) laag inkomen zijn heel goed in het focussen op en oplossen van korte termijn problemen: hoe betaal ik die rekening? Hoe zet ik met een paar euro vanavond een warme maaltijd op tafel? Hun hele werkgeheugen wordt hierdoor flink belast. Door de focus op korte termijn problemen raken andere zaken uit beeld. Armoede zorgt ervoor dat men moeilijk nieuwe vaardigheden aan kan leren en zorgt ervoor dat men op de lange termijn steeds onverstandigere beslissingen neemt.

Daarnaast is integraal werken ook verbinding zoeken met de partijen in Uden die ook een rol vervullen op het gebied van armoede. Dit gebeurt op dit moment nog onvoldoende.

9.2 Ambitie

Met een projectgroep wordt naar een manier gezocht om integraal werken in Uden beter vorm te geven. Ondersteuning richt zich nu nog te vaak op slechts een deel van de problemen van een gezin. Alleen het oplossen van schulden, iemand aan het werk helpen of tips geven voor een stabiele opvoedingsomgeving is onvoldoende. Iedere (hulp)vraag zou integraal bekeken moeten worden. Dit vergt een andere manier van denken en handelen van de consultants. Zij moeten vanuit een open houding mensen kunnen aanvoelen en openstaan voor hun perspectief, zodat mensen in hun waarde worden gelaten en vanuit vertrouwen het gesprek kan worden aangegaan. En ze moeten in staat zijn de ruimte voor maatwerk te benutten. Dus niet alleen de regels en mogelijkheden kennen en snappen, maar ze ook op de juiste manier kunnen interpreteren. Kijken naar het doel van de wet en niet strikt naar de letter van de wet. Professionals die de ruimte van regelgeving durven te benutten, kunnen mensen immers ondersteunen en motiveren om weer mee te doen in plaats van geïsoleerd achter te blijven.

In de totstandkoming van dit beleidsplan is verbinding gezocht met een groot aantal organisaties die betrokken zijn op het gebied van armoede. Hieruit is grote betrokkenheid en gedrevenheid naar voren gekomen om samen te werken en deze doelgroep zo goed mogelijk te ondersteunen. Vanuit deze basis gaan we het armoedenetwerk verder uitbouwen.

9.3 Welke maatregelen nemen we?

- Ontwikkelen methode voor integraal werken
- Consultants meenemen in het gedachtengoed van integraal werken
- Armoedenetwerk in Uden opzetten
- Wegwijzer financiële ondersteuning ontwikkelen
- Armoederegisseur

Ontwikkelen methode voor integraal werken

We gaan onderzoeken welke methode het integraal werken in Uden het beste kan faciliteren. Een dergelijke methode moet consultants helpen om het gesprek aan de voorkant goed te kunnen voeren, zodat eventuele problemen op allerlei leefgebieden aan bod komen en concrete doelen kunnen worden gesteld, ook op levensgebieden die niet als eerste worden opgemerkt als probleemgebied.

De volgende methodes worden nader onderzocht, waarbij moet worden opgemerkt dat de ene methode de andere niet hoeft uit te sluiten.

Mobility Mentoring

Mobility Mentoring heeft een instrument ontwikkeld dat als hulpmiddel dient om mensen die van dag tot dag leven te prikkelen lange termijn doelen te stellen en hen te ondersteunen in het bereiken van doelen. Kenmerkend voor mentoring is dat de professional nadrukkelijk een positie naast de deelnemer kiest. De methode is er in alle gevallen op gericht om mensen na te laten denken welke doelen zij op lange termijn willen bereiken en welke stappen zij daarvoor moeten zetten.

Levenskracht

Levenskracht is een methode om het gesprek aan de voorkant te voeren met als resultaat een totaalbeeld van iemands leven. Drie vragen staan daarbij centraal: waar sta ik nu, waar wil ik heen en hoe kom ik daar?

IPW (Instituut voor Publieke Waarden)

Het IPW heeft het instrument maatwerkroute. De maatwerkroutes geven uitvoerders instrumenten om maatwerk te legitimeren en om incidentele en structurele problemen te onderscheiden.

Omgekeerde toets Stimulansz

De omgekeerde toets van Stimulansz houdt in dat op een andere manier wordt gekeken om op een rechtmatige manier maatwerk te leveren. De Participatiewet, Wmo, Jeugdwet en Wet gemeentelijke schuldhulpverlening vormen het uitgangspunt voor de besluiten, echter wordt niet naar de letter van de wet gekeken, maar naar het doel van de wet. Dit houdt in dat we met de burger meedenken over het effect dat hij wil bereiken en dat we kijken of dit past binnen de doelstelling van het sociaal domein.

Van belang om op te merken is dat onafhankelijk van de keuze draagvlak bij de consultants en sturing op de toepassing van het instrument door het management cruciaal zijn voor een succesvolle implementatie.

Consultanten meenemen in het gedachtegoed van integraal werken

De ideale uitvoerder? "Dat is de uitvoerder die naast de klant gaat staan en samen met hem op zoek gaat naar oplossingen voor zijn problemen. En belangrijker nog, dat is iemand die niet achter zijn bureau blijft zitten. Dat is iemand die de leefwereld van zijn klant binnenstapt en deze probeert te begrijpen." Dat is in het kort hoe Paul Scheerder, van het NPO-programma *Schuldig*, de ideale uitvoerder beschrijft. (A+O fonds Gemeenten, 2016).

Bij steeds meer gemeenten groeit het besef dat de huidige aanpak voor kwetsbare mensen anders moet. Veel gemeenten maken daarbij gebruik van inzichten uit het boek *Scarcity: Why Having Too Little Means So Much* (2013).¹⁰ De kern: mensen die jaar in jaar uit schaarste ervaren en niet kunnen rondkomen, ervaren chronische stress. Dat tast hun mentale vermogens aan. Ze worden minder goed

¹⁰ Dit boek is geschreven door Sendhil Mullainathan en Eldar Shafir en vertaald naar het Nederlands onder de titel: *Schaarste: Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen*

in plannen, gaan bij de dag leven, worden impulsiever. Dit vraagt ook om als ambtenaar anders om te gaan met hulpvragen. Voorbeeld: een ambtenaar ontdekt dat iemand met schulden zijn kinderopvangtoeslag opnieuw moet aanvragen. De ambtenaar stuurt die inwoner niet meer naar huis met de 'simpele' opdracht dit te regelen. Voor veel mensen is het uitvoeren van zo'n opdracht echter helemaal niet simpel. Het vergt doorzettingsvermogen, en het vermogen vooruit te denken. Chronische stress maakt juist apathisch en minder doelgericht. Stel, je hebt geen computer en geen Digi-D. Grote kans dat je afhaakt voordat je de toeslag hebt aangevraagd. Het is dus beter de opdracht van de inwoner op te knippen in stappen: heeft u een computer? Zo nee, bij wie kunt u hiervoor terecht? Heeft u geen DigiD? Daarvoor heeft u uw BSN-nummer nodig. Weet u waar u dat vindt? De dienstverlening moet zo ingericht zijn dat die compenseert voor wat je tekort komt als gevolg van de chronische stress (Vriesema l., 2017). Bovenstaande vergt een andere manier van denken en handelen van consultants. Om in de geest van dit gedachtegoed te kunnen handelen, zullen de consultants hierin getraind worden en zal er vanuit management aandacht moeten zijn voor het werken vanuit deze denkwijze.

Armoedenetwerk in Uden opzetten

We gaan een brede aanpak van armoede realiseren, door verschillende partijen (zowel extern als intern binnen de gemeente) meer met elkaar te verbinden. We sluiten aan bij bestaande stedelijke- en wijknetwerken. Als gemeente vervullen we voor deze partijen een makelfunctie. Dit houdt in dat we:

- Netwerkmomenten organiseren of ondersteunen
- Vraag en aanbod rondom armoede bij elkaar brengen
- Nieuwe partijen verbinden met het bestaande netwerk

We streven ernaar om minimaal eens per jaar een netwerkbijeenkomst te organiseren, dit kan zowel op het niveau van Uden als geheel als op wijkniveau zijn.

Wegwijzer financiële ondersteuning ontwikkelen

Binnen het netwerk van maatschappelijke partners is het niet altijd bekend wie welk aanbod heeft. Om dit aanbod van producten en diensten inzichtelijk te maken, wordt een wegwijzer financiële ondersteuning ontwikkeld.

Armoederegisseur

De SER sprak in het rapport *Opgroeien zonder armoede* (SER, 2017) dat onlangs verscheen, over het aanstellen van een armoederegisseur. Deze regisseur moet zorgen voor het beter bereiken van de doelgroep, het verbeteren van aanvraagprocedures, het tegengaan van versnippering van het aanbod en dienstverlening, het monitoren van de effectiviteit en het doen van voorstellen voor het ontwikkelen van nieuwe effectieve werkwijzen. De regisseur is het aanspreekpunt voor het maatschappelijk middenveld en anderen, en zorgt voor afspraken over het afstemmen van hun taken. De SER beschreef deze inzet vanuit het perspectief van kinderen, maar de benodigde inzet geldt voor de hele doelgroep van armen. Voor Uden is een dergelijke inzet ook wenselijk, maar op dit moment is armoede binnen de gemeentelijke organisatie onvoldoende belegd. Deze, en andere beleidsmatige taken ten aanzien van armoede, moeten structureel geborgd worden. Hiervoor is extra beleidsmatige formatie nodig.

9.4 Wat levert het op?

Door iedere hulpvraag vanuit een uniforme methode integraal te benaderen, wordt op alle leefgebieden een 'diagnose' gesteld en kan worden beoordeeld welke ondersteuning, aanvullend op de eigen kracht, een inwoner nodig heeft. De aanvraag om een inkomensondersteunende maatregel kan dan gebruikt worden om het gesprek met inwoners aan te gaan over hun situatie. Er kan dan worden bekeken of er mogelijkheden zijn om de problematische financiële situatie van de klant duurzaam te verbeteren.

9.5 Uitwerking gereed

Gereed 2018	Uitwerking 2018	Onderzoeken 2018
Wegwijzer financiële ondersteuning	Armoedenetwerk in Uden opzetten	Ontwikkelen methode voor integraal werken
Armoederegisseur aanstellen	Consulenten meenemen in het gedachtegoed van integraal werken	

Hoofdstuk 10: Financiën

10.1 Analyse huidige begroting

We zien het totaal van de uitgaven voor Minimabeleid de afgelopen jaren oplopen van € 819.636,- (2012) naar € 1.447.906,- (2016). Een deel van deze stijging is te verklaren vanwege nieuwe taken, bv de Regeling Tegemoetkoming collectieve ziektekostenverzekering (€ 265.000 extra begroot in 2015). Het tekort loopt echter structureel op, van € 147.147,- (2012) naar € 414.340,- (2016).

Tabel 10.1: analyse huidige begroting

FCL	Omschrijving	Jaar	Begroting na wijzigingen	Werkelijke uitgaven	Restant
Totaal	MINIMABELEID	2012	€ 672.489	€ 819.636	€ -147.147
Totaal	MINIMABELEID	2013	€ 730.858	€ 948.317	€ -217.459
Totaal	MINIMABELEID	2014	€ 746.728	€ 1.009.240	€ -262.512
Totaal	MINIMABELEID	2015	€ 1.027.518	€ 1.355.408	€ -327.890
Totaal	MINIMABELEID	2016	€ 1.033.566	€ 1.447.906	€ -414.340

Het tekort is op te splitsen naar de diverse regelingen van het minimabeleid. Onderstaande tabel laat met blauw gemarkeerd de belangrijkste veroorzakers zien:

- 1) Activiteitenfonds
- 2) Individuele inkomenstoelage
- 3) Bijzonder Bijstand

Tabel 10.2: analyse huidige begroting, inclusief opsplitsing in diverse regelingen

FCL	Omschrijving	Jaar	Begroting	Werkelijke uitgaven	Overschr. tov begroting
46140010	MINIMABELEID ACTIVITEITENFONDS	2016	€ 210.656	€ 345.168	€ -134.512
46140012	MINIMABELEID INDIVIDUELE INKOMENSTOESLAG	2016	€ 99.510	€ 200.992	€ -101.482
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND	2016	€ 666.993	€ 858.233	€ -191.240
46140210	MINIMABELEID BIJDRAGE LEERGELD EN JEUGDSPOORTFONDS	2016	€ 39.712	€ 30.500	€ 9.212
46140215	MINIMABELEID VOEDSELBANK	2016	€ 16.695	€ 13.311	€ 3.384
	Totaal		€ 1.033.566	€ 1.448.204	€ -414.638

De drie grootste veroorzakers van het tekort zijn in een aanvullende analyse (bijlage 8) nader uitgewerkt. De Regelingen voor Leergeld & jeugdsportfonds en de Voedselbank laten een logisch en stabiel verloop zien en worden in de analyse niet nader beschreven. De analyse laat zien dat er bij voortzetting van het huidige beleid structureel extra middelen nodig zijn om de tekorten te dekken.

10.2 Benodigde financiële middelen voortzetting huidig beleid

Het structureel extra benodigde budget op basis van het huidige beleid is als volgt:

Tabel 10.3: benodigde financiële middelen bij voortzetting huidige beleid

Omschrijving	Bedrag
MINIMABELEID ACTIVITEITENFONDS	€ 135.000
MINIMABELEID INDIVIDUELE INKOMENSTOESLAG	€ 101.000
MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND	€ 58.000
Benodigd extra budget huidig beleid	€ 294.000

Bij deze begrotingsvraag is uitgegaan van een 0-lijn t.a.v. de groei van het uitkeringsbestand op basis van cijfers van het cluster arbeid t.a.v. instroom en uitstroom. Als blijkt dat er toch sprake is van een groei van het bestand zal dit ook invloed hebben op het gebruik van de minima-regelingen en de benodigde budgetten. Er is tevens rekening gehouden met een afname van de instroom van statushouders t.o.v. 2016 op basis van de huidige informatie over de toekomstige taakstelling. Wanneer de vluchtelingenstroom verandert heeft dit direct invloed op de taakstelling en de kosten voor de gemeente op het gebied van armoedebelief en in het bijzonder de bijzondere bijstand. Tot slot kan opgemerkt worden dat het aantal aanvragen, de aard en de omvang waarvoor bijzondere bijstand wordt gevraagd van jaar tot jaar kan verschillen, waardoor de uitgaven van jaar tot jaar zullen verschillen.

Er is gekozen om niet te bezuinigen op het huidige beleid. Op onderdelen worden in het nieuwe beleidsplan wel nieuwe keuzes gemaakt die bij de huidige regelingen leiden tot een financieel effect. Dit zijn echter afgeleide van het nieuwe beleid. Bijvoorbeeld door het kindpakket breder in te steken wordt het mogelijk het activiteitenfonds alleen nog maar voor 18+ toe te passen. In de analyse van de tekorten op het minimabeleid (bijlage 10) worden alle mogelijkheden tot besparingen inzichtelijk gemaakt. Echter, vanuit inhoudelijke overwegingen (door bezuinigingen dragen regeling niet meer bij aan de oorspronkelijke doelen) en afwijkingen die zouden ontstaan ten opzichte van afspraken met de regio is het niet wenselijk deze besparingsmogelijkheden daadwerkelijk door te voeren.

10.3 Benodigde financiële middelen inzet nieuw beleid

In dit armoedebelief worden aanvullende maatregelen voorgesteld om armoede in Uden beter aan te pakken. Het is noodzakelijk om meer dan voorheen aandacht te geven aan preventie & vroegsignalering en ook willen we, en ligt er een nadrukkelijke opdracht vanuit het Rijk, meer doen voor de kinderen in Uden. Met de benodigde financiële inzet kunnen we op termijn kosten besparen, de investeringen verdienen zich dus ook gedeeltelijk terug. De benodigde inzet per uitgangspunt is terug te vinden in bijlage 11 begroting nieuwe maatregelen.

We gaan werken met een tweetal pilots, gericht op budgetbeheer en vroegsignalering. Na twee jaar wordt gekeken of deze pilots de gewenste effecten bereiken en kan besloten worden over een eventuele structurele inzet. Ook werken we met aannamen over de toename van het gebruik. De maatregelen uit dit beleidsplan zullen een aanzuigende werking hebben op het gebruik van regelingen. Wat dit effect is, is vooraf lastig in te schatten. We meten daarom jaarlijks wat de toename in gebruik is en stellen daar waar nodig de begroting bij.

Tabel 10.4: begroting nieuwe beleid

Kosten initiatieven nieuw beleid				
Omschrijvinging	2018	2019	2020	2021
Thema aanduiding				
Zelfredzaamheid	€ 91.000	€ 81.000		
Bestaanszekerheid	€ 178.000	€ 190.000	€ 203.000	€ 203.000
Kinderen	€ 200.000	€ 229.000	€ 253.000	€ 253.000
Reeds beschikbaar budget peuterspeelzaal en school-zwemmen	€ -130.000	€ -130.000	€ -130.000	€ -130.000
Preventie & vroegsignalering	€ 105.000	€ 97.000		
Integrale benadering	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
	€ 469.000	€ 492.000	€ 351.000	€ 351.000

10.4 Financiële effecten nieuw beleid

De maatregelen van het nieuwe beleid leiden ook tot inverdieneffecten. Zo kan met de inzet van budgetbeheer de instroom in beschermingsbewind een halt worden toegeroepen. Hiermee worden kosten voor bijzondere bijstand voorkomen. Ook kunnen we door de inzet van het nieuwe beleid (kindpakket) een aantal regelingen in het bestaande beleid anders vormgeven. Het gaat hierbij om de volgende zaken:

- Het activiteitenfonds was voorheen gericht op de doelgroep 0–100. Met de intensivering en uitbreiding van regelingen voor kinderen is er meer dan voldoende aanbod om de doelgroep >18 actief mee te laten doen aan de samenleving. Vanuit het kindpakket wordt de inzet in natura gegeven waardoor ook gegarandeerd kan worden dat de middelen op de juiste manier worden ingezet. Het activiteitenfonds wordt toegespitst op de doelgroep 18–100 waarbij een geldelijk bedrag beschikbaar wordt gesteld voor gebruik geënt op het participeren in de samenleving.
- We voeren een referte periode in voor het recht op een bijdrage vanuit het activiteitenfonds. Indien een cliënt in december van het desbetreffende kalenderjaar een vergoeding uit het activiteitenfonds aanvraagt, omdat hij vanaf december een inkomen heeft onder de 120%, ontvangt hij binnen de huidige werkwijze een vergoeding voor dat gehele kalenderjaar. Vervolgens kan hij in januari wederom een verzoek doen voor het daarop volgende kalenderjaar. Dat gaan we vanaf 2018 anders inrichten. Om recht te hebben op het activiteitenfonds dient de aanvrager 12 maanden voorafgaand aan de datum aanvraag reeds een inkomen te hebben gehad onder de 120% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm. Daarmee voorkomen we dat iemand een activiteitenfonds ontvangt voor een geheel kalender terwijl hij niet dat hele jaar aan de voorwaarden heeft voldaan. Hiermee blijft het recht bestaan maar wordt toekenning gerelateerd aan het daadwerkelijk verblijf in een uitkering.
- De computer en schooltas regeling kende een hoog vergoedingsbedrag (€ 755,-) maar een maximum van één aanvrager per gezin. Wanneer er sprake was van meerdere kinderen per gezin kon maar eenmalig een bedrag worden toegekend. In dit nieuwe beleidsplan wordt

gekozen om het bedrag te verlagen naar € 475,- per kind. Op basis van de huidige prijsniveaus van computers is dit bedrag gerechtvaardigd. Hiermee wordt ook de budgettaire ruimte gecreëerd om meerdere aanvragen per gezin te kunnen honoreren.

Tabel 10.5: financiële effecten nieuw beleid

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Inzet budgetbeheerder (effect op bewindvoerderskosten)	€ -21.000	€ -37.000	€ -37.000	€ -37.000
Activiteitenfonds: doelgroep 18-100	€ -108.500	€ -108.500	€ -108.500	€ -108.500
Activiteitenfonds: Referteperiode naar 12 maanden	€ -	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000
Bijzonder bijstand: Regeling computer en Schooltas: meerdere aanvragen en lager bedrag	€ -16.800	€ -16.800	€ -16.800	€ -16.800
Totaal	€ -146.000	€ -212.000	€ -212.000	€ -212.000

10.5 Totaal begroting: voortzetting huidig beleid in combinatie met nieuw beleid

Wanneer de kosten voor het voortzetten van het huidige beleid worden gecombineerd met de kosten voor het nieuwe beleid, leidt dit tot onderstaande begroting:

Tabel 10.6: begroting, combinatie huidige beleid met nieuw beleid

	2018	2019	2020	2021
Totaal begroting				
Huidige begroting	€ 1.033.566	€ 1.033.566	€ 1.033.566	€ 1.033.566
Benodigd extra budget bestaand beleid	€ 294.000	€ 294.000	€ 294.000	€ 294.000
Benodigd extra budget nieuw beleid	€ 469.000	€ 492.000	€ 351.000	€ 351.000
Financiële effecten nieuw beleid	€ -146.000	€ -213.000	€ -213.000	€ -213.000
Totaal nieuwe begroting	€ 1.650.566	€ 1.606.566	€ 1.465.566	€ 1.465.566
Gevraagde budgetverhoging Minimabeleid	€ 617.000	€ 573.000	€ 432.000	€ 432.000
<i>Waarvan Structureel</i>	€ 432.000	€ 432.000	€ 432.000	€ 432.000
<i>Waarvan Incidenteel</i>	€ 185.000	€ 141.000	€ -	€ -

De omvang van de benodigde extra middelen ten opzichte van de huidige begroting (€1.034.000) is groot maar is noodzakelijk om het huidige beleid te kunnen voortzetten en tegelijkertijd met het nieuwe beleid de noodzakelijke kanteling te maken en in te zetten op de nieuwe opgaven zoals kinderen in armoede. Hiervoor worden vanuit het Rijk ook extra middelen voor beschikbaar gesteld. Door nu meer te gaan investeren in preventie en vroegsignalering en de toekomst van kinderen is de aanname dat de uitgaven uiteindelijk zullen afnemen. Dit vraagt echter een lange adem en bereidheid om nu door middel van diverse pilots te gaan bekijken of instrumenten gericht op preventie en vroegsignalering ook de effecten gaan bereiken die we voor ogen hebben. Wanneer alleen wordt ingezet op voortzetting van het huidige beleid wordt puur het gevolg van armoede aangepakt zonder de oorzaak weg te nemen. Dit zal uiteindelijk leiden tot een alsmaar toenemend gebruik van regelingen en daarmee een blijvende stijging van kosten zonder dat de gemeente de instrumenten in handen heeft om hierop bij te sturen. Uden heeft de laatste jaren de eerste stappen gezet op het gebied van preventie, vroegsignalering, zelfredzaamheid en een integrale aanpak maar er ligt ook nog een grote ontwikkelopgave. Wanneer ook in acht wordt genomen dat Uden verhoudingsgewijs een hoog percentage armen onder haar uitkeringsontvangers heeft (Uden 21,3%; regio 13,2%; landelijk 20,5%), dan is noodzaak tot een bijstelling van de begroting evident

Daarnaast zijn er nog de maatschappelijke effecten die niet zozeer zijn uit te drukken in geld. Denk daarbij aan de invloed van armoede op participatie in de maatschappij, psychische en fysieke gezondheid, opleidingsperspectief en het opvoedklimaat van kinderen.

10.6 Financiële risico's

Uitvoering geven aan het armoedebeleid brengt een aantal financiële risico's met zich mee.

Autonome factoren

De mate waarin gebruik wordt gemaakt van de middelen uit het armoedebeleid is afhankelijk van een aantal factoren waar wij niet directe invloed op hebben. Onderdeel hiervan is bijvoorbeeld de ontwikkeling van de economische situatie, landelijke politieke keuzes die kunnen wijzigen als er een nieuw kabinet aantreedt en mondiale aspecten zoals de ontwikkelingen in de vluchtelingenstroom.

Open-eind karakter

In bovenstaande begroting is gerekend met enkele aannames over de omvang van de doelgroep en het gebruik van de minimaregelingen. Een risico is dat het daadwerkelijk gebruik van de minimaregelingen hoger ligt dan geraamd en de kosten van het beleid hoger uitvallen dan begroot. De minimaregelingen zijn in principe open einde regelingen. Het college dient aan iedere inwoner die een minimaregeling aanvraagt en die voldoet aan de voorwaarden de betreffende regeling te verstrekken. Het college kan de verstrekking van de regelingen niet per direct stoppen bij een dreigende budgetoverschrijding. Bij een hoger gebruik dan geraamd kan er dus een tekort ontstaan op de beschikbare middelen en de gemeente loopt hier een risico. Om het risico op budgetoverschrijding te beperken worden het gebruik van de minimaregelingen en de kosten van de verschillende regelingen ieder jaar gemonitord. Indien uit de tussentijdse rapportages blijkt dat er een risico op budgetoverschrijding bestaat, wordt bekeken of er binnen het totaal budget voor armoedebestrijding nog ruimte bestaat om de hogere kosten op te vangen. Wanneer dit niet mogelijk is zal het college de raad een voorstel voor alternatieve dekking ter besluitvorming voorleggen.

Hoofdstuk 11: Effectmeting

Om te kijken of de vernieuwde armoede- en schuldenaanpak werkt, gaan we effecten meten. We zijn voornemens dit te gaan doen door middel van zogenaamde effectindicatoren. Deze indicatoren dienen inzicht te geven in de beoogde (maatschappelijke) effecten van de nieuwe armoedeaanpak in Uden. Hieronder wordt weergegeven over welke zaken we rapporteren. Deze rapportage wordt eenmaal per jaar opgesteld. Naast een cijfermatige weergave van deze indicatoren zal ook aandacht worden besteed aan duiding van de cijfers: wat zegt dit en is het nodig om beleidsmatig en/of financieel bij te sturen op basis van de cijfers?

Input voor de cijfers wordt onder andere verkregen vanuit de Benchmark armoede en schulden van Divosa, Stimulansz en BMC waar Uden sinds 2016 aan deelneemt. De resultaten van de benchmark geven inzicht in hoe de gemeente ervoor staat op het gebied van armoede en schulden. Bovendien kunnen de resultaten worden vergeleken met voorgaande jaren (eerste jaar deelname is 2016) en die van andere deelnemende gemeenten.

11.1 Wat gaan we meten?

De effecten van het nieuwe armoedebelief worden inzichtelijk gemaakt langs de lijn van de verschillende uitgangspunten. Welke zaken we per uitgangspunt meten zijn hieronder weergegeven.

Armoede in Uden

- Percentage inwoners dat moet rondkomen van een inkomen rond het wettelijk sociaal minimum en de 120% van het sociaal minimum
- Percentage inwoners met een langdurig laag inkomen (4 jaar)
- Percentage huishoudens aan te merken als arm onder verschillende groepen, vergelijking Uden, Nederland en arbeidsmarktregio (niet jaarlijks beschikbaar)
- Ontwikkeling uitkeringsbestand inclusief statushouders.

Maximaal meedoen

- Aantallen instroom vanuit werk
- Aantallen uitstroom naar werk
- Aantallen budgetplannen bij uitstroom

Bestaanszekerheid

- Percentage bereik minimaregelingen:
 - activiteitenfonds
 - collectieve ziektekostenverzekering
 - individuele inkomenstoeslag.
- Percentage bereik bijzondere bijstand
- Kosten minimaregelingen en bijzondere bijstand inclusief analyse en benodigde bijstellingen qua beleid en/of financiën
- Bijzondere bijstand zzp
- Aantal budgetplannen bij instroom
- Aantal meldingen schulddienstverlening
- Gemiddeld schuldbedrag nieuwe aanmelders
- Aantallen preventieve cursus schulddienstverlening
- Aantallen begeleiding richting schulddienstverlening GKB
- Aantallen actief GKB-traject

Zelfredzaamheid

- Aantal inwoners met budgetbeheer
- Uitgaven bijzondere bijstand bewindvoeringskosten
- Uitstroom uit beschermingsbewind (vanaf 2019)
- Gebruik startpunt geldzaken

Kinderen in armoede

- Percentage bereik van de kindregelingen onder cliënten met een uitkering in het kader van de Participatiewet en de niet-clieënten.
 - JSF
 - JCF
 - Stichting Leergeld
 - Computerregeling
 - Schoolzwemmen
 - Peuteropvang
 - Jarige Job
 - Activiteiten

Preventie en vroegsignalering

- Vroegsignalering bij schulden:
 - Aantal signalen van zorgverzekeraars en nutsbedrijven dat de gemeente ontvangt
 - Aantal personen dat benaderd is n.a.v. de signalen
 - Aantal personen dat gesproken is
 - Wijze van ondersteuning van de betreffende personen
- Uitvoering Wet wanbetalersregeling zorgverzekeraars
 - Aantal meldingen van zorgverzekeraars:
 - Aantal personen dat benaderd is n.a.v. de signalen
 - Aantal personen dat gesproken is
 - Wijze van ondersteuning van de betreffende personen
 - Aantal inhoudingen uitkering
- Bezoekersaantallen spreekuur ROC

Integrale aanpak

- Ontwikkelingen armoedenetwerk Uden
- Ontwikkelingen integraal werken in de uitvoering

Klantervaringen

In het najaar van 2017 wordt gekeken of de verplichte klantervaringsonderzoeken die lopen op het gebied van Wmo en Jeugd, breder getrokken kunnen worden. Hierin zal worden meegenomen of klanttevredenheid van onze dienstverlening rond de armoederegelingen en de beleving van de eenvoud hier onderdeel van kan worden.

11.2 Kanttekening van effectmetingen armoede

Van belang om op te merken is dat inkomensondersteunende maatregelen (minimabeleid en bijzondere bijstand) puur cijfermatig geen effect hebben op het aantal mensen in armoede. De extra financiële middelen vanuit deze regelingen tellen bij de berekeningen van bijvoorbeeld het SCP en het CBS namelijk niet mee als inkomen. Tenzij mensen dus zelf, door middel van werk, in staat zijn om meer te gaan verdienen dan 120% van het sociaal minimum, zal extra inzet op inkomensondersteunende regelingen niet bijdragen tot een afname van het aantal huishoudens in armoede op basis van puur financiële criteria. Wel zullen de maatregelen een positief effect hebben op

het kunnen meedoen aan de samenleving. Ook leiden deze regelingen ertoe dat mensen een lagere kans hebben om in de schulden te komen met alle problemen die daarbij horen.

Hetzelfde geldt voor het effect van maatregelen, zoals recentelijk door het kabinet genomen voor het tegengaan van de effecten van armoede onder kinderen. Het betreft immers bijdragen in natura aan kinderen. Die bijdragen leiden tot een verlaging van de uitgaven van huishoudens, maar niet tot een verhoging van het inkomen (SER, 2017).

11.3 Armoedebelid is continu in beweging

De vernieuwde armoedeaanpak beslaat meerdere jaren: 2018 tot en met 2021. Dat betekent niet dat dit een statische aanpak is. Continu willen we alert zijn op signalen over de voortgang. Dit doen we door middel van cijfermatige analyses, aangevuld met informatie uit het veld. Indien nodig stellen we de aanpak bij. Ook de wetenschap en onderzoeksbureaus doen veel onderzoek naar armoede, wij blijven ook deze ontwikkelingen volgen en sturen waar nodig bij in onze armoedeaanpak.

Literatuurlijst

A+O fonds Gemeenten (z.j.) (2016), *Uitvoerders aan het woord*, <https://www.aeno.nl/uitvoerders-aan-woord>

BS&F (2016), *Evaluatie collectiviteit 2015 Uden*

CBS (2015 en 2016), *Sociale Zekerheid op Maat*, Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek

CBS (2017), *Meer huishoudens langdurig onder lage inkomensgrens in 2015*, <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/06/meer-huishoudens-langdurig-onder-lage-inkomensgrens-in-2015>

CBS (2017), *Statline*, <http://statline.cbs.nl/Statweb/>

De Nationale ombudsman (januari 2013), *In het krijt bij de overheid: verstandig invorderen met oog voor maatschappelijke kosten*, Den Haag

Divosa (september 2016), *Sprank*, Utrecht

Divosa Benchmark Armoede en schulden (2016), *Stimulansz Miniscan*

Gemeente Uden (2014), *Samen voor een vitaal Uden! Coalitieakkoord gemeente Uden 2014-2018*, Uden

Gemeente Uden (2016), *Maximaal meedoen jaarverslag 2016*, <http://financien.uden.nl/programmarekening-2016/jaarverslag/maximaal-meedoen/>

GWS 2017, diverse data

Jungmann N. et.al. (2012), *Preventie: voorkomen is beter dan genezen*, Utrecht en Amsterdam

KWIZ (2015), *Inkomenseffecten landelijke en gemeentelijke minimaregelingen*, Groningen: Kenniscentrum Welzijn, Inkomen en Zorg

Luby J. et.al. (december 2013), The Effects of Poverty on Childhood Brain Development: The Mediating Effect of Caregiving and Stressful Life Events, *JAMA Pediatr.* 167(12): 1135-1142.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (november 2016), *Voortgang kansen voor alle kinderen*, Den Haag

Movisie (december 2015), *De voordelen van de participatiesamenleving*, <https://www.movisie.nl/artikel/voordelen-participatiesamenleving>

Movisie (maart 2016), *Wat werkt bij schuldhulpverlening*, Utrecht: Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Movisie (juli 2016), *Transformatieagenda Armoede en Schulden*, Utrecht: Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Movisie (2016), *Armoede en Schulden Nederland Uit!*, Utrecht: Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Mullainathan S. en Shafir E. (2013), *Schaarste: Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen*, Amsterdam: Maven Publishing

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (2015), *Geldzaken in de Praktijk. 2015*, Utrecht

Nederlands Jeugdinstituut (2015), *Opgroeien en opvoeden in armoede*, Utrecht

NIBUD (september 2014), *Jongeren & geld. De financiële situatie en hulpbehoefte van 12- tot en met 24 jarigen*, Utrecht: Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

NIBUD (2014), *Minimum-voorbeeldbegrotingen*, Utrecht: Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

OBI (2015), *Schuldvorming en schuldpreventie. Achtergronden van schuldvorming en mogelijkheden van preventie*, Rotterdam: Onderzoek en Business Intelligence

NVVK (2015), *Jaarverslag 2015*, <http://jaarverslag2015.nvbk.eu/>

Panteia (mei 2014), *Businesscases preventie en vroegsignalering van schulden*, Zoetermeer

Panteia (november 2015), *Huishoudens in de rode cijfers 2015. Over schulden van Nederlandse huishoudens en preventiemogelijkheden*, Zoetermeer

Scholten&Franssen Consultancy (2008), *Rapport maatschappelijk rendement stichting Leergeld*, Amsterdam

SCP (maart 2016), *Een lang tekort. Langdurige armoede in Nederland*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

SCP (september 2016), *Armoede in kaart 2016*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

SER (maart 2017), *Opgroeien zonder armoede*, Den Haag: Sociaal-Economische Raad

Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden (2000), Het gebruik van gemeentelijke inkomensafhankelijke regelingen door werkenden en niet werkenden

Stichting Leergeld Maas & Leijgraaf (2015), *Jaarverslag 2014*, Uden

Stimulansz (mei 2010), *Bestrijding van armoede onder zelfstandigen*, Zoetermeer

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (z.j.), *Nu echt tijd voor maatregelen beschermingsbewind*
<https://vnq.nl/onderwerpenindex/werk-en-inkomen/armoedebeleid-en-schuldhulpverlening/nieuws/nu-echt-tijd-voor-maatregelen-beschermingsbewind>

Vriesema, I. (2017) Wie altijd over geld tobt, kan niet meer nadenken, *NRC Handelsblad*, 2 april 2017

WRR (2016), *Eigen schuld? Een gedragswetenschappelijk perspectief op problematische schulden*, Amsterdam: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

155 help een bedrijf (z.j.), *Als ondernemer weet je niet hoe je hulp kunt krijgen*, <http://www.155.nl>

Bijlagen

Verslag bijeenkomst armoedebeleid

Datum 3 november 2016
Locatie Gemeentehuis Uden

1. Definitie armoede

Wat versta jij onder armoede?

1. Iemand is niet zelfredzaam om in zijn primaire levensbehoeften (verschillende levensgebieden) te voorzien.
2. Onvoldoende middelen (onder de bijstandsgrens) om te voorzien in de dagelijkse behoefte, zowel materieel als immaterieel. Zodat je niet kunt komen tot een gezond en gelukkig leven en in staat bent als een volwaardig burger mee te doen in de samenleving.
3. Armoede is een tekort aan primaire levensbehoeften wat niet altijd zichtbaar is en waarbij hulp niet altijd bekend of voorhanden is, zodat je in een isolement terechtkomt.
4. Armoede is het ontbreken van de middelen om aan de basisbehoeften, zowel financieel als op sociaal gebied, te kunnen voldoen.
5. Armoede is een situatie waarin een huishouden langdurig niet of onvolledig kan voorzien in de basale levensbehoeften, en waardoor leden van het huishouden niet kunnen deelnemen aan sociale activiteiten.
6. Niet in onderhoud kunnen voorzien en niet kunnen deelnemen aan de samenleving.
7. Niet voldoende middelen hebben om in de samenleving als volwaardig burger mee te kunnen doen. En daarbij de onmogelijkheid hebben om kwaliteit van leven te ervaren en aan de basisbehoefte te voldoen. Met middelen wordt niet alleen het inkomen bedoeld, maar ook sociaal en psychische aspecten.

2. Bij wie komt armoede voor?

Bij wie komt armoede voor?

- GGZ-problematiek
- Gezinnen met jonge kinderen
- Mensen in de bijstand
- Zelfstandigen
- Ouderen
- Mensen met grote zorgvraag
- Inkomen net boven minimumloon
- Jongeren
- Mensen met schuldenproblematiek
- Migrant
- Analfabeten
- Alleenstaanden
- Dak- en thuislozen
- Mensen met een koopwoning
- Iedereen

3. Stellingen

Er is een aantal stellingen gegeven over drie sporen t.a.v. armoede, te weten preventie, zelfredzaamheid en voorzieningen. Preventie gaat over het voorkomen van het belanden in een situatie van armoede. Zelfredzaamheid heeft betrekking op het gebruik maken van eigen kracht of het eigen netwerk om uit een situatie van armoede te geraken. Voorzieningen is het aanbod aan formele ondersteuning vanuit overheidsinstanties om mensen die zich in een

situatie van armoede bevinden te helpen.

Stellingen preventie

1. Preventie bij armoede is betutteling
2. Mensen moeten geweerd worden tegen verleidingen

Stellingen zelfredzaamheid

3. Hoe hoger de zelfredzaamheid hoe lager de kans op armoede
4. Armoede daar komen we samen wel uit

Stellingen voorzieningen

5. Voorzieningen maken mensen te afhankelijk
6. Wat burgers zelf verzinnen werkt beter dan wat de gemeente verzint

De stellingen werden bediscussieerd in zeven subgroepen. Op de stellingen waren drie antwoordmogelijkheden, te weten:

- oneens
- eens, onder de voorwaarde...
- eens

Nr	Stelling	Oneens	Eens, o.d.v.	Eens
<i>Preventie</i>				
1	Preventie bij armoede is betutteling	6	1	0
2	Mensen moeten geweerd worden tegen verleidingen	4	2	1
<i>Zelfredzaamheid</i>				
3	Hoe hoger de zelfredzaamheid hoe lager de kans op armoede	1	2	4
4	Armoede daar komen we samen wel uit	4	3	0
<i>Voorzieningen</i>				
5	Voorzieningen maken mensen te afhankelijk	4	2	1
6	Wat burgers zelf verzinnen werkt beter dan wat de gemeente verzint	1	3	3

Preventie bij armoede is betutteling

Oneens (6)

- Doe iets met de informatie die bekend is.
- Voor bepaalde doelgroepen is preventie noodzakelijk (bv ggz-cliënten).
- Mensen wel in hun waarde laten. Niet zaken uit handen nemen.

- Preventie is geen betutteling. Je kunt er schaamte mee voorkomen, is neutraal, geeft handvatten. Voorbeelden: informatie, coaching, hulp aanbieden.
- Preventie kan ook een opdracht zijn voor mensen die niet in armoede leven. Denk aan schoolreisjes en merkkleding. Dat maakt dat je erbij wilt horen en dus een onverantwoord uitgavenpatroon creëert.
- Armoede is niet altijd de schuld van individuen en deze kunnen dan ook niet altijd oplossen.
- Preventie die leidt tot beleid en maatregelen die armoede voorkomen is wenselijk.
- Er moet altijd rekening worden gehouden met de menselijke waardigheid. Dus niet boven iemand staan, maar juist naast iemand.
- Preventie kan op vele manieren. Dat heeft weinig met betutteling te maken.

Eens, onder de voorwaarde (1)

- Overheid moet vooruitzien en daar waar nodig anticiperen en beleid voeren om armoede waar mogelijk te voorkomen. Maar preventie is geen betutteling en een middel om verboden op te leggen. Bijvoorbeeld je mag geen geld uitgegeven aan huisdieren of rookwaar.
- Eens, mits je mensen maar niet als onvolwaardig behandelt en alles uit handen neemt. Je zou ze daarmee het gevoel geven dat alles uit handen wordt genomen en het laatste beetje zelfwaardering gaat verdwijnen.

Mensen moeten geweerd worden tegen verleidingen

Oneens (4)

- Het zou veel kunnen voorkomen, maar het gaat te ver.
- Mensen moeten eigen keuzes kunnen maken, maar organisaties die verleidingen aanbieden moeten wel strenger controleren, betere kredietcheck. Liever mensen leren om zelf keuzes te kunnen maken. Bij sommige groepen wel verleidingen weghouden (mensen met een beperking).

Eens, onder de voorwaarde (2)

- We moeten mensen leren om te gaan met verleidingen. Er tegen weren is niet mogelijk omdat de verleiding overal om ons heen is.
- Wie bepaalt wat een verleiding is?
- Mensen moeten uiteindelijk wel hun eigen keuze kunnen maken.
- Organisaties moeten een stringenter beleid voeren, zoals bijv. kredietcontroles en telefoonlimieten om erger te voorkomen en dat mensen niet van de regen in de drup geraken.

Eens (1)

- Opvoeding en begeleiding kunnen helpen.
- Mensen moeten gewapend worden tegen verleidingen, want verleidingen zijn er overal. Het is beter om ermee te leren omgaan.
- Niet worden geweerd, maar weerbaar maken om de gevolgen te kunnen overzien.

Hoe hoger de zelfredzaamheid hoe lager de kans op armoede

Oneens (1)

- Sommige mensen lopen tegen zaken aan waarbij zelfredzaamheid helemaal geen rol speelt. Denk ook aan boeren die gewend zijn om hun eigen boontjes te doppen en het toch niet redden. Of iemand met een bijstandsuitkering wiens bijbaantje meteen gekort wordt op de uitkering.

Eens, onder de voorwaarde (2)

- Je kunt het nooit alleen, dus een vorm van ondersteuning is voorwaardelijk.
- Informele netwerken helpen zeker mee, maar pakken de essentie van de problematiek niet voldoende.
- De zelfredzaamheid mag geen façade zijn, omdat men geen hulp durft te vragen of het niet wil toegeven dat men in armoede leeft.

Eens (4)

- Eens, zelfredzaamheid is ook hulp vragen.
- Voor jezelf kunnen zorgen is belangrijk.
- Afhankelijk van de persoonlijkheid en de nabije sociale omgeving.

Armoede daar komen we samen wel uit

Oneens (4)

- Hulp dwingt tot verantwoording en creëert afhankelijkheid
- Het is een utopie om te veronderstellen dat burgers het allemaal zelf op kunnen lossen. De praktijk laat zien dat het anders gaat.
- Armoede is een onoplosbaar fenomeen, maar we kunnen wel zo goed mogelijk ons best doen.
- Het is een te gemakkelijke voorstelling van zaken in een complex probleem. Belangrijk is om vooral samen de kracht te vinden en niet in isolement te blijven, omdat dit tot vereenzaming leidt, waardoor je als individu verder van een oplossing komt te staan.
- Er zijn veel mensen die armoede helemaal niet delen. Er zit veel onder de oppervlakte. Het is een heel massief probleem. Onder de voorwaarde dat we ook echt samenwerken (de instellingen die hulp bieden), elkaar opzoeken. Om mensen ook goed in beeld te hebben en samen aan een oplossing te kunnen werken.
- We moeten het in ieder geval wel proberen, maar solidariteit vraag wel om georganiseerd te worden.

Eens, onder de voorwaarde (3)

- Mensen sterk genoeg maken. Samen is het woord, samen komen we eruit. Met ondersteuning komt er wel meer perspectief maar komen mensen nog niet altijd uit de armoede. Blijvende inzet is nodig.
- Je moet het zelf doen maar niet alleen.
- De voorwaarde is dat er met 'we' het individu wordt bedoeld in combinatie met begeleiding. We willen benadrukken dat een persoon alleen er in ieder geval niet uitkomt.

Voorzieningen maken mensen te afhankelijk

Oneens (4)

- Een vangnet is nodig om mensen op de goede weg te helpen.
- Voorzieningen zijn een randvoorwaarde en noodzakelijk.
- Inkomensgarantie is een absolute voorwaarde om aan het werk te gaan.

- De rigiditeit (de vaste regels) in voorzieningen maakt het mensen lastig om autonoom te kunnen zijn.
- Nee, want voorzieningen zijn geen luxe qua uitkeringen en voorwaarden.
- Mensen zijn (tijdelijk) afhankelijk van voorzieningen, maar die voorzieningen brengen iets positiefs. Het zit in het woord 'te'.

Eens, onder de voorwaarde (2)

- Je moet mensen stimuleren om slechts tijdelijk van de voorzieningen gebruik te maken en het geldt niet voor alle voorzieningen en niet voor alle mensen.
- Te afhankelijk waar ligt dat aan? Alert zijn op niet te makkelijk maken, dat mensen niet achterover gaan leunen.
- Dat zou kunnen, maar die afhankelijkheid geldt niet voor iedereen. Het is goed om hier alert op te blijven.

Eens (1)

- Soms worden mensen door voorzieningen niet meer geprikkeld.

Wat burgers zelf verzinnen werkt beter dan wat de gemeente verzint

Oneens (1)

- Vanuit je eigen situatie meedenken geeft mogelijk een nieuwe invalshoek, maar hoeft niet per definitie beter te zijn.
- Niet alle burgers kunnen de gevolgen van hun keuzes overzien. Het is wel belangrijk om ze te horen bij het zoeken naar oplossingen.
- Oplossingen moet je bedenken en niet verzinnen. Daarom is samenspraak met de burger belangrijk omdat hij/zij kan aangeven waar de behoeften liggen.

Eens, onder de voorwaarde (3)

- De gemeente zorgt voor een basis en de gemeente ondersteunt en stimuleert initiatieven die zij geldelijk ondersteunt.
- Het is beide, oneens en eens heeft elkaar nodig, het kader is nodig echter goed luisteren
- Zelf dingen doen met gelijkstemden werkt vaak veel beter dan iets wat voor je is bedacht, maar overheidssteun is vaak noodzakelijk. De samenwerking met elkaar (overheid – initiatieven) moet vaker gezocht worden.
- De gemeente zal een rol spelen in het bijdragen aan expertise.
- De gemeente moet openstaan voor wat burgers of hun organisaties voorstellen. Het is belangrijk om met elkaar in gesprek te blijven wanneer het zulke complexe materie betreft.
- Elke regeling roept zijn eigen fraude op, dus het is belangrijk dat de middelen toekomen aan hen die het nodig hebben.
- Het is de taak van de gemeente dat de rechten gewaarborgd zijn voor iedereen.
- De visie van de burgers is aanvullend op het gemeentebestuur, mits de gemeente hiervoor openstaat.

Eens (3)

- Ideeën van burgers kunnen aanvullend zijn op de gemeente. Dat burger het beste weet waar behoefte aan is, maar dat gemeente wel nodig is om het structuur te geven en toekomstbestendig te maken en om iedereen gelijke rechten te kunnen geven. De gemeente moet open staan voor ideeën van burgers. Wel duidelijke criteria nodig. En burgerinitiatief moet ook gericht zijn op het verbeteren van situaties.

- Ja, want de gemeente is niets anders dan een administratieve uitvoeringsorganisatie van de wil van de burgers.
- Degenen die zich in een armoede situatie bevinden putten concreet uit eigen ervaringen.
- Het is belangrijk dat burgers zelf mee mogen doen om onderdeel te zijn van de oplossing. Dit leidt tot een hogere zelfwaardering.

4. Wat gaat goed, hoe kan het kan beter?

Preventie: wat gaat goed?

- Breiles in de Balans.
- Leefcafé
- De eetclub bij de Balans. Voor €3,50 kun je aanschuiven.
- De collectieve zorgverzekering vanuit de gemeente
- De formulieren brigade
- De maatschappelijke begeleiding vanuit de wijkteams die zicht richten op vroegsignalering.
- Schuldhulpmaatjes
- Sociale Raadslieden
- Onderzoeken GGD
- Aanvullende verzekering
- Structuur voor schuldhulpverlening.
- De samenwerking tussen de kledingbank en de gemeente.
- Area onderneemt actie bij een bepaalde mate van huurachterstand.
- Opstart van de begeleiding voor vluchtelingen.

Preventie: hoe kan het beter?

- Er is te veel onbekendheid over de mogelijkheden.
- De voorlichting over de regelgeving kan beter. De informatie moet naar de mensen toe. Nu wordt er vaak gewerkt vanuit een haalprincipe. Dit zou je kunnen koppelen aan hulp om toegang tot voorzieningen te regelen.
- Het geven van budgetteringslessen op school. Daar kun je op jonge leeftijd mee beginnen om enige mate van bewustwording te creëren.
- We doen te weinig met de onderzoeken van de GGD.
- Scholen zouden ook een rol kunnen hebben in de signaleringsfunctie.
- De afronding van de schuldhulp met name de wachttijden.
- De doorverwijzing bij schuldhulpverlening kan beter.
- Ook Area kan een vroegsignaleringsfunctie hebben in het voorkomen van huurschuld.
- Meer preventie op het gebied van gezondheid bij mensen in armoede. Daarmee kun je grotere uitgaven op het gebied van zorg voorkomen of beperken.
- Eerder begeleiding inschakelen bij een risico-situatie.

Zelfredzaamheid: wat gaat goed?

- Onderkennen dat een kleine groep nooit zelfredzaam zal kunnen zijn.
- Somaliërs in Uden zorgen voor elkaar
- Taartbon Area
- Breien voor de zwervers.
- Budgetteringscursussen
- Basisteam
- Buurt-uurtjes
- Repair Café
- De ouderen in Uden zijn vaak zelfredzaam

- De boodschappenbus
- Mensen doen een groter beroep op hun sociale netwerk.
- Het werken met individuele haalbare doelstellingen.
- Blijven streven naar zelfredzaamheid.

Zelfredzaamheid: hoe kan het beter?

- Het zou mooi zijn als er eerder zicht werd verkregen op de problemen. Vroegtijdig signaleren is een belangrijke middel om afglijden te voorkomen.
- Kan het niet aanvragen van de bijzondere bijstand iets zeggen over de zelfredzaamheid van de mensen? Niet te veel automatisch aannemen dat wanneer er geen beroep wordt gedaan op voorzieningen, het dan ook goed gaat met de mensen.
- Het buurt-uurtje kan beter. Geen inloop zoals nu met een hulpverlener achter de laptop. Dat spreekt mensen niet aan. Het is beter om mee te doen met een activiteit.
- De attitude van de professionals bij de gemeente Uden verschilt te veel per persoon. Daar kan een wat meer uniforme benadering helpen om de hulpvraag wat laagdrempeliger te maken.
- De uitvoering van de afspraken met schuldhulpverlening en voedselbank kan sneller en beter.
- Faciliteren en informeren bij het ondersteunen van het sociale netwerk.
- Er zijn te weinig middelen en tijd om te begeleiden richting zelfredzaamheid.

Voorzieningen: wat gaat goed?

- Dat de gemeente de voedselbank ondersteunt.
- Jeugdsportfonds wordt ondersteund door de gemeente. De landelijk overheid doet dat eveneens.
- Voor de Stichting Leergeld is er gemeentelijke ondersteuning
- Caritas
- Activiteitenfonds
- Regiotaxi
- Schuldhulpverlening
- Bijzondere bijstand (verschillende vormen)
- Toeslagen
- Noodhulp kerk
- Sociale Raadslidenwerk
- Kledingbank
- Solidariteitswerkplaats
- Re-integratie naar werk
- Indicaties afgeven

Voorzieningen: hoe kan het beter?

- Begeleiding van de cliënt: in het begin is het goed om in kaart te brengen wat het probleem is en waar de oorzaak ligt. Dit doe je samen met de cliënt en je zoekt ook samen naar een oplossing. De begeleiding van de cliënt in dat traject is iets wat je gezamenlijk doet. Dit moet als standaard bij deelname aan de voedselbank.
- Jeugdsportfonds: er is behoefte aan meer private (extra) middelen
- Er is behoefte aan meer samenwerking tussen voorzieningen. De gemeente kan hierin een verbindende rol spelen.
- De bereikbaarheid van de voedselbank. Vaak zijn er drempels om deel te kunnen nemen door fysieke belemmeringen, afstand of geen geld voor de bus.
- Het budget voor het sportfonds is te krap. Er is altijd een tekort aan het einde van het jaar.
- Noodfonds: de immateriële ondersteuning moet 'op poten worden gezet'.
- Het houden van korte lijnen tussen de verschillende organisaties, casemanagement en samenwerking bij het indienen van problemen.

- Het bereik van het activiteitenfonds moet veel groter.
- Er is behoefte aan goede leesbare informatie.
- Meer samenwerking met particuliere organisaties.
- De voorzieningen mogen ruimer.
- De regels rondom voedselverstrekking zijn te streng.
- Door het beperken van de regelgeving kan meer mogelijk worden gemaakt.
- De communicatie tussen de instanties en overheden kan beter.
- De eigen bijdrage verlagen.

Bijlage 2. Verslagen gesprekken minima 6 en 7 maart

Verslag overleg minima 6 maart 2017

Op 6 maart heeft een gesprek plaatsgevonden met de wethouder en een aantal minimagezinnen benaderd door de PMU om een beeld te krijgen van de vraagstukken op het gebied van armoede en de manier waarop deze mensen het beste ondersteund kunnen worden. De belangrijkste punten worden hieronder weergegeven:

Aanwezig: 4 minimagezinnen, PMU, Gerrit Overmans en Neeltje Schoenmakers

- Wanneer iemand vanuit de WW of werk instroomt in de bijstand heeft men een 'gat' in inkomsten. Dit omdat de gemeente Uden achteraf de uitkering uitbetaald. De uitkering van januari wordt halverwege februari uitbetaald. Minima kunnen dit gebrek aan inkomsten niet opvangen waardoor schulden kunnen ontstaan die vervolgens niet meer ingelopen kunnen worden.
- Reactie: Binnen de P-wet heeft het college de keuze om zelf te bepalen of de bijstand wordt betaald in de maand waarop de bijstand betrekking heeft of achteraf (zie TK 2002-2003, 28870, nr. 3, p. 69-71/ artikel 45 P-wet). In Uden hebben wij het volgende als richtlijn vastgesteld: De algemene bijstand exclusief vakantietoeslag wordt uitbetaald in de 10e tot 15e dag van de maand volgend op de maand waarop de algemene bijstand betrekking heeft. (Dat is dus achteraf).

De keuze voor deze systematiek kent de volgende argumentatie:

- Indien je kiest voor betaling aan het einde van de desbetreffende periode, kun je over een gedeelte van die periode niet vaststellen of er überhaupt recht is. Namelijk niet alle relevante gegevens zijn dan bekend. Dit kan in de praktijk leiden tot allerlei vormen van terugvorderingen met alle kosten van dien. De ervaring leert dat terugvordering van (ex) bijstandsclienten arbeidsintensief is en weinig oplevert. Bovendien helpt dat mensen enkel in de problemen.
 - Indien je kiest voor betaling aan het einde van de desbetreffende periode, is het niet goed mogelijk om rekening te houden met eventuele inkomsten uit die desbetreffende periode. Zeker nu de tendens is dat er steeds meer deeltijdwerkers in de uitkering komen is dit niet wenselijk. Ook dit zal leiden tot meer terugvorderingen. Cliënten zullen dan bij eventuele uitstroom geconfronteerd worden met inkomsten die nog verrekend/teruggevorderd moeten worden. De praktijk wijst uit dat cliënten hier niet op anticiperen. Anders gezegd:
 - Cliënten zitten door onze systematiek in sommige gevallen inderdaad vooraf meteen met een gat. Er is echter wel de zekerheid dat achteraf (zodra de bijstand betaald wordt) het gat kan worden gedicht. Indien het gat valt bij uitstroom (omdat er nog inkomsten worden verrekend bijvoorbeeld) heeft dat in principe dezelfde gevolgen voor de cliënt.
 - Overigens is er geen enkele gemeente in de regio die er voor kiest de uitkering in de desbetreffende maand te betalen. Dat is ongebruikelijk.
-
- Een aantal van de aanwezigen heeft een aanvraag ingediend voor een opleiding waarmee men vervolgens zelfstandig in hun inkomen zou kunnen voorzien. Deze aanvragen worden echter afgekeurd door de gemeente.
 - Reactie: Met het honoreren van opleidingsverzoeken gaan wij voorzichtig om. Dit vergt een maatwerkbenadering. De opleiding moet echt structureel iets opleveren. Daarbij speelt nog dat hoofduitgangspunt van de Participatiewet is om zo snel mogelijke uitstroom richting "kansrijk

werk" te realiseren. Bovendien moet eea ook in verhouding worden gezien met reguliere studenten. Zij dienen bij DUO een lening af te sluiten om een opleiding te kunnen volgen.

- Alleenstaande moeders die alleen parttime kunnen werken hebben veel moeite om rond te komen omdat ze wanneer ze gaan werken geen recht meer hebben op allerlei toeslagen en uiteindelijk netto minder te besteden hebben.
- Reactie:
Dat mensen bij uitstroom uit de uitkering hun recht op huur- en of zorgtoeslag verliezen kunnen en mogen wij niet compenseren, daar is geen wettelijke grondslag voor.
Onze voorzieningen zijn toegankelijk voor personen met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Daarmee bereiken we dus ook een groot gedeelte dat uitstroomt richting werk. Immers een groot gedeelte uit naar een inkomen net boven bijstandsniveau. Een van de maatregelen onder Uitgangspunt Investeren in Meedoen is overigens: Inzet op werk dat loont. Daarmee bedoelen we werk met daarbij een inkomen boven de 120% van sociaal minimum.
- Als er sprake is van schulden kan er geen gebruik worden gemaakt van de collectieve verzekering. Bovendien is het erg lastig om de schuld af te lossen omdat men in eerste instantie ook de boete moet terugbetalen.
- Reactie: Hier wordt gerefereerd naar het bestuursrechtelijke premierégime. Mensen komen hierin wanneer ze 6 maanden geen premie hebben betaald en niet reageren op betalingsherinneringen. Hun premie wordt dan verhoogd tot de bestuursrechtelijke premie (€134) en de aanvullende verzekering wordt stopgezet. Gemeentes kunnen in samenwerking met zorgverzekeraars groepen bijstandsgerechtigden uit laten stromen uit de wanbetalersregeling. De regeling kan gaan gelden voor mensen die minimaal 12 maanden aaneengesloten een bijstandsuitkering hebben ontvangen. De premie wordt inclusief het eigen risico en een bedrag voor de aflossing van de schuld ingehouden op de uitkering. In het nieuwe beleidskader hebben we opgenomen dat Uden wil gaan experimenteren met het gebruik van deze regeling. De mensen die het betreft worden uitgenodigd voor een gesprek met de gemeente waarbij ook weer een brede uitvraag wordt gedaan naar de financiële situatie. Er is namelijk een grote kans dat er nog meer financiële problemen zijn. Op basis van deze brede uitvraag wordt de juiste vorm van ondersteuning ingezet.
- Meerdere aanwezigen geven aan geen gebruik te maken van de aanvullende collectieve ziektekostenverzekering waarmee onder andere het eigen risico gedekt wordt.
- Reactie: we zetten in op beter gebruik van onze collectieve ziektekostenverzekering. Bij deze verzekering is het ook mogelijk om een aanvullend pakket af te sluiten dat het eigen risico verzekert. Voor de aanvullende verzekering wordt bijzondere bijstand verstrekt.
- Er wordt maar 1 laptop per gezin verstrekt, ook als er meerdere kinderen zijn die naar school gaan en allemaal een computer nodig hebben.
- Reactie: De computerregeling wordt aangepast waarbij er voortaan meerdere computers per gezin aangevraagd kunnen worden.
- Er is geen geld voor kinderen om af en toe een leuk uitje te doen, dit schiet er altijd bij in
- Reactie: ouders krijgen de mogelijkheid om 'kaartjes' te halen voor diverse activiteiten zodat kinderen gedurende het jaar een keer naar de bioscoop kunnen, kunnen zwemmen etc.
- Kinderen boven de 18 vallen qua participatie overal buiten. Zij kunnen daardoor bijvoorbeeld niet deelnemen aan sport.

- Reactie: de mogelijke inzet van het activiteitenfonds wordt aangescherpt, enkel nog voor sociaal-culturele en/ of sportieve activiteiten. Dit is ook het wettelijk kader. Hiermee zijn jongeren vanaf 18 ook in staat om mee te doen.

Verslag overleg minima 7 maart 2017

Aanwezig: 3 minima, Gerrit Overmans en Jessica Weterings

- Alle drie de aanwezigen ontvangen al geruime tijd een uitkering in het kader van de Participatiewet. Zij geven alle drie aan dat ze vanaf het begin af aan het gevoel hebben gehad alsof ze onder curatele stonden. Het voelt stigmatiserend. Dit mede als gevolg van bejegening van de consulenten. “Je moet met je billen bloot, al je gegevens op tafel, terwijl je niks te verbergen hebt”. Consulenten zouden wantrouwend hun werk doen. Er wordt aangegeven dat het fijn zou zijn als de consulent wat menselijker zou reageren. Het leven met een uitkering is behoorlijk zwaar. Verder wordt aangegeven dat consulenten slecht bereikbaar zijn. Daarnaast zou het fijn zijn als er gewisseld wordt van consulent, je als cliënt daarvan bericht krijgt.
- Reactie: In het nieuwe beleidskader is opgenomen dat alle consulenten inclusief Basisteam-leden een training “Armoede onder de loep” gaan volgen. Daarin is aandacht voor zowel het signaleren van armoede als het op een positieve, constructieve manier omgaan met mensen die in armoede verkeren. Door oog te hebben voor hoe armoede beleefd wordt, wat het doet met mensen en de beslissingen die ze daarom wel of juist niet nemen, komt er meer begrip voor de handelwijze en kan er meer effectief gecommuniceerd worden. In de training worden dus handelingsperspectieven gegeven voor consulenten.
- Er is behoefte aan een nieuwsbrief en goede voorlichting over de voorzieningen. Zowel over de inhoud als hoe eea moet worden aangevraagd. Niet alle mensen zijn internetvaardig. Omdat de uitkering zo stigmatiserend voelt, is de stap om naar een vrijwilligerspunt of buurttuurtje te gaan met al je stukken en dan een aanvraag te doen, erg groot. Dan wordt er geregeld vanaf gezien.
- Reactie: In de gesprekken die zijn gevoerd tijdens de totstandkoming van dit nieuwe armoedebeloid, is meerdere keren naar voren gekomen dat er onvoldoende weet is van de mogelijkheden voor ondersteuning, zowel op financieel vlak als op vlak van ondersteuning gericht op bevordering van zelfredzaamheid. Om bewoners zelfredzaam te laten zijn, moet in eerste instantie duidelijk zijn wat het aanbod is waarvan men gebruik kan maken en moet dit aanbod op een goede manier gecommuniceerd worden. Een van de maatregelen die wij voorstellen is ‘het ontwikkelen van een wegwijzer financiële ondersteuning’. Daarbij willen we nadrukkelijk aandacht schenken aan heldere communicatie in begrijpelijke taal.
- Met een uitkering is het onmogelijk om te sparen, ookal wordt dat wel zo vanuit de wet aangegeven. Zodra er onvoorziene uitgaven zijn, is er een probleem. Bijvoorbeeld als je koelkast kapot gaat.
- Reactie: Voor de algemene noodzakelijke kosten van het bestaan (zoals bijvoorbeeld kleding, voedsel, maar ook bijvoorbeeld een koelkast die het begeeft) bestaat volgens de Participatiewet geen bijzondere bijstand. Er wordt geacht dat je deze betaalt ofwel vanuit de bijstandsnorm, dan wel via reservering vanuit de bijstand of gespreide betaling achteraf. Dat is een wettelijk gegeven, daar kunnen we als gemeente niet omheen. In de bijstandsnorm is een ruimte van circa 10% aanwezig voor reservering voor duurzame gebruiksgoederen. Worden de kosten echter veroorzaakt door bijzondere omstandigheden dan is daar de bijzondere bijstand voor. Moet er bijvoorbeeld een koelkast zijn omdat daar medicijnen in

moeten worden bewaard voor een kind, dan is er wel bijstand mogelijk. Deze wordt indien mogelijk dan verstrekt in de vorm van een geldlening. Personen die reeds 36 maanden of langer een inkomen hebben van 120% van het sociaal minimum of lager, kunnen individuele inkomenstoeslag aanvragen, dit bedrag is vrij te besteden en daarmee ook bestemd voor onvoorziene uitgaven.

- Er wordt aangegeven dat er ideeën zijn om met een groepje bijstandsgerechtigden een initiatief op te zetten alwaar minima elkaar kunnen ontmoeten ("deelgenotencontact"), info kunnen uitwisselen etc. Gedacht wordt aan een minimarestaurant.
- Reactie: Zo een initiatief zou kunnen passen binnen het beleidskader. Uden kenmerkt zich door een actieve gemeenschap die constructief meedenkt en zelf graag de handen uit de mouwen steekt. De afgelopen jaren zijn er hele goede particuliere initiatieven ontstaan zoals de Kledingbank en het Noodfonds dat nu wordt opgericht. Wij willen de gemeenschap verder stimuleren om zelf initiatieven te ontwikkelen. Zij staan dicht bij de burgers en zien wat nodig is wat kan resulteren in uitermate effectieve aanpakken. Gerrit Overmans bood tijdens de bijeenkomst reeds de uitnodiging om een afspraak te maken via het Bestuurs- secretariaat om hier eens uitgebreid over te spreken met mensen die hier echt een rol in willen hebben. Het is handig als er dan vast een soort van projectplan wordt geschreven. In het beleidskader is een budget opgenomen voor kleinschalige initiatieven (€10.000,-). We willen mensen die zich in een situatie van armoede bevinden verder ook de mogelijkheid geven om elkaar te ontmoeten en ook in contact te komen met mensen die in dezelfde situatie hebben gezeten. Herkenning bij lotgenoten door middel van lotgenoten contact helpt om met de stress om te gaan en zorgt dat mensen een netwerk hebben waarbij ze terecht kunnen bij vragen en problemen. Samen met Ons Welzijn gaan we onderzoeken hoe we dit kunnen organiseren waarbij we gebruik maken van de ontmoetingsplekken in de wijken die we al hebben.

- Voorheen (voor 2015) kreeg je van de gemeente bij het verrichten van vrijwilligerswerk onder bepaalde voorwaarden een zgn. 'onkostenvergoeding', welke werd vrijgelaten van je bijstandsuitkering. Die vergoeding bestaat niet meer. Dat vindt men zeer jammer.

- Reactie:

Hier wordt gerefereerd naar de oude regeling waarbij jaarlijks onder bepaalde voorwaarden maximaal €700,- aan onkostenvergoeding kon worden ontvangen. De voorwaarden waren als volgt:

- a. de uitkeringsgerechtigde is naar verwachting binnen een periode van een jaar niet bemiddelbaar in het kader van het verkrijgen van betaalde arbeid (Wsw valt hier niet onder);
- b. de uitkeringsgerechtigde verleent alle medewerking aan een met hem overeengekomen traject of aan anderszins met hem overeengekomen of aan hem opgelegde activeringsactiviteiten;
- c. de activiteiten worden gedurende tenminste zeven uren per week verricht;
- d. de activiteiten worden gedurende ten minste vier aaneengesloten maanden verricht. Deze beleidsregel is in 2015 komen te vervallen. Dit is een regionale keuze geweest. Wel bestaat er de wettelijke vrijlating, die per 1 april is verruimd. De vrijlating geldt voor een kostenvergoeding die wordt verstrekt door de organisatie waarbij de belanghebbende vrijwilligerswerk verricht. De hoogte van de vrijlating van een kostenvergoeding voor het verrichten van vrijwilligerswerk naast een uitkering bedraagt ten hoogste € 150,00 per maand met een maximum van € 1500,00 per jaar (artikel 7 onderdeel h Regeling Participatiewet, IOAW en IOAZ).

Tot 1 april 2017 werd bij de hoogte van de vrijlating van een kostenvergoeding voor het verrichten van vrijwilligerswerk een onderscheid gemaakt tussen vrijwilligerswerk verricht in het kader van een voorziening gericht op arbeidsinschakeling en vrijwilligerswerk die niet werd verricht in dat kader. Als

het vrijwilligerswerk werd verricht in het kader van een voorziening gericht op arbeidsinschakeling, gold een bedrag van ten hoogste € 150,00 per maand met een maximum van € 1.500,00 per jaar. Voor het overige vrijwilligerswerk gold een vrijlating van ten hoogste € 95,00 per maand met een maximum van € 764,00 per jaar. Dat onderscheid is er niet meer. In die zin is de regeling verruimd.

Bijlage 3. Huishoudboekje van bijstandsgezin met twee kinderen (6 en 14 jaar)

Het Nibud heeft voor verschillende huishoudens en inkomens voorbeeldbegrotingen gemaakt. Daaruit blijkt dat een gezin met twee kinderen dat moet rondkomen van een bijstandsuitkering elke maand 50 euro tekort komt voor alle noodzakelijke uitgaven.

Soort Post	Bedrag netto / maand	Achtergrond
Inkomsten	€ 1.809	Incl. zorg-, huur- en vakantietoeslag, kindgebonden budget en kinderbijslag
Uitgaven		
- Vaste lasten	€ 787	Huur, gas, water, licht, verzekeringen, tv, telefoon, internet
- Reserveringsuitgaven	€ 396	Kleding, inventaris, onderhoud huis en tuin, extra ziektekosten
- Huishoudelijke lasten	€ 676	Voeding, schoonmaak, verzorging, ov en fiets
Inkomsten - Uitgaven	Tekort van € 50	Niet begroot zijn uitgaven aan: contributies, abonnementen, huisdieren, zakgeld, cadeautjes, vakantie, etc.

Een gezin met drie kinderen komt iedere maand maar liefst 150 euro tekort. In de dagelijkse praktijk betekent dit dat deze gezinnen na het betalen van de vaste lasten, waarschijnlijk zullen bezuinigen op posten als kleding, inventaris en voeding. Bovendien is het voor deze gezinnen noodzakelijk dat ze goed kunnen budgetteren, alle tegemoetkomingen en toeslagen aanvragen en geen andere persoonlijk onvermijdbare kosten hebben, zoals schulden of extra ziektekosten. Gemeenten kunnen de gezinnen financieel ondersteunen met een tegemoetkoming voor de sport- of muziekles voor de kinderen, maar daarmee wordt het grote tekort niet helemaal opgelost. Deze gezinnen zijn verder afhankelijk van initiatieven als het Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds en de Stichting Leergeld.

Bron: Nibud, 2014

Bijlage 4. Verschillende soorten uitkeringen periode 2012–2016

Ontwikkelingen klantenbestand 2012–2016 (telkens maand december)

	2012	2013	2014	2015	2016
P-wetuitkering* <21 jaar	7	6	8	15	19
P-wetuitkering 21–65	506	547	552	580	602
P-wetuitkering Inrichting	2	1	1	1	3
IOAW	19	20	31	42	43
IOAZ	2	3	3	1	2
BBZ	2	13	5	6	3
Totaal	543	593	604	647	673

*WWB wordt per 1-1-2015 de P-wet

Bron: klantontwikkeling GWS

Bijlage 5. Huidige aanbod aan regelingen in Vogelvlucht

Overzicht Minimaregelingen en bijzondere bijstand 2017 gemeente Uden			
	Toegang	Overige voorwaarde	wat
Individuele bijzondere bijstand	Geen draagkracht of vermogen	Noodzakelijke bijzondere kosten	Borgtocht, lening of 'om niet'
Individuele inkomenstoeslag	Inkomensgrens 120% en geen vermogen	21-pensioengerechtigd 3 jaar op een minimum Geen uitzicht op inkomensverbetering Er wordt gekeken naar krachten bekwaamheden en inspanningen	Bedrag afh van de norm: • Paar € 561,- • All ouder € 504,- • Alleenstaande € 393,-
collectieve zorgverzekering	Inkomensgrens 120% en geen vermogen	Verzekerd bij VGZ of CZ keuze uit 2 pakketten	Deelname collectiviteit bij verzekeraar VGZ of CZ Hoogte bijdrage in de premie afhankelijk van gekozen pakket
Indirecte kosten schoolgaande kinderen	Inkomensgrens 120% en geen vermogen	Ten laste komende kinderen in het voortgezet onderwijs	Computer max € 680,- Schooltas max € 75,- Reiskosten
activiteitenfonds	Inkomensgrens 120% en geen vermogen		€ 188,- per gezinslid
Kwijtschelding gemeentelijke heffingen	Inkomensgrens 100% en geen vermogen		Gehele bedrag
Jeugdsportfonds	Inkomensgrens 120% en geen vermogen	Kinderen 4-18 jaar	Max € 225,-
Stichting leergeld	Inkomensgrens 120% en geen vermogen	Kinderen 4-18 jaar	Max € 185,-
Jeugdcultuur Fonds	Inkomensgrens 120% en geen eigen vermogen	Kinderen 4-18 jaar	Max € 450,-
voedselbank	Geen vermogen	Het besteedbaar inkomen is het inkomen dat over blijft voor eten, kleding, etc (dus inkomen na betaling van vaste	3 maanden voedselpakket

		lasten zoals huur, energie en verzekeringen) is lager dan: • € 200,- voor 1-p huishouden , vervolgens: • Per volwassene extra € 80,- • per kind extra € 80,-	
--	--	---	--

Individuele bijzondere bijstand

De individuele bijzondere bijstand betreft een aanvullende bijstand op de algemene bijstand op grond van de Participatiewet of een inkomen rond het sociaal minimum. Door bijzondere omstandigheden kan zich de situatie voordoen dat in het individuele geval het inkomen van belanghebbende niet volledig toereikend is ter voorziening in bepaalde noodzakelijke kosten. Voor zover inwoners van de gemeente Uden voor dergelijke kosten geen beroep kunnen doen op een voorliggende voorziening, zoals bijvoorbeeld een zorgverzekering of de Wet op de rechtsbijstand, en deze uitgaven evenmin uit de eigen middelen kunnen worden voldaan, kan daarvoor bijzondere bijstand worden verstrekt. Bij het bepalen van de bijzondere bijstand speelt de hoogte van het inkomen en vermogen een rol, niet de inkomensbron.

Geen draagkracht

Noodzakelijke kosten kunnen niet uit de eigen middelen worden bekostigd indien er geen of nauwelijks draagkracht aanwezig is. Van de belanghebbende wordt verwacht dat hij eerst zijn draagkracht aanwendt. Daarbij wordt het volgende in acht genomen:

1. ten aanzien van woonkosten en een plotselinge terugval in inkomen wordt al het inkomen boven de van toepassing zijnde bijstandsniveau beschouwd als draagkracht.
2. ten aanzien van de overige noodzakelijke kosten wordt een inkomen tot 120% van het van toepassing zijnde bijstandsniveau als draagkrachtloos inkomen beschouwd; van al het meerdere (boven 120% van het van toepassing zijnde bijstandsniveau) wordt 50 % als draagkracht beschouwd. Het vermogen, dat boven de wettelijke vermogensgrens uitkomt wordt volledig als draagkracht aangemerkt. Deze wettelijke vermogensgrens is vastgelegd in de Participatiewet en is afhankelijk van de leefsituatie. Er is geen sprake van draagkracht als het vermogen voor de alleenstaande lager is dan € 5940,00,- of voor de alleenstaande ouder of het gezin, lager dan € 11880,00,- (2017)

Waarvoor bijzondere bijstand?

Als er voor bepaalde kosten geen voorliggende voorziening bestaat is de beoordeling van een aanvraag bijzondere bijstand als volgt:

1. Doen de kosten zich voor?
2. Zijn de kosten in het individuele geval noodzakelijk?
3. Vloeien de kosten voort uit bijzondere individuele omstandigheden?
4. Kunnen de kosten worden voldaan uit de bijstandsnorm, de individuele inkomenstoeslag, het vermogen en het inkomen voor zover dit meer bedraagt dan de bijstandsnorm? (Draagkracht)

De gemeente Uden heeft voor onderstaande kostensoorten bepaald dat er sprake kan zijn van noodzakelijke kosten, indien aan de overige voorwaarden ook is voldaan:

- Stookkosten, bewassingskosten, kleding in verband met een medische noodzaak
- Dieet in verband met een medische noodzaak
- Eigen bijdrage voor hulp bij het huishouden;
- Verhuizing als gevolg van een verhuisverplichting ;
- Bewindvoering en budgettering;
- Inrichting van de woning voor statushouders;
- Reiskosten bezoek gedetineerd of in inrichting opgenomen gezinslid;
- Vaste woonlasten tijdens verblijf in inrichting gedurende maximaal 6 maanden;
- Uitvaart;
- Meerkosten van de door de Kantonrechter uitgesproken onder bewindstelling of curatele;
- De eigen bijdragen voor het voeren van procedures bij de rechter (advocaatkosten, griffierecht en reiskosten);
- Levensonderhoud 18 tot en met 20-jarigen waarbij de kosten niet kunnen worden verhaald op de onderhoudsplichtige ouders;
- reiskosten van ten laste komende kinderen in het voortgezet onderwijs;
- Meerkosten van een maaltijdvoorziening voor ouderen;
- Woonkostentoeslag.

Wijze van verstrekking

De bijzondere bijstand wordt in beginsel om niet verleend. De Participatiewet kent echter ook andere vormen van bijstandsverlening, zoals een geldlening of een verstrekking in natura.

Voor inrichtingskosten en duurzame gebruiksgoederen wordt als lening verstrekt, met dien verstande dat de verlening van bijzondere bijstand pas aan de orde is indien een geldlening via de normale kredietverlenende instanties, zoals de GKB, niet mogelijk is. De bijzondere bijstand wordt bij voorkeur als volgt verstrekt:

1. als borgtocht bij een geldlening via de normale kredietverlenende instanties als vaststaat dat, zonder optreden van de bijstand als borg, de lening door de kredietverlenende instelling niet zal worden verstrekt;
2. als leenbijstand;
3. als bijstand om niet.

De aflossing van een geldlening wordt in beginsel bepaald op 5% van de geldende bijstandsnorm. Nadat 3 jaar conform het vastgestelde aflossingsbedrag is terugbetaald wordt het (eventuele) restant van de leenbijstand omgezet in bijstand om niet.

Individuele inkomenstoeslag

Aan de bijstand ligt het uitgangspunt ten grondslag dat het normbedrag in beginsel toereikend is. Het normbedrag is namelijk bedoeld ter voorziening in de algemeen noodzakelijke kosten van het bestaan met inbegrip van de component reservering. Toch kan de financiële positie van mensen die langdurig op een minimum inkomen zijn aangewezen onder druk komen te staan als er na verloop van tijd geen enkel perspectief lijkt te zijn om door inkomen uit arbeid het inkomen te verhogen. Om die reden is bij de invoering van de WWB in 2004 de langdurigheidstoeslag in het leven geroepen. Sinds 1 januari 2015 is de langdurigheidstoeslag omgevormd tot de individuele inkomenstoeslag. Bij de beoordeling van de individuele inkomenstoeslag geldt het uitgangspunt dat er sprake is van een individuele beoordeling aan de hand van de individuele omstandigheden van de persoon. De individuele inkomenstoeslag is een vorm van bijzondere bijstand.

De individuele inkomenstoeslag vindt zijn grondslag in artikel 36 van de Participatiewet. De individuele inkomenstoeslag is niet gerelateerd aan bepaalde kosten. Het is een inkomensondersteunende maatregel voor bepaalde belanghebbenden die langdurig een laag inkomen hebben en daarbij gelet op de individuele omstandigheden geen vooruitzicht hebben op inkomensverbetering. Het college moet

bij de beoordeling van het criterium 'zicht op inkomensverbetering' in ieder geval de individuele omstandigheden zoals genoemd in artikel 36 lid 2 Participatiewet betrekken.

De gemeenteraad moet nadere invulling geven aan de begrippen 'langdurig' en 'laag inkomen'. Tot 1 januari 2015 was op grond van artikel 36 lid 5 WWB in ieder geval geen sprake van een laag inkomen bij een inkomen hoger dan 110% van de toepasselijke bijstandsnorm. Met de invoering van de Participatiewet per 1 januari 2015 is deze inkomensgrens komen te vervallen. De gemeenteraad mag bij verordening een inkomensgrens hanteren die hoger is dan 110%. In Uden is deze momenteel 120% van de toepasselijke bijstandsnorm. Voorts dient de gemeenteraad in de verordening de hoogte van de individuele inkomensstoeslag te bepalen.

Collectieve zorgverzekering voor minima

De meeste gemeenten in de regio Brabant Noordoost-Oost, waaronder ook de gemeente Uden, bieden burgers met een minimuminkomen toegang tot een collectieve basis- en aanvullende zorgverzekering. Via het aanvullend pakket bij verzekeraars VGZ en CZ kunnen veel medische kosten en veelvoorkomende medische kosten van burgers gedekt worden bij de zorgverzekeraar.

Het belangrijkste voordeel is dat de aanvullende zorgverzekering als eerste wordt aangesproken, voordat de meerkosten in aanmerking komen voor vergoeding door de gemeente via de bijzondere bijstand of Wmo. Men verzekert zich voor het risico van medisch noodzakelijke zorg, zonder een beroep te doen op het maatschappelijk vangnet. Bovendien brengt deze optie geen extra administratieve lasten voor burgers en gemeenten met zich mee: claimbeoordeling en afhandeling van declaraties, al dan niet rechtstreeks vanuit de zorgverlener, vindt immers plaats door de zorgverzekeraar.

De inkomensgrens voor deelname aan deze regeling ligt op 120% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm. De deelnemers aan de collectieve zorgverzekering ontvangen bovendien een maandelijkse tegemoetkoming in de vorm van periodieke bijzondere bijstand. Deze wordt rechtstreeks overgemaakt aan de verzekeraar. Bij verschillende pakketten kan tevens het eigen risico worden meeverzekerd.

Indirecte kosten schoolgaande kinderen

Bij de overgang van basisonderwijs naar middelbaar onderwijs worden de kosten van aanschaf van een computer en een schooltas eenmalig aangemerkt als 'bijzondere kosten'. De aanvraag hoeft niet perse bij aanvang van de middelbare school te worden ingediend. De behoefte kan bijvoorbeeld ook pas in het tweede jaar ontstaan. Wel kan er maar eenmalig een vergoeding worden gegeven. Een aanvraag kan worden ingediend door belanghebbenden wiens ten laste komend kind naar het middelbare onderwijs gaat.

Bij een computer worden betrokken een standaard beeldscherm, een printer, een modem voor verbinding met het internet en standaardsoftware voor tekstverwerking, spreadsheets en e-mail. Extra software (bijv. database of fotobewerking) en hardware (bijv. scanner) worden niet in de bijstand betrokken.

De hoogte van de bijstand is als volgt:

- voor een computer maximaal € 680,00,-.
- voor een schooltas maximaal € 75,00,-.

Voor de computer geldt er alleen een vergoeding plaats kan vinden indien in de afgelopen 5 jaar aan hetzelfde gezin geen bijzondere bijstand voor een computer is verstrekt door de gemeente Uden.

Activiteitenfonds

Door het college kan jaarlijks een (financiële) bijdrage worden verleend aan een aanvrager die kosten maakt in verband met sociaal-culturele, sportieve en educatieve activiteiten, zoals:

- Kosten in verband met sociale, culturele en sportactiviteiten. Abonnementen en seizoenskaarten voor onder andere het zwembad, de schouwburg, de bibliotheek, musea en sportverenigingen.
- Contributies en attributen als u lid bent van een vereniging of een club, zoals sportverenigingen, hobbyclubs, ouderenverenigingen, buurtverenigingen, politieke partijen en vakbonden, jeugd- en jongerenwerk en dansles.
- Cursusgelden gericht op hobby en creativiteit op het gebied van jongerenwerk, volwasseneneducatie, kunstzinnige vorming, club- en buurthuiswerk en emancipatieactiviteiten.
- Eenmalige activiteiten zoals excursies en uitstapjes naar dierentuin of attractiepark, theater- of bioscoopbezoek, sportwedstrijden en festivals.
- Abonnementkosten voor telefoon, dagblad of internetgebruik.

Om een bijdrage vanuit het activiteitenfonds aan te vragen, moet een aanvrager aan onderstaande voorwaarden voldoen:

- 18 jaar of ouder en woonachtig in gemeente Uden;
- Het inkomen is niet hoger dan 120% van de van toepassing zijnde bijstandnorm;
- Het vermogen is niet hoger dan de van toepassing zijnde vermogensgrens voor de Participatiewet
- Indien in het huishouden één of meerdere ten laste komende kinderen zijn, dan kan er namens hen een aanvraag ingediend worden.

De bijdrage is € 188,- per gezinslid

De regeling betreft gemeentelijk minimabeleid wat niet onder de Participatiewet valt, maar onder wat in artikel 108 Gemeentewet wordt aangemerkt als gemeentelijke huishouding. Hierdoor heeft de gemeente meer beleidsvrijheid in het formuleren van de regeling en het stellen van voorwaarden. Het bestaande beleid voldoet aan de doelstelling van het Kabinet, en onderschrijft het belang van maatschappelijke participatie van ten laste komende schoolgaande kinderen. Er is daarom geen apart beleid voor (ten laste komend of schoolgaande) kinderen opgesteld.

Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en heffingen

Artikel 26 van de Invorderingswet 1990 bepaalt dat kwijtschelding van belastingschuld wordt verleend aan diegenen die niet anders dan met buitengewoon bezwaar hun belastingschuld kunnen voldoen. In een afzonderlijke ministeriële regeling, de 'Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990' (hierna de Uitvoeringsregeling) staat volgens welke regels iemand al dan niet voor kwijtschelding in aanmerking komt. Artikel 255 Gemeentewet bepaalt dat deze regels ook van toepassing zijn voor de gemeentelijke belastingen.

Kwijtscheldingen geldt voor de volgende belastingen:

- onroerendezaakbelasting (OZB)
- afvalstoffenheffing
- rioolheffing

De overige heffingen zijn in de betreffende belastingverordeningen uitgesloten voor kwijtschelding. De regeling wordt uitgevoerd door de Belasting samenwerking Oost-Brabant (BSOB)

Inkomen en vermogen

Om te kunnen beoordelen of iemand voor kwijtschelding in aanmerking komt, wordt gekeken naar zijn vermogen en inkomen, in relatie tot zijn uitgaven. Het gaat steeds om een individuele beoordeling, die dus voor iedereen afzonderlijk wordt gedaan.

Allereerst wordt vastgesteld wat het vermogen van de aanvrager is. Dit wordt berekend volgens de Uitvoeringsregeling. Als iemand een vermogen heeft, komt hij in principe niet voor kwijtschelding in aanmerking.

Onder vermogen in dit verband wordt verstaan: de waarde in het economisch verkeer van de bezittingen van de belastingschuldige en zijn echtgenoot. Deze waarde wordt verminderd met hun andere schulden, maar alleen voor zover die hoger bevoorrecht zijn dan hun belastingschulden. Een aantal posten wordt echter nadrukkelijk buiten beschouwing gelaten: die hoeven dus niet te worden opgesoupeerd. Het gaat dan bijvoorbeeld om de inboedel voor zover die niet meer waard is dan € 2.269,- en een auto, als die minder waard is dan € 2.269,-. Ook een bedrag op de bank of giro, dat is verkregen als lening op grond van de Wet studiefinanciering, blijft buiten beschouwing. Verder wordt ook geen rekening gehouden met een voorziening die bestemd is voor verzorging van de uitvaart van de belastingschuldige of zijn echtgenoot. De gemeente mag op dit onderdeel niet afwijken van de Uitvoeringsregeling.

Als iemand geen vermogen heeft, wordt vervolgens gekeken naar de 'betalingscapaciteit'. Dat is het netto-bestedbare inkomen, verminderd met de 'kosten van bestaan'. De belastingschuldige mag 20% van die betalingscapaciteit houden en moet met de overige tachtig procent zijn belastingschuld betalen. Als die tachtig procent niet voldoende is om de gehele belastingschuld te voldoen, dan wordt voor het resterende bedrag kwijtschelding verleend.

Zowel het netto-bestedbare inkomen als de kosten van bestaan zijn nader gedefinieerd in de Uitvoeringsregeling. Dat is een vrij gedetailleerde regeling. In hoofdlijnen werkt dat als volgt: Het netto-bestedbare inkomen is het inkomen minus bepaalde uitgaven.

Als inkomen gelden alle inkomsten die aan loonbelasting zijn onderworpen, evenals alimentatie-uitkeringen, met uitzondering van de kinderbijslag. Als uitgaven worden afgetrokken betalingen op belastingschulden en eventuele nog te betalen ziektekostenpremies evenals, binnen bepaalde grenzen, de woonlasten. Ook op dit punt mogen de gemeenten niet afwijken van het rijksbeleid.

De kosten van bestaan, die van het netto-bestedbare inkomen worden afgetrokken, worden in de Uitvoeringsregeling gesteld op 90 procent van de bijstandsnorm. Op dat punt kan de gemeenteraad echter besluiten een ruimer beleid te voeren dan het Rijk. De raad is bevoegd dat percentage te stellen op ten hoogste 100 % van de bijstandsnorm. Het kwijtscheldingspercentage dat in Uden wordt gehanteerd bedraagt 100%. Dit betekent dat alle belastingplichtigen die een inkomen hebben dat gelijk of lager is dan het van toepassing zijnde bijstandsnorm in aanmerking komen voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding, tenzij op grond van zijn vermogenspositie al is geconcludeerd dat hij niet voor kwijtschelding in aanmerking komt.

Jeugdsportfonds

Jaarlijks verstrekken we subsidie aan het Jeugdsportfonds. Doelstelling van de organisatie is "Het scheppen van mogelijkheden voor kinderen van financieel niet-draagkrachtige ouders om deel te nemen aan sport- activiteiten."

Het fonds is alleen voor kinderen van 4 tot en met 17 jaar, woonachtig in Uden, waarvan de ouders niet meer inkomen dan 120% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm. Kinderen in gezinnen die door schulden in een vergelijkbare inkomenssituatie zit ten, komen ook in aanmerking voor een bijdrage uit het Jeugdsportfonds .

Er is een maximale vergoeding van € 225,- voor één kind, Maximaal 1 keer per jaar kan een aanvraag worden ingediend voor sportkleding, sportattributen of het lidmaatschap van een sportvereniging. Dit moet een bij NOC*NSF erkende sportvereniging zijn of anders in georganiseerd groepsverband (ter beoordeling en goedkeuring voor te leggen aan het Jeugdsportfonds). De bijdrage wordt na goedkeuring overgemaakt aan de sportvereniging, sportwinkel of aan de intermediair, niet aan een ouder/verzorger.

De aanvraag wordt ingediend door een erkende intermediair, iemand die vanuit het werk betrokken is bij de scholing en/of begeleiding van het kind (bijvoorbeeld een leraar, jeugdhulpverlener of maatschappelijk werker). Intermediairs vragen aan via het aanvraagstelsel op www.jeugdsportfonds.nl/brabant

Stichting leergeld

Ook aan Stichting Leergeld verstrekken we jaarlijks een subsidie. Stichting Leergeld Maas & Leijgraaf is opgericht in december 2010 (als Stichting Leergeld Uden/Oss) en is operationeel sinds maart 2011.

Leergeld wil voorkomen dat schoolgaande kinderen niet kunnen deelnemen aan het sociaal maatschappelijke leven op en rond de school. Dit zijn de zogenaamde schoolse of buitenschoolse activiteiten, bijvoorbeeld schoolreisje, schoolkamp, scouting of muziekles.

Elk kind met zijn hulpvraag staat centraal, ongeacht de gezinsomstandigheden. Stichting Leergeld helpt de kinderen eerst zoveel mogelijk gebruik te maken van voorliggende voorzieningen. Wanneer die voorzieningen ontoereikend blijken te zijn, vormt Leergeld een laatste vangnet.

Leergeld is er voor schoolgaande kinderen tussen 4 en 18 jaar, waarvan het gezinsinkomen lager is dan 120% van de bijstandsnorm. Hulp bestaat uit advies met betrekking tot gemeentelijke en overige voorzieningen, daarnaast biedt Stichting Leergeld hulp in natura.

Jeugdcultuurfonds

Sinds 2017 subsidiëren wij het Jeugdcultuurfonds, doelstelling van dit fonds is “ Het scheppen van mogelijkheden voor kinderen en jongeren van financieel niet- of minder draagkrachtige ouders teneinde deze jongeren te laten deelnemen aan actieve kunst en of cultuurbeoefening. “

Het maximaal uit te keren bedrag is € 450,- per kind, per jaar (12 maanden). Betaling van lesgeld en/ of attributen gaan rechtstreeks naar de cultuurstelling en ouders ontvangen dus geen geld.

Voorbeelden zijn bijdragen in muziekles, theaterles, tekenles etc. Een aanvraag kan alleen gedaan worden door een door het Jeugdcultuurfonds erkende intermediair; Een intermediair is een professional uit onderwijs, maatschappelijk werk, gezondheid- of jeugdzorg die het kind en de (financiële) gezinssituatie kent. Een intermediair volgt het kind gedurende het jaar van de aanvraag.

Aanvragen kunnen worden geplaatst voor kinderen van 4 tot 18 jaar;

Een bijdrage kan worden aangevraagd voor kinderen die opgroeien in gezinnen waar financiële middelen ontbreken; Ouders/verzorgers hebben een maximaal inkomen van 120% van het netto besteedbare sociaal minimum, zoals dit is vastgesteld door Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; Een beschrijving van de gezinsomstandigheden (motivatie) maakt deel uit van aanvraagprocedure.

Voedselbank

De Voedselbank e.o. biedt tijdelijke noodhulp aan mensen die te maken hebben met een plotseling laag inkomen. Aangezien de gemeente in een dergelijke situatie vaak (nog) geen structurele inkomensvoorzieningen kan verstrekken, biedt de voedselbank tijdelijk uitkomst. Omdat er in Veghel al een goed functionerende voedselbank was, heeft Uden zich hierbij aangesloten in 2012. Inwoners van de gemeente Uden kunnen onder voorwaarden gebruik maken van De voedselbank .

De voedselbank heeft een tweeledig doel:

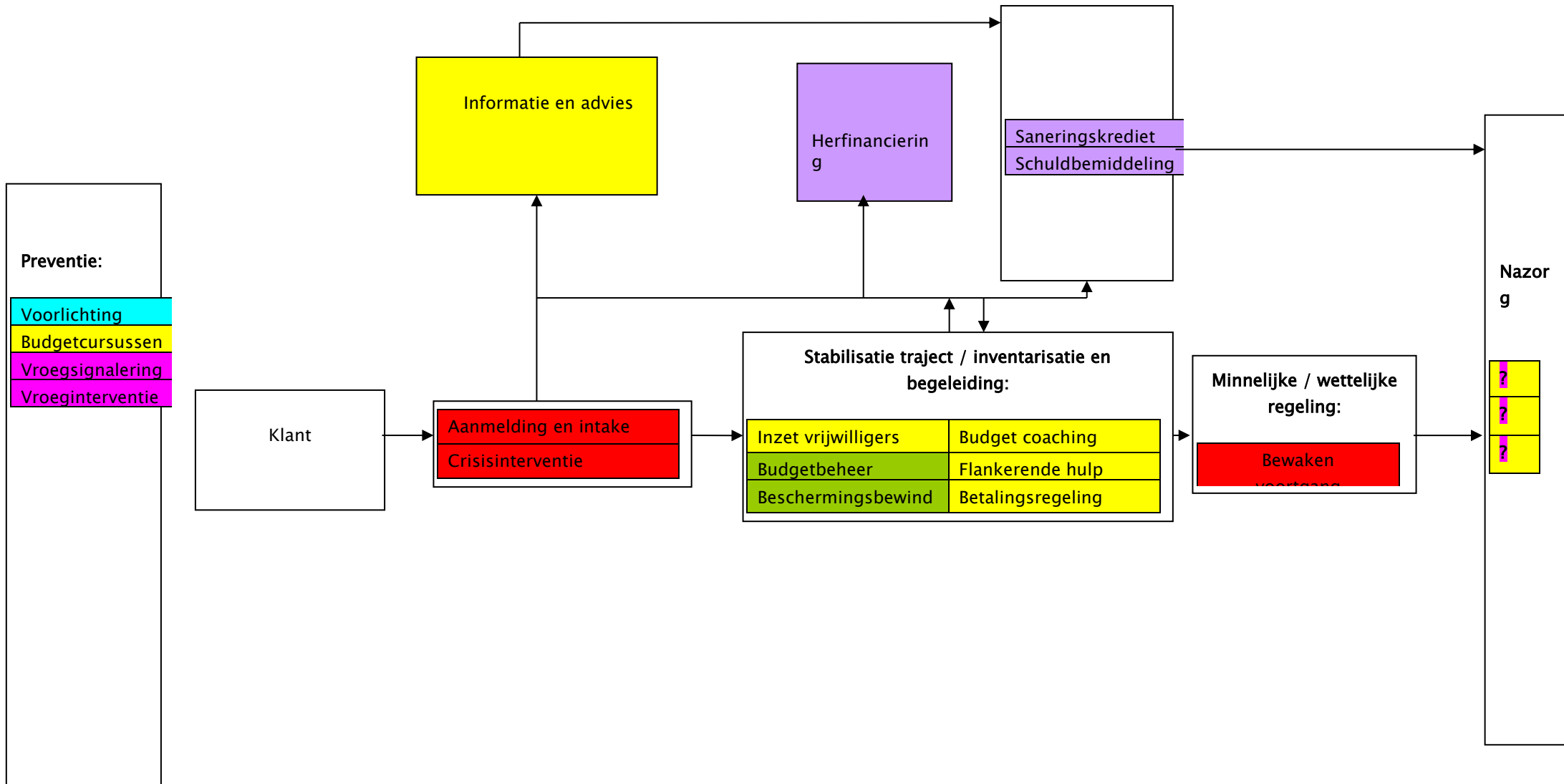
- Economisch: het voorkomen van verspilling van voedsel dan zijn economische waarde verloren heeft;
- Sociaal: mensen die tijdelijk een zo laag inkomen hebben dat zij geen voedsel voor zichzelf of hun huishouden kunnen betalen voor een zo kort mogelijke tijdsduur voorzien van verantwoorde voeding in de vorm van voedselpakketten

Een voedselpakket is in eerste instantie altijd een tijdelijke voorziening voor 3 maanden maximaal. De klant dient in die 3 maanden te zorgen dat het inkomen weer toereikend wordt. In principe is namelijk de sociale zekerheid zo geregeld dat de minima daarvan rond moeten kunnen komen zonder de voedselbank. Indien na 3 maanden blijkt dat het inkomen nog steeds niet toereikend is, kan de cliënt zich opnieuw melden. De situatie wordt dan opnieuw bekeken. De criteria die voedselbank Nederland hanteert zijn een besteedbaar maandinkomen van € 200,- voor een eenpersoonshuishouden. Per persoon komt daar nog € 80,- bij. Hiermee wordt aangesloten bij de normen die Voedselbank

Nederland hanteert. Het besteedbaar inkomen is het inkomen dat over blijft voor eten, kleding, etc (dus inkomen na betaling van vaste lasten zoals huur, energie en verzekeringen). Bij beoordeling wordt er niet alleen gekeken naar het inkomen maar naar de gehele situatie dus ook naar schulden of andere problemen.

Bijlage 6: Proces schulddienstverlening gemeente Uden

TOTALE PROCES SCHULDDIENSTVERLENING UDEN

Legenda:

Gemeente Uden schulddienstverleners
Nog nader te ontwikkelen
Ketenpartners: CJG, huisartsen, GGZ
Bewindvoerders/ budgetbeheerderskantoor
Gemeentelijke Kredietbank Nijmegen
Ons Welzijn

Bijlage 7. Projecten betere (arbeids-)participatie van uitkeringsgerechtigden

Activeringscentrum

Om maximaal mee te kunnen doen is het van belang dat een goede inschatting wordt gemaakt van iemands kunnen. Zoals gezegd wordt daar het instrument Competensys voor gebruikt. Aanvullend daarop is een pilot met 4 activeringscentra gestart om mensen een aantal dagdelen per week gedurende maximaal 3 maanden onder professionele begeleiding te beoordelen op gedrag en vaardigheden in de praktijk. In 2017 vindt een aanbesteding plaats voor een vast lokaal activeringscentrum, waar het hele uitkeringsbestand naar toe geleid wordt om geactiveerd te worden en een op Competensys aanvullend beeld te verkrijgen.

Accountmanager

Bij team arbeid is een fulltime accountmanager in dienst die zich bezighoudt met jobhunting en het vinden van werkgevers die banen beschikbaar stellen voor de doelgroep. Deze accountmanager vervult ook een belangrijke rol in het werkgeversservicepunt.

Inzet op mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt

Er is een aantal mensen dat nog te ver van de arbeidsmarkt afstaat om een betaalde functie te kunnen vervullen. Dit kunnen bijvoorbeeld mensen zijn die wegens (een combinatie van) medische of psychische belemmeringen en/of persoonlijke omstandigheden nog niet te belasten zijn met werk. Of mensen die op grond van hun sociale vaardigheden (werknemersvaardigheden zijn bijvoorbeeld onvoldoende ontwikkeld en er is nog niet voldoende arbeidsritme opgedaan) en persoonlijke belemmeringen nog niet bemiddelbaar zijn op arbeid. Voor deze groepen mensen zijn er allerlei trajecten waar ze geplaatst kunnen worden, om ze uiteindelijk toch maximaal (naar vermogen) mee te kunnen laten doen. Uiteraard is er altijd oog voor maatwerk.

Sommige mensen zullen echter (voorlopig) niet in staat zijn om betaalde arbeid te kunnen verrichten, omdat ze daar (momenteel) een te lage loonwaarde voor hebben. Voor deze mensen wordt momenteel een aanbod (arbeidsmatige) dagbesteding ontwikkeld. Vermoedelijk is dit in het derde kwartaal van 2017 doorontwikkeld, waardoor ook deze mensen maximaal mee kunnen doen. Belangrijk hierbij is dat de zorgaanbieder van de arbeidsmatige dagbesteding korte lijnen houdt met de arbeidsconsulent voor die mensen die op termijn toch de doorontwikkeling naar betaalde arbeid kunnen maken. Voor mensen waar dit niet haalbaar is, staat het product zinvolle dagbesteding binnen de Wmo open.

Wijkontwikkelbedrijf

Overigens speelt in de Flatwijk momenteel een separaat project voor een wijkontwikkelbedrijf. Dit project is door gemeente Uden en woningcoöperatie Area in samenwerking met Ons Welzijn gestart en heeft tot doel de bewoners bij de wijk te betrekken en hen maatschappelijk te activeren en/of toe te leiden naar de arbeidsmarkt. Daarnaast is een doelstelling het verbeteren van de fysieke en sociale leefbaarheid in de wijk.

Bijlage 8. Uitgaven bijzondere bijstand periode 2013–2016

	2013	2014	2015	2016
Totaal bedrag bijzondere bijstand	599.351	667.467	976.372	1.033.016
Bedrag LT/ individuele inkomens toeslag	161.868	146.117	178.563	200.442
Directe levensbehoefte	51.890	48.328	72.694	106.931
Voorzieningen voor huishouden	13.113	13.532	10.923	10.369
Voorzieningen voor wonen	48.897	60.431	125.207	229.000
Voorzieningen voor opvang	7.347	3.064	1.170	4.644
Kosten uit maatschappelijke zorg	19.961	30.209	26.784	23.416
Financiële transacties	205.355	284.057	416.115	441.466
Uitstroombevordering	28.949	32.763	91.140	9.121
Medische dienstverlening	15.099	8.162	6.365	5.325
Overige kostensoorten	26.920	40.259	33.515	1.750
Collectieve zorgverzekering			150.993	199.651
Beschermingsbewind apart (vanuit financiële transacties)			323.862	347.962

*In 2015 is bedrag collectieve zorgverzekering mee opgenomen in de BUS statistieken, daar waar dit in voorgaande jaren nog niet apart werd uitgevraagd. Daarom is het eerlijker om van het bovenste getal (zonder collectieve uit te gaan). 2015 € 1.127.365,- en 2016 € 1.232.667,-

Bijlage 9. Maatregelen kinderen in armoede

Jeugdsportfonds

Doelstelling: Het scheppen van mogelijkheden voor kinderen van financieel niet-draagkrachtige ouders om deel te nemen aan sportactiviteiten.

Hoe en hoeveel?: Er is een maximale vergoeding van € 225,- voor één kind in natura, Maximaal 1 keer per jaar kan een aanvraag worden ingediend.

Voor wie? Kinderen van 4 tot en met 17 jaar uit Uden, waarvan de ouders niet meer inkomen hebben dan 120% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm en kinderen in gezinnen die door schulden in een vergelijkbare inkomenssituatie zitten.

Jeugdcultuurfonds

Doelstelling: Het scheppen van mogelijkheden voor kinderen en jongeren van financieel niet- of minder draagkrachtige ouders teneinde deze jongeren te laten deelnemen aan actieve kunst en of cultuurbeoefening. Voorbeelden zijn bijdragen in muziekles, theaterles, tekenles etc

Hoe en hoeveel? €450,00 per kind, per jaar (12 maanden) in natura.

Voor wie? Kinderen van 4 tot en met 17 jaar uit Uden, waarvan de ouders niet meer inkomen hebben dan 120% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm en kinderen in gezinnen die door schulden in een vergelijkbare inkomenssituatie zitten.

Stichting leergeld

Doelstelling: het voorkomen van sociaal isolement, dan wel sociale uitsluiting van schoolgaande kinderen uit minimagezinnen, voor wie overheidsvoorzieningen uitgeput, niet toereikend dan wel niet beschikbaar zijn en die niet in staat zijn hun eigen kinderen te laten participeren binnen het onderwijs en/of in het sociaal maatschappelijk leven op en rond de school”.

Hoe en hoeveel?

Leergeld doet aan natura verstrekkingen: je kunt denken aan leermiddelen, fiets, schoolreisje, huur kluisjes etc.

Voor wie?

Leergeld is er voor schoolgaande kinderen van 4 t/m 17 jaar, waarvan het gezinsinkomen lager is dan 120% van de bijstandsnorm.

Computerregeling

Doelstelling: Bij de overgang van basisonderwijs naar middelbaar onderwijs worden de kosten van aanschaf van een computer en een schooltas eenmalig aangemerkt als 'bijzondere kosten'.

Hoe en hoeveel? De bijstand voor een computer wordt gemaximeerd op € 680,00. De bijstand voor een schooltas wordt gemaximeerd op € 75,00. Er kan maar eenmalig een vergoeding worden gegeven.

Voor wie? Kinderen die naar de middelbare school gaan

Reiskosten

Indirecte studiekosten van ten laste komende kinderen in het voortgezet onderwijs, zijnde reiskosten. Wanneer kinderen 18 jaar worden (of anderszins niet langer te laste komend zijn) stopt de vergoeding.

Kindervakantieweek

Uden organiseert in de zomervakantie een Slabroekweek waar kinderen een week lang allerlei leuke activiteiten kunnen doen. De kosten hiervan zijn €14 per kind voor de hele week. Het gaat hierbij echter alleen om kinderen in de basisschool leeftijd?

Bijlage 10. Analyse minimabeleid

We zien het totaal van de uitgaven voor Minimabeleid de afgelopen jaren oplopen van € 819.636 (2012) naar € 1.448.204 (2016). Tegelijkertijd is ook op onderdelen budget de begroting toegevoegd vanwege nieuwe taken, bv de collectieve ziektekostenverzekering (in 2015). Het tekort loopt op van € 147.147 (2012) naar € 414.638 (2016).

FCL	Omschrijving	Jaar	Begroting	Werkelijke uitgaven	Restant
Totaal	MINIMABELEID	2012	€ 672.489	€ 819.636	€ -147.147
Totaal	MINIMABELEID	2013	€ 730.858	€ 948.317	€ -217.459
Totaal	MINIMABELEID	2014	€ 746.728	€ 1.009.240	€ -262.512
Totaal	MINIMABELEID	2015	€ 1.027.518	€ 1.355.408	€ -327.890
Totaal	MINIMABELEID	2016	€ 1.033.566	€ 1.448.204	€ -414.638

Hieronder is per regeling aangegeven hoe het tekort in 2016 is opgebouwd. Hieruit blijkt (blauw gemarkeerd) waar de grootste tekorten zitten.

FCL	Omschrijving	Jaar	Begroting	Werkelijke uitgaven	Overschr. tov begroting
46140010	MINIMABELEID ACTIVITEITENFONDS	2016	€ 210.656	€ 345.168	€ -134.512
46140012	MINIMABELEID INDIVIDUELE INKOMENSTOESLAG	2016	€ 99.510	€ 200.992	€ -101.482
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND	2016	€ 666.993	€ 858.233	€ -191.240
46140210	MINIMABELEID BIJDRAGE LEERGELD EN JEUGDSPOORTFONDS	2016	€ 39.712	€ 30.500	€ 9.212
46140215	MINIMABELEID VOEDSELBANK	2016	€ 16.695	€ 13.311	€ 3.384
	Totaal		€ 1.033.566	€ 1.448.204	€ -414.638

Het tekort in 2016 is op te splitsen naar de diverse regelingen van het minimabeleid. Bovenstaande tabel laat de belangrijkste veroorzakers (blauw gemarkeerd) zien:

- 1) Activiteitenfonds
- 2) Individuele inkomenstoelage
- 3) Bijzonder Bijstand.

Bovenstaande 3 onderdelen van het Minimabeleid worden in deze analyse nader uitgewerkt. De Regelingen voor Leergeld & jeugdsportfonds en de Voedselbank laten een logisch en stabiel verloop zien en worden in deze analyse niet nader beschreven. De Regeling Maaltijdvoorziening is in 2016 vervallen en hebben we buiten deze analyse gelaten.

1. ACTIVITEITENFONDS

Doel regeling: is gericht op meedoen en heeft betrekking op kosten in verband met sociaal-culturele, sportieve en educatieve activiteiten.

FCL	Omschrijving	Jaar	Begroting	Werkelijke uitgaven	Overschr. tov begroting	% stijging uitgaven	Aantal aanvragers
46140010	MINIMABELEID ACTIVITEITENFONDS	2012	€ 203.664	€ 260.763	€ -57.099	8%	903
46140010	MINIMABELEID ACTIVITEITENFONDS	2013	€ 207.228	€ 286.978	€ -79.750	10%	985 (+9%)
46140010	MINIMABELEID ACTIVITEITENFONDS	2014	€ 211.731	€ 307.404	€ -95.673	7%	1059 (+8%)
46140010	MINIMABELEID ACTIVITEITENFONDS	2015	€ 213.871	€ 316.146	€ -102.275	3%	1099 (+4%)
46140010	MINIMABELEID ACTIVITEITENFONDS	2016	€ 210.656	€ 345.168	€ -134.512	9%	1120 (+2%)
	Groei 2012-2016					32%	24%

Oorzaken

- 1) Bestand aanvragers is gegroeid +24%

Het aantal uitkeringsgerechtigden zijn gestegen van 543 in 2012 naar 673 in 2016 (23%). De aantallen toegekende aanvragen voor het activiteitenfonds zijn gestegen van 903 (2012) naar 1120 (in 2016) (24%). Er is een directe relatie te ontdekken tussen de groei in het aantal bijstandsgerechtigden en de aanvragen activiteitenfonds.

- 2) Bedrag per aanvrager is gegroeid binnen bestaande regels (bedrag en criteria zijn hetzelfde gebleven)

We zien dat de uitgaven in de periode 2012-2016 verhouding harder stijgen dan de aantallen toegekende aanvragen (24% groei), namelijk met 32%. Zoals hierboven weergegeven volgt het aantal aanvragers vrijwel een op een de trend van de groei van het uitkeringsbestand. Vanuit hier is er dus geen verklaring voor de verhoudingsgewijs hogere uitgaven. Het bedrag per persoon is tevens gelijk gebleven, ook dit biedt dus geen verklaring. Het

activiteitenfonds kan door de persoon met een uitkering worden aangevraagd voor alle gezinsleden. De enige verklaring voor de verhoudingsgewijs grote toename in de uitgaven is dat er meer aanvragen per hoofdaanvrager zijn ingediend dan voorheen waardoor het bedrag per persoon hoger is. Dit is te verklaren doordat de uitvoering (binnen het huidige beleid, vanuit klantvriendelijkheid en administratieve lastenverlichting) meteen voor het hele gezin een beoordeling doet (meteen voor alle gezinsleden).

Opties voor bijsturing

1) Beperken instroom en bevorderen uitstroom uitkeringsgerechtigden naar werk met een loon >120% :

Omdat er een directe relatie is met de ontwikkeling van het bestand uitkeringsgerechtigden is de grootste invloed op de ontwikkeling van de uitgaven uit te oefenen door het beperken instroom en bevorderen van de uitstroom. . Uitstroom moet daarbij gericht zijn op werk met een inkomen boven de 120%, tot die grens bestaat er namelijk nog steeds recht op het activiteitenfonds.

2) Versoering van de Regeling Activiteitenfonds:

- Een mogelijkheid is om de doelgroep te beperken tot de leeftijdscategorie 18–100 ipv 0–100. Voor de doelgroep 0–18 zijn nog andere voorzieningen beschikbaar. Het versoeren op dit onderdeel kan de uitgaven structureel beperken met € 108.500 per jaar.
- Mensen krijgen pas recht na 6 of 12 maanden op inkomen < van 120% (referte periode). Doorrekening van deze maatregel is onvoldoende betrouwbaar te maken omdat niet bekend is hoe de opbouw van nieuwe toetreders en het bestaande bestand is ten aanzien van referteperiode.
- Verlaging van het bedrag van € 188,- naar € 110,-. Hiermee kan een besparing worden gerealiseerd van € 135.000,- Hiermee wordt de overschrijding ten opzichte van de begroting teniet gedaan. Echter het activiteitenfonds is gericht op participatie in de samenleving. Met verlaging van het bedrag wordt het doel van de Regeling ondermijnd. (tweede optie is bijvoorbeeld verlaging naar € 150,- en dit resulteert in een besparing van € 70.000)

Voorgestelde optie

Van bovenstaande bijsturingsmogelijkheden t.a.v. het activiteitenfonds stellen wij de volgende maatregelen voor: Aanpassing van de referteperiode naar 12 maanden en aanpassing van de doelgroep naar 18–100. Doorrekening van de besparing hierdoor levert onderstaande structurele voordelen op.

Omschrijving bijsturing	2018	2019	2020	2021
Activiteitenfonds: doelgroep 18-100	€ -108.500	€ -108.500	€ -108.500	€ -108.500
Activiteitenfonds: Referteperiode naar 12 maanden	€ -	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000

2. INDIVIDUELE INKOMENSTOESLAG

Doel regeling: Aan de bijstand ligt het uitgangspunt ten grondslag dat het normbedrag in beginsel toereikend is. Het normbedrag is namelijk bedoeld ter voorziening in de algemeen noodzakelijke kosten van het bestaan met inbegrip van de component reservering. Toch kan de financiële positie van mensen die langdurig op een minimum inkomen zijn aangewezen onder druk komen te staan als er na verloop van tijd geen enkel perspectief lijkt te zijn om door inkomen uit arbeid het inkomen te verhogen. Er is dan ook geen ruimte om te reserveren voor onvoorziene uitgaven. Om die reden is bij de invoering van de WWB in 2004 de langdurigheidstoelage in het leven geroepen. Sinds 1 januari 2015 is de langdurigheidstoelage omgevormd tot de individuele inkomensloosheid

FCL	Omschrijvinging	Jaar	Begroting	Werkelijke uitgaven	Overschr. tov begroting	% stijging uitgaven	Aantal aanvragers
46140012	MINIMABELEID LANGDURIGHEIDSTOESLAG	2012	€ 96.206	€ 147.800	€ -51.594	-3%	479
46140012	MINIMABELEID LANGDURIGHEIDSTOESLAG	2013	€ 97.890	€ 181.282	€ -83.392	23%	520 (+9%)
46140012	MINIMABELEID LANGDURIGHEIDSTOESLAG	2014	€ 100.017	€ 146.117	€ -46.100	-19%	497 (-4%)
46140012	MINIMABELEID INDIVIDUELE INKOMENSTOESLAG	2015	€ 101.028	€ 194.343	€ -93.315	33%	624 (+26%)
46140012	MINIMABELEID INDIVIDUELE INKOMENSTOESLAG	2016	€ 99.510	€ 200.992	€ -101.482	3%	651 (+4%)
	Groei 2012-2016					36%	36%

Oorzaken

1) Bestand aanvragers is gegroeid +23%

Deze regeling volgt normaliter de ontwikkeling van bijstandsgerechtigden. In de jaren 2013 en 2016 zien we namelijk exact dezelfde procentuele ontwikkeling in het aantal aanvragen en het aantal bijstandsgerechtigden. In de jaren 2014 en 2015 zien we een afwijkende ontwikkeling die hieronder wordt toegelicht

2) Stopzetten aanvraag met terugwerkende kracht per 1-7-2013

In 2014 zien we een daling ten opzichte van 2013 van 19% qua uitgaven, en een daling van 4% qua aanvragen. Dit terwijl het bestand uitkeringsgerechtigden licht stijgt met 5%. De verklaring hiervoor is dat het door een wijziging in de Regeling vanaf juli 2013 niet meer mogelijk was de toeslag met terugwerkende aan te vragen. Hierdoor werden er minder aanvragen gedaan.

3) Aanpassing inkomensgrens van 110% naar 120% en aanpassing referteperiode van 5 naar 3 jaar per 1-1-2012

In 2015 zien we ten opzichte van 2014 een bovenmatige stijging van 33% in de uitgaven en 26% in de aanvragen. De oorzaak is het aanpassen van de inkomensgrens van 110% naar 120% (wettelijke richtlijn van 110% kon toen losgelaten worden en er is vanuit gemeentelijk beleid ingesteld op 120% (idem regio)). De budgetten zijn hier echter niet op aangepast. Daarnaast is in 2012 de referteperiode van 5 jaar naar 3 jaar aangepast. Dit betekent dat de periode (waarin het (gezamenlijk) inkomen minder dan 120% van toepassing zijnde bijstandsnorm geweest is) als criteria is verkort. Dit heeft

een stijgend effect gehad op de uitgaven die in 2015 voor het eerst zichtbaar werden.. Daarnaast is de referte periode korter geworden waardoor de kans ook groter is dat mensen er twee keer recht op hebben.

Opties voor bijsturing

1) Beperken instroom en bevorderen uitstroom uitkeringsgerechtigden met een loon > 120%

Omdat er een directe relatie is met de ontwikkeling van het bestand uitkeringsgerechtigden is de grootste invloed op de ontwikkeling van de uitgaven uit te oefenen door het beperken instroom en bevorderen van de uitstroom. Uitstroom moet daarbij gericht zijn op werk met een inkomen boven de 120%, tot die grens bestaat er namelijk nog steeds recht op de individuele inkomenstoelage

2) Norm bijstellen naar 100 of 110%

De gemeente heeft de vrijheid om de norm voor toekenning naar beneden bij te stellen. Bijstelling naar 100% resulteert in een besparing van € 100.000 waarmee het tekort ten opzichte van de begroting teniet wordt gedaan. Verlaging van de norm naar 100% sluit de doelgroep werkenden uit. Doel van de regeling is dat het dient als soort buffer die mensen niet zelf bij elkaar kunnen sparen, zeker bij langdurige armoede. Bij een verlaging wordt de doelstelling van de regeling ondermijnd. Daarnaast hanteert de regio een norm van 120% en is afgesproken dat we in de regio zoveel mogelijk uniformiteit toepassen.

3) Bedrag toeslag verlagen

Door het bedrag per aanvrager te verlagen kan invloed worden uitgeoefend op de uitgaven. De huidige bedragen zijn als volgt:

€ 388 voor een alleenstaande

€ 498 voor een alleenstaande ouder

€ 554 voor gehuwden

Gekozen zou kunnen worden om deze bedragen met €155 te verlagen. Daarmee wordt het tekort van € 100.000 ten opzichte van de begroting teniet gedaan. Bij een verlaging van € 100 is het voordeel nog € 65.000.

4) Referte periode verlengen naar 5 jaar

De gemeente heeft de vrijheid om zelf de referteperiode te bepalen. Indien gewenst kan deze worden aangepast naar 5 jaar. In de regio wordt echter de periode van 3 jaar gehanteerd en ook landelijk wordt een periode van 5 jaar nauwelijks toegepast. Besparing van deze maatregel wordt geraamd op € 50.000 en wordt pas zichtbaar na 3 jaren na besluitvorming (2021).

Voorgestelde opties

Voorstel is om geen bijsturingsmaatregelen daar de genoemde maatregelen de Regeling te veel zal ondermijnen en niet aansluit bij de uitgangspunten in het coalitieakkoord.

3. BIJZONDERE BIJSTAND

Doel regeling: de individuele bijzondere bijstand betreft een aanvullende bijstand op de algemene bijstand op grond van de Participatiewet of een inkomen rond het sociaal minimum. Door bijzondere omstandigheden kan zich de situatie voordoen dat in het individuele geval het inkomen van belanghebbende niet volledig toereikend is ter voorziening in bepaalde noodzakelijke kosten. Voor zover inwoners van de gemeente Uden voor dergelijke kosten geen beroep kunnen doen op een voorliggende voorziening, zoals bijvoorbeeld een zorgverzekering of de Wet op de rechtsbijstand, en deze uitgaven evenmin uit de eigen middelen kunnen worden voldaan, kan daarvoor bijzondere bijstand worden verstrekt. Bij het bepalen van de bijzondere bijstand speelt de hoogte van het inkomen en vermogen een rol, niet de inkomensbron.

FCL	Omschrijving	Jaar	Begroting	Werkelijke uitgaven	Overschr. tov begroting	% stijging uitgaven
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND	2011	€ 364.418	€ 343.844	€ 20.574	
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND	2012	€ 372.619	€ 411.073	€ -38.454	20%
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND	2013	€ 354.141	€ 408.270	€ -54.129	-1%
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND	2014	€ 362.260	€ 514.755	€ -152.495	26%
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND	2015	€ 635.867	€ 797.662	€ -161.795	55%
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND	2016	€ 666.993	€ 858.233	€ -191.240	8%

Opvallende bewegingen

In 2015 zien we een grote stijging in de begroting voor bijzondere bijstand. Dit heeft te maken met de toevoeging van de nieuwe Regeling Tegemoetkoming Collectieve Ziektekosten. Hiervoor is vanaf 2015 € 260.000 extra begroot. Het aandeel van de stijging in 2015 van de werkelijke lasten voor deze nieuwe regeling bedroegen € 151.000 in 2015 en € 199.000 (+32%) in 2016. In 2015 lijkt het tekort maar op te lopen met lijkt de overschrijding maar op te lopen met €9.300. Hier moeten we eigenlijk de onderuitnutting op het budget voor de tegemoetkoming collectieve ziektekosten bij optellen ad. € 109.000.

Onder de Bijzondere bijstand vallen diverse regelingen. Met name onderstaande regelingen vormen de oorzaak van de oplopende uitgaven:

- Kosten voor Woonvoorzieningen: dit betreft met name de inrichtingskosten: Uitgaven € 229.001 in 2016, dit is een stijging van 368% tov 2013
- Kosten voor Financiële transacties: uitgaven €440.264 in 2016 en een stijging van 115% in de periode 2013–2016. De grootste post hiervan betreft kosten beschermingsbewind, dit betreft een aandeel van 323.862 (78%) in 2015 en 347.962 (79%) in 2016
- Kosten voor overige uitgaven: € 153.377 in 2016 en stijging van 24% t.o.v. 2013

3.1 Bijzondere bijstand: woonvoorzieningen

FCL	Omschrijving	Jaar	Werkelijke uitgaven	% stijging uitgaven	Waarvan woonvoorzieningen voor statushouders	Aantal gehuisveste statushouders
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Woonvoorzieningen	2013	€ 48.897		n.b.	
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Woonvoorzieningen	2014	€ 60.431	24%	€ 4.159	32
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Woonvoorzieningen	2015	€ 109.358	81%	€ 40.541	53
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Woonvoorzieningen	2016	€ 229.001	109%	€ 156.152	93
	Prognose effect statushouders	2017			€ 140.489	83
	Prognose effect Statushouders	2018			€ 69.640	40

Oorzaken

1) Toename voornamelijk door forse groei gehuisveste statushouders.

De uitgaven voor Voorzieningen voor wonen zijn gestegen van € 48.897 in 2013 naar € 229.001 in 2016. Hieronder vallen kosten voor inrichting of huisraad, verhuiskosten, woonkostentoeslag. Door het hoge aantal statushouders maken we extra kosten bij de bijzondere bijstand voor huisinrichting. Van het totaalbedrag van €229.001 voor woonvoorzieningen betreft €156.152 (67%) woonvoorzieningen voor rekening van statushouders. We zien echter dat de taakstelling voor de gemeente Uden voor 2017 en 2018 al snel afneemt. Dit resulteert naar verwachting in lagere uitgaven (t.o.v. 2016) in 2017 van –€ 15.663 en –€ 86.512 in 2018 en de daarop volgende jaren.

De tijdelijke verhoogde instroom in 2016 en 2017 kan aangemerkt worden als incidenteel. Vanaf 2018 neemt de taakstelling beduidend af. Voor deze incidentele verhoogde uitgaven wordt voorgesteld aansluiting te zoeken bij tijdelijk extra rijksbudgetten voor statushouders.

Opties voor bijsturing

- De instroom van statushouders is niet te beïnvloeden en volgt uit een taakstelling.
- In 2016 is tevens het bedrag voor de inrichtingskosten al naar beneden bijgesteld, naar 60% van de NIBUD normen. Dit in verband met NIBUD normen o.b.v. winkelprijzen en aankoop via tweedehands markt (marktplaats etc). Dit had reeds effect in 2016 en is dus geen aanvullende besparing voor 2017.

3.2 Bijzondere bijstand: Financiële transacties (w.o. beschermingsbewind)

De grootste stijging qua uitgaven bijzondere bijstand komt voor rekening van de post financiële transacties (gestegen van €205.355 in 2013 naar €441.466 in 2016: + 115%). In 2016 betreft het grootste gedeelte van deze kosten beschermingsbewind (79%). Vanaf 2015 wordt dit bedrag pas apart geregistreerd. De

analyse richt zich dan ook voornamelijk op dit deel van de kosten. Daarnaast beschrijven we hieronder ook het effect van het verhoogde aantal gehuisveste statushouders.

FCL	Omschrijving	Jaar	Werkelijke uitgaven	% stijging uitgaven	Waarvan kosten beschermingsbewind	Aantal bewindvoersders-clënten
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Financiële transacties	2013	€ 205.356		n.b.	176
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Financiële transacties	2014	€ 284.057	38%	n.b.	223
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Financiële transacties	2015	€ 415.661	46%	€ 323.862	275
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Financiële transacties	2016	€ 440.264	6%	€ 347.962	284

FCL	Omschrijving	Jaar	Werkelijke uitgaven	% stijging uitgaven	Waarvan Financiële transacties voor statushouders	Aantal gehuisveste statushouders
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Financiële transacties	2013	€ 205.356		€ 10.269	
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Financiële transacties	2014	€ 284.057	38%	€ 23.729	32
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Financiële transacties	2015	€ 415.661	46%	€ 44.706	53
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Financiële transacties	2016	€ 440.264	6%	€ 45.282	93
	Prognose effect statushouders	2017			€ 40.413	83
	Prognose effect Statushouders	2018			€ 19.476	40

Oorzaken

1) Effecten Economische crisis in lijn met landelijke ontwikkeling beschermingsbewind

Door de economische crisis zijn er meer mensen met financiële problemen/ schulden. Een effect hiervan is een forse toename in de aantallen rechterlijke toewijzingen voor bewindvoering. Dit is een landelijke trend. Daarnaast werven bewindvoerders ook actief klanten.

2) Gewijzigde grondslag voor kosten bewindvoering

In 2016 zien we een nagenoeg gelijkblijvend aantal cliënten onder beschermingsbewind. Wel zien we de uitgaven stijgen met ongeveer € 24.000 (7%) t.o.v. 2015. Deze toename heeft te maken met het hanteren van een andere grondslag door bewindvoerders waardoor de kosten per cliënt stijgen. De Regeling (wettelijke taak) is gelijk gebleven (100% vergoeding van deze kosten).

3) Effecten door verhoogde instroom statushouders

Een deel van de kosten voor Financiële transacties komen voor rekening van de statushouders zoals in onderstaande tabel te zien is. Door de daling van het aantal te huisvesten statushouders verwachten we een daling van de kosten t.o.v. 2016 van –€ 4.869 in 2017 en –€ 25.806 in 2018

Opties voor bijsturing

1) Beperken instroom en bevorderen uitstroom via budgetbeheer in eigen beheer en inzet consulent vroegsignalering

Het beperken van enerzijds de instroom via budgetbeheer en anderzijds bevorderen uitstroom. In eerste instantie zal het beleid zich richten op het beperken van de instroom en inzet van de budgetbeheerder naar aanleiding van de vroegsignalering. De wettelijke mogelijkheden voor het stimuleren van uitstroom (overnemen van klanten onder bewind) worden op dit moment door een aantal gemeenten onderzocht. Uden gaat ook kijken wat hierin mogelijk is, als dit juridisch kan dan wordt een budgetbeheerder ingezet om deze mensen te laten uitstromen uit bewindvoering.

Voorgestelde optie

Inzet van een Budgetbeheerder voor een pilotperiode van 2 jaar. Vervolgens zal worden geëvalueerd of de gewenste effecten worden bereikt. Samen met veel andere gemeente worden op dit moment de eerste ervaringen opgedaan. De kosten voor een eigen budgetbeheerder bedragen € 69.000 per jaar. Een budgetbeheerder kan 75 cliënten bedienen (bron NVVK zegt 53 echter ervaringen bij andere gemeenten liggen hoger). Deze cliënten stromen dan niet meer in in bewindvoering. Dit levert een besparing op van toekomstige bewindvoerderskosten. Daarnaast wordt de budgetbeheerder ingezet op cliënten die naar aanleiding van de vroegsignalering extra begeleiding en ondersteuning nodig hebben ter bevordering van de zelfredzaamheid. Besparing op bewindvoerderskosten worden geraamd op € 37.000 in het 2^e jaar (1ste jaar de helft in verband met opstart van de pilot).

3.3 Bijzondere bijstand: Overige uitgaven

FCL	Omschrijving	Jaar	Werkelijke uitgaven	% stijging uitgaven	Waarvan kosten voor statushouders	Aantal gehuisveste statushouders
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Overige uitgaven	2013	€ 135.317		€ 7.746	
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Overige uitgaven	2014	€ 144.636	7%	€ 15.206	32
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Overige uitgaven	2015	€ 289.539	100%	€ 27.921	53
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND Overige uitgaven	2016	€ 353.028	22%	€ 44.211	93
	Prognose effect statushouders	2017			€ 41.400	83
	Prognose effect statushouders	2018			€ 23.286	40

De Uitgaven in 2015 en 2016 stijgen met name uit hoofde van de nieuw ingestelde Regeling Tegemoetkoming Collectieve ziektekostenverzekering (€ 150.993 in 2015 en € 199.651,35 in 2016).

Oorzaken

1) Bestand aanvragers is gegroeid +23%, nieuwe Regeling Tegemoetkoming Collectie Ziektekosten

Omdat de Regeling nog vrij nieuw is (2015 gestart) is de relatie met de ontwikkeling in relatie tot het aantal uitkeringsgerechtigden nog niet helemaal te herkennen in de beschikbare cijfers. Gezien de aard van de regeling kunnen we echter stellen deze regeling normaliter de ontwikkeling zal volgen van bijstandsgerechtigden.

2) Toename huisvesten statushouders leidt tot hogere overige uitgaven bijzonder bijstand

De overige uitgaven (excl. Coll. ziektekosten) zijn gestegen van € 135.317 in 2013 naar € 153.376 in 2016. Een deel van de stijging wordt veroorzaakt door de toename in het aantal gehuisveste statushouders. De tijdelijke verhoogde instroom in 2016 en 2017 kan aangemerkt worden als incidenteel. In de komende jaren zal het aantal te huisvesten statushouders afnemen naar 83 in 2017 en 40 in 2018. Dit leidt tot een afname ten opzichte van 2016 van € 2.810 in 2017 en € 20.925 in 2018. Bij de doorrekening is rekening gehouden het uitgaven betreft die een periodiek of incidenteel karakter hebben.

Opties

1) Beperken instroom en bevorderen uitstroom uitkeringsgerechtigden met een loon >120%

Omdat er een directe relatie is met de ontwikkeling van het bestand uitkeringsgerechtigden is de grootste invloed op de ontwikkeling van de uitgaven uit te oefenen door het beperken instroom en bevorderen van de uitstroom. Uitstroom moet daarbij gericht zijn op werk met een inkomen boven de 120%, tot die grens bestaat er namelijk nog steeds recht op de individuele inkomenstoelage. De instroom van statushouders is niet te beïnvloeden en volgt uit een taakstelling.

4. Doorrekening analyse en voorgestelde bijsturing

4.1 Samenvatting analyse

Naar aanleiding van bovenstaande analyse en voorgestelde bijsturing willen in dit hoofdstuk de effecten daarvan op de begroting aan u voorleggen. Hieronder een korte samenvatting van eerder genoemde hoofdstukken.

Analyse Huidige situatie		2016			Verklaring
FCL	Omschrijvinging	Begroting	Werkelijke uitgaven	Overschr. tov begroting	
Verklaring in detail in document:"analyse minimabeleid"					
46140010	MINIMABELEID ACTIVITEITENFONDS	€ 210.656	€ 345.168	€ (134.512)	1) Bestand aanvragers is gegroeid +24% 2) Bedrag per aanvrager is gegroeid binnen bestaande regels (bedrag en criteria zijn hetzelfde gebleven)
46140012	MINIMABELEID INDIVIDUELE INKOMENSTOESLAG	€ 99.510	€ 200.992	€ (101.482)	1) Bestand aanvragers is gegroeid +23% 2) Stopzetten aanvraag met terugwerkende kracht per 1-7-2013 3) Aanpassing inkomensgrens van 110% naar 120% en aanpassing referteperiode van 5 naar 3 jaar per 1-1-2012
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND	€ 666.993	€ 858.233	€ (191.240)	1) Toename voornamelijk door forse groei inrichtingskosten gehuisveste statushouders (€ 154000) in 2016.
46140210	MINIMABELEID BIJDRAGE LEERGELD EN JEUGDSPOORTFONDS	€ 39.712	€ 30.500	€ 9.212	Stabiel verloop
46140215	MINIMABELEID VOEDSELBANK	€ 16.695	€ 13.311	€ 3.384	Stabiel verloop
Totaal	MINIMABELEID	€ 1.033.566	€ 1.448.204	€ (414.638)	

4.2 Doorrekening autonome ontwikkelingen: effecten bestand bijstandsgerechtigden en ontwikkeling statushouders

Er zijn twee hoofdredenen uit de analyse te destilleren:

- 1) Bestand van bijstandsgerechtigden is gegroeid met 24%. We zien dat deze ontwikkeling een direct verband heeft met veel uitgaven uit hoofde van het minimabeleid

Het beperken van de instroom en bevorderen van de uitstroom is een belangrijke pijler voor de beheersing van de uitgaven op het minimabeleid. Voor de komende jaren houden we vast aan de nullijn t.a.v. het bestand bijstandsgerechtigden. Mocht later blijken dat dit anders is kan dit leiden tot een aanvullende/ beperkende budgetbehoefte.

- 2) De ontwikkeling van de verhoogde asielinstroom heeft een sterke invloed gehad op de ontwikkeling van de uitgaven op het minimabeleid. Omdat de piek hierin voorbij is, is naar de taakstelling voor de komende jaren en de vermoedelijke invloed op de uitgaven gekeken. Onderstaande tabel geeft het effect van de afnemende instroom van statushouders weer.

FCL	Doorrekening ontwikkeling taakstelling Statushouders	2017		2018 e.v.	
		Afname Werkelijke uitgaven		Afname Werkelijke uitgaven	
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND (woonvoorzieningen)	€	-15.663	€	-86.512
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND (financiële transacties)	€	-4.869	€	-25.806
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND (overige uitgaven)	€	-2.810	€	-20.925
		€	-23.342	€	-133.242

Prognose na doorrekening taakstelling statusho		2016			2017			2018 ev			TOTAAL EXTRA BENODIGD OUD BELEID
FCL	Omschrijving	Begroting	Werkelijke uitgaven	Overschr. tov begroting	Begroting	Prognose uitgaven	Overschr. tov begroting	Begroting	Prognose	Overschr. tov begroting	
46140010	MINIMABELEID ACTIVITEITENFONDS	210.656,00	345.168,00	-134.512,00	210.656,00	345.168,00	-134.512,00	210.656,00	345.168,00	-134.512,00	
46140012	MINIMABELEID INDIVIDUELE INKOMENSTOE	99.510,00	200.992,00	-101.482,00	99.510,00	200.992,00	-101.482,00	99.510,00	200.992,00	-101.482,00	
46140025	MINIMABELEID BIJZONDERE BIJSTAND	666.993,00	858.232,55	-191.239,55	666.993,00	834.890,34	-167.897,34	666.993,00	724.990,08	-57.997,08	
											€ 294.000,00

4.3. Doorrekening bijsturingen

Naar aanleiding van de analyse zijn bijsturingen voorgesteld op het huidige beleid. Bij deze bijsturing is reeds het nieuwe conceptbeleid in het achterhoofd meegenomen. Veranderende regelingen in het nieuwe beleid maken het mogelijk de huidige regeling op onderdelen bij te stellen zonder het doel van de regeling te ondermijnen. Het effect van de bijsturingen ziet u in onderstaande tabel.

	2018	2019	2020	2021
Activiteitenfonds: doelgroep 18-100	€ -108.500	€ -108.500	€ -108.500	€ -108.500
Activiteitenfonds: Referteperiode naar 12 maanden	€ -	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000
Regeling computer en schooltas – lager bedrag	€ -16.800	€ -16.800	€ -16.800	€ -16.800
	€ -125.300	€ -175.300	€ -175.300	€ -175.300

4.4 Doorrekening Concept Armoedebeleid

Specificatie kosten nieuw beleid

Hieronder is een beschrijving opgenomen van de kosten per onderdeel. De blauw gemarkeerde velden hebben te maken nog niet structureel opnemen van de kosten voor de inhuur van een consultant vroegsignalering en een budgetbeheerder omdat er sprake zal zijn van een pilotperiode van 2 jaar. Uit evaluatie zal moeten blijken of de inverdieneffecten gerealiseerd worden. In totaal zal een bedrag benodigd zijn van:

Kosten initiatieven nieuw beleid						
FCL	Omschrijving	2018	2019	2020	2021	Toelichting
	Thema aanduiding					
div	Zelfredzaamheid	€ 91.000	€ 81.000			Budgetbeheer Pilot voor 2 jaar / Budget voor kleinschalige initiatieven/ Pilot Startpunt Geldzaken/ Wegwijzer naar financieel ondersteuning/ Voedselbank training zelfredzaamheid/ Ruilwinkel
div	Bestaanszekerheid	€ 178.000	€ 190.000	€ 203.000	€ 203.000	Bijzondere bijstand opstellen jaarrekening en SHV, aanzuigende werking op minimavoorzieningen door inzet op preventie en vroegsignalering. Doelgroep wordt meer bereikt
div	Kinderen	€ 200.000	€ 229.000	€ 253.000	€ 253.000	Peuterspeelzaal/ schoolzwemmen/ Verhoging gebruik JCF en JSF/ Verhoging bijdrage en uitbreiding doelgroep JSF/ Boxjarige job/ activiteiten
div	Reeds beschikbaar budget peuterspeelzaal en schoolzwemmen	€ -130.000	€ -130.000	€ -130.000	€ -130.000	
div	Preventie & vroegsignalering	€ 105.000	€ 97.000			Trainingen armoede onder de loep/ consultant vroegsignalering (kosten pilot 2 jaar)/ ROC Spreekuur en lessen
div	Integrale benadering	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	Armoede regisseur
		€ 469.000	€ 492.000	€ 351.000	€ 351.000	

Inverdieneffecten nieuw beleid

<i>Inverdieneffecten nieuw beleid (structurele besparingen)</i>						
FCL	Omschrijving	2018	2019	2020	2021	Toelichting
	<i>Thema aanduiding</i>					
46140025	Inzet budgetbeheerder (effect op bewindv	-21.000,00	-37.000,00	-37.000,00	-37.000,00	Deze besparing heeft effect op het voorkomen van aanvullende kosten voor bewindvoering.
46140010	Activiteitenfonds: doelgroep 18-100	-108.500,00	-108.500,00	-108.500,00	-108.500,00	Uitsluiting van minderjarigen van de regeling (is onderdeel van nieuwe beleidsplan)
46140010	Activiteitenfonds: Referteperiode naar 12 m	-	-50.000,00	-50.000,00	-50.000,00	Niet exact te berekenen, inschatting 50000
46140025	Bijzonder bijstand: Regeling computer en S	-16.800,00	-16.800,00	-16.800,00	-16.800,00	Uitgaande van 60 aanvragen per jaar en een besparing van €280 per kind t.o.v. het huidige bedrag
	Totaal inverdieneffecten Nieuw beleid	-146.000,00	-212.000,00	-212.000,00	-212.000,00	

5. Budgetvraag n.a.v. Evaluatie oud Minimabeleid en inzet Nieuw Minimabeleid

	2018	2019	2020	2021
Totaal begroting				
Huidige begroting	€ 1.033.566	€ 1.033.566	€ 1.033.566	€ 1.033.566
Benodigd extra budget bestaand beleid	€ 294.000	€ 294.000	€ 294.000	€ 294.000
Benodigd extra budget nieuw beleid	€ 469.000	€ 492.000	€ 351.000	€ 351.000
Besparing Nieuw beleid op budget Minimabeleid	€ -146.000	€ -213.000	€ -213.000	€ -213.000
Totaal nieuwe begroting	€ 1.650.566	€ 1.606.566	€ 1.465.566	€ 1.465.566
Gevraagde budgetverhoging Minimabeleid	€ 617.000	€ 573.000	€ 432.000	€ 432.000
<i>Waarvan Structureel</i>	€ 432.000	€ 432.000	€ 432.000	€ 432.000
<i>Waarvan Incidenteel</i>	€ 185.000	€ 141.000	€ -	€ -

Bijlage 11 begroting nieuwe maatregelen

Initiatief Nieuw beleid	2018		2019		2020		2021	
Zelfredzaamheid								
Budget voor kleinschalige initiatieven	€	10.000	€	10.000	P.M.		P.M.	
Pilot Startpunt Geldzaken	€	1.995	€	1.995	P.M.		P.M.	
Wegwijzer naar financieel ondersteuning	€	-	€	-	€	-	€	-
Budgetbeheer	€	69.000	€	69.000	€	69.000	€	69.000
Voedselbank training zelfredzaamheid	€	9.212	€	-	€	-	€	-
Ruilwinkel	P.M.		P.M.		P.M.		P.M.	
Subtotaal	€	90.207	€	80.995	€	69.000	€	69.000
Bestaanszekerheid								
Inzetten op niet-gebruik bij niet uitkeringsgerechtigende: werkende armen	€	99.112	€	111.501	€	123.890	€	123.890
Formatie uitvoering bij extra inzet op niet gebruik	€	11.250	€	11.250	€	11.250	€	11.250
Formatie UA bij extra inzet op niet	€	2.250	€	2.250	€	2.250	€	2.250
Bijzondere bijstand opstellen jaarrekening en SHV	€	65.000	€	65.000	€	65.000	€	65.000
Subtotaal	€	177.612	€	190.001	€	202.390	€	202.390
Kinderen								
Peuterspeelzaal	€	80.000	€	80.000	€	80.000	€	80.000
School zwemmen	€	50.000	€	50.000	€	50.000	€	50.000
Regeling computer en schooltas – meerdere per gezin	€	5.700	€	5.700	€	5.700	€	5.700
JCF verhoging gebruik	€	14.216	€	32.694	€	41.933	€	41.933
JSF verhoging gebruik	€	21.881	€	26.258	€	30.634	€	30.634
JSF verhoging bijdrage	€	4.863	€	5.835	€	6.808	€	6.808
JSF uitbreiding doelgroep 2-4	€	1.940	€	2.910	€	4.850	€	6.790
Jarige Job	€	1.750	€	5.250	€	8.750	€	10.150
Activiteiten	€	20.000	€	20.000	€	20.000	€	20.000
Subtotaal	€	200.350	€	228.646	€	248.674	€	252.014

Preventie & vroegsignalering								
Training armoede onder de loop– gemeente alle consulenten	€	4.160	€	-	€	-	€	-
Training onder de loop – basisteam	€	3.120	€	-	€	-	€	-
Consulent vroegsignalering	€	61.000	€	61.000	€	61.000	€	61.000
ROC spreekuur en lessen	€	36.000	€	36.000	P.M.		P.M.	
Subtotaal	€	104.280	€	97.000	€	61.000	€	61.000
Integrale benadering								
Armoederegisseur	€	25.333	€	25.333	€	25.333	€	25.333
Subtotaal	€	25.333	€	25.333	€	25.333	€	25.333
Totaal	€	597.782	€	621.975	€	606.396	€	609.736

